Anul VII • nr. 2 (23) • Mai 2018

oltart

revistă de cultură susținută de Consiliul Local și Primăria Slatina

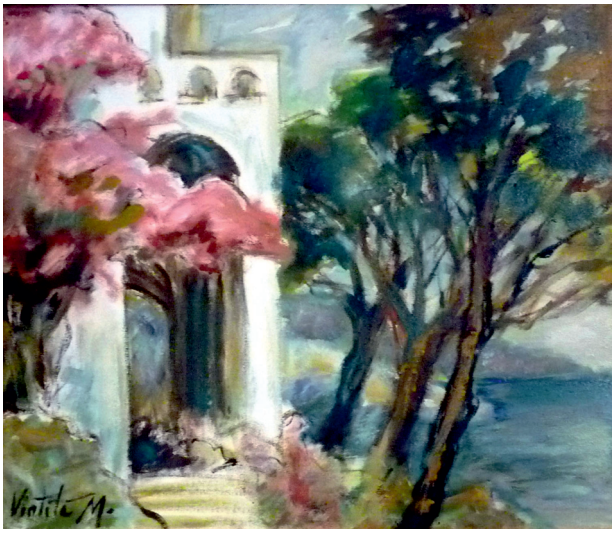

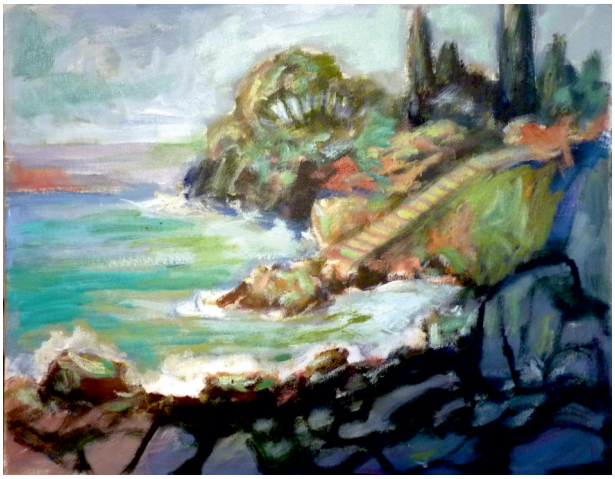

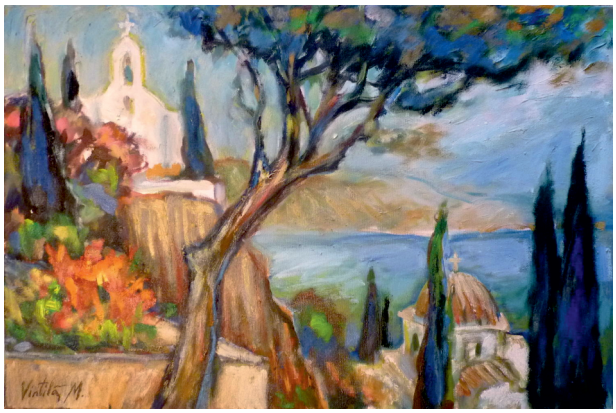

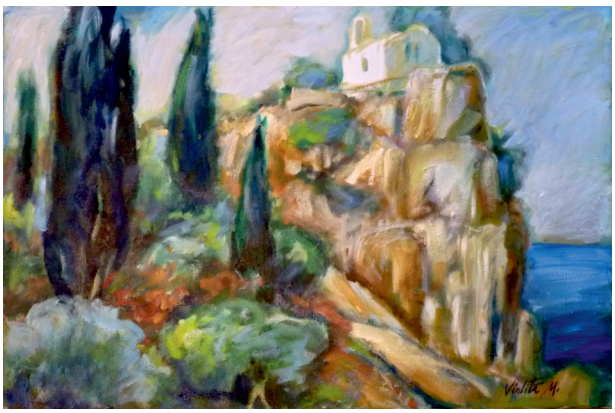

Reproduceri după tablouri de Vintilă Mihăescu

OLTART
Revistă de cultură
Nr. 23 • mai 2018

OLTART

Redacția OLTART
Str. Acad. P. S. Aurelian nr. 44, Slatina, județul Olt,
cod poștal 230076, tel: 0723 638 840
e-mail: voinescu.sandu@yahoo.com

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: **Victor TIȚA**
Secretar de redacție: **Cosmin BARCAN**
Colegiul de redacție: **Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP, Dorin POPESCU, Cornel NICULAE, Maria IONICĂ.**
Tehnoredactare: **Hoffman Design** hoffmandesign@yahoo.com

Revistă editată de **Asociația Culturală OltArt.**
Proiect sponsorizat de **Consiliul Local și Primăria Slatina**

Tiparul realizat la imprimeria editurii Hoffman
www.EdituraHoffman.com
www.EdituraHoffman.ro
www.LibrariaHoffman.ro
Tel. 0740 984 910
ISSN 2285 – 598X
ISSN-L 2285 – 598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii.
© OltArt, 2018

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Coperta I – Mănăstirea Clocociov

Cuprins

5 **Editorial** *Poet nu te faci, ci te naști* – Dan ROTARU

6 **Meridiane lirice** Ramón Martínez LÓPEZ

7 **Interviu** *Să fiu un bătrân tânăr*
– Simona DUMITRACHE de vorbă cu Paul ARETZU –

8 **Asterisc** *Răzleț* – Ioana BENA

9 **Poezie** Ioan-Nicolae POPESCU

12 **Eseu** *Un bărbat și o femeie* – Cornel NICULAE

16 **Paradigma** *(T)EXisTența între prolog și epilog* – Irina PERIANU

17 **Meridiane lirice** Francesca DONO

18 **Critice** *Liviu Ioan STOICIU – Jocul de-a moartea* – Paul ARETZU

21 **Meridiane lirice** Verița PREDA

22 **Poezie** – Adela CONCIU

25 **Interviu cu** C. VOINESCU – realizat de Laura Cătălina DRAGOMIR:
Cred în mântuirea prin educație

32 **Poezie** – Daniela MIHĂEȘ

35 **Proză** – Norica ISAC

36 **Meridiane lirice** José SARAMAGO

37 **Calendar Aprilie**

38 **Raftul cu cărți** – Paul ARETZU, Teodor FIRESCU, Valy BUȚĂ, Ioan VASIU

44 **Poezie** – Adelina CONSTANTIN

46 **Obârșii** *Mănăstirea Clocociov. De la legendă la realitate.* – Doru DINA
și Cătălin ANDRONĂCHESCU.

54 **Restituiri** *Redescoperirea maeștrilor* – Oana GLASU

61 **Revelațiile lecturii** *Flori de mucigai – între inovația limbajului
și miracolul creației* – Diana IANCU-ALBU

66 **Poezie** – Erika BLOJ

69 **Civica** *Marile singurătăți* – Ciprian CHIRVASIU

70 **Vitralii** *Despre o anume stare de spirit. Barocul.* – Silviu GORJAN

76 **Calendar Mai**

77 **Poezie –** Daniel LUCA

79 **Proză** *O aniversare* **–** Viorel DIANU

85 **Didactica** *De vorbă cu un nasture* **–** Aurel TINCA

87 **Meridiane lirice** Maria Rosaria MADONNA

88 **Contrapunct** *Dialogul Eului cu Sinele* **–** Nicolae ROTARU

92 **Poezie –** Lavinia Elena NICULICEA

95 **Critice** *„Singurătăți” domaniene* **–** Serghie BUCUR

99 **Etnografica** *Blagoveșteniile* **–** Claudia BALAȘ

102 **Folclor** *Basmul* **–** Daniela BĂBU

107 **Poezie –** Ovidiu DINICĂ

110 **Proză** *Domnul Marin PÂRVU* **–** C. VOINESCU

112 **Interviu** *Joile Corinei* **–** Anca IVAN

116 **Calendar Iunie**

117 **Arhitectura** *Bruder Klaus* **–** Dan FIROIU

124 **Poezie –** Daniela MĂRGINEAN

127 **Proză** *Tanti Lucreția* **–** Veronica BACIU

131 **Simeze** *Inside the museum. Marius CIOC* **–** Cristina Bacicu-BOTEZ

134 **Thalia** *Cehov, Molière și Mrożek la Slatina* **–** Corina DAȘOVEANU

137 **Un poem de...** Mădălina BĂRBULESCU

Materialele pentru nr. 24 (august 2018) al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail voinescu.sandu@yahoo.com până la 20 iunie a.c. în word, Times New Roman, 14, cu diacritice și corectură.

Editorial

Poet nu te faci, ci te naşti

Dan ROTARU

Trebuie să recunosc: sunt un talentat culegător de amăgiri şi de dezamăgiri.

Oriunde mă duc, oriunde mi se opresc paşii, înregistrez numai clipele, situaţiile în care sufletul se simte lovit, chinuit de lume, sâcâit de inapetenţa pentru bine şi normalitate a semenilor mei.

Îmi verific, astfel, zi de zi, ceas de ceas, puterea de a rezista Relativului, în lipsa Absolutului...

Am încercat, ca o soluţie a dorinţei de a mai refuza să îndur nelalocul lumii, să mă izolez un timp în mine, să mă retrag în lumea mea, în faţa raftului în care Eminescu, Blaga, Cioran, Eliade, Arghezi, Nichita, Sartre, Camus, Hegel, Murakami şi alţii sunt gata oricând să dialogheze cu mine...

Dar nici aşa viaţa nu mi s-a părut suportabilă în totalitate.

Sufletul simţea că se destramă, se sparge în cioburi de nereconstituit ce au fost vreodată...

Şi atunci am ajuns la concluzia că trebuie să mă împac cu ideea iremediabilului acestei lumi care nicicum nu mi-e pe măsură... „Viaţa este suportabilă prin indefinitul ce-l ascunde, pe care-l respirăm şi-l temem", scrie undeva Emil Cioran. Parafrazându-l, pot spune că lumea e suportabilă, dar prin conştientizarea neputinţei noastre de a o schimba vreodată, de a o returna în tiparele cărora doar noi le cunoaştem puterea de a mula o altă lume...

Mi-a rămas în minte (dar recunosc că nu mai ştiu cărui scriitor îi datorez asta) o concluzie: „Neajunsul făpturii, orice dorinţă întrece viaţa". Şi m-am liniştit apoi. Coroborată cu credinţa mea că sunt şi rămân neputincios a reduce Relativul la Absolut, ideea acestui neajuns mi-a descreţit sufletul.

Am scris cele de dinainte după ce, zilele trecute, o întâmplare avea să-mi biciuiască ziua.

— Spune-i domnului Rotaru ce vrei să te faci tu când vei fi mare!, i-a zis o mamă copilului ei de doar câţiva anişori.

— Poet!, a venit, scurt şi categoric, răspunsul...

Perplexat şi copleşit totodată de ineditul (şi absurdul) situaţiei, am îndrăznit să reacţionez:

— Copilaş, nu te vei putea face poet, dacă nu te-a făcut mămica ta poet, am spus, atent ca nu cumva să-i bruschez în vreun fel sufleţelul, dar să-l fac să înţeleagă ce vreau să înţeleagă, totodată...

Sesizând surprinderea de pe chipul mamei, am încercat şi o lămurire, că poet nu te faci, ci te naşti, te face mama ta, aşa că dacă fiul ei nu se va face poet, vina o poartă chiar ea, pentru că poeţii nu se fac, poeţii se nasc poeţi.

Dacă medic, inginer, profesor te poţi face absolvind o facultate, şcoli

care să scoată pe uşile lor poeţi nu există. E adevărat că a fost cândva o „Şcoală de literatură", dar şi de acolo ieşeau atâţia poeţi câţi intrau, cum îndeobşte se ştia...

Ca un făcut, exact în acea zi, mergând la revista „Argeş", în biroul redactorului-şef, Dumitru Augustin Doman, am asistat la o scenă în care o tânără speranţă ajunsă demult la vârsta pensionării îi cerea acestuia, prin telefon, s-o facă scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor, adică...

Nu m-am băgat, mai ales că respectivul „scriitor de poşta redacţiei", cum le zic eu acestora, îmi fusese şi mie (ponderat însă) client pe timpul cât am răspuns de poezie la vechile serii ale acestei reviste...

O amăreală mi-a persistat mult în suflet.

Mă simţeam chinuit de imposibilul unei lumi care refuză, parcă ostentativ, normalitatea.

Îmi doream ca în acele clipe să pot abandona luciditatea şi să mă las îmbiat de absurditate...

Căci, trebuie să recunosc, numai aşa voi mai putea să întârzii în această lume pe dos...

Există, aici şi mereu, o plăcere a alinierii la absurd.

Plăcere cu care nu mă voi putea împăca niciodată, oricât de departe ar fi acest niciodată.

Meridiane lirice

Ramón MARTÍNEZ LÓPEZ (Spania)

EL EXTRANJERO

Ajeno a los lugares que transito,
deambulo por la pátina del tiempo.
Soy sombra en día soleado.
Perfil mismo de sueño.
Eterno.
Inconstante.
Aéreo.
Nadie conoce mi nombre.
Ni el rumor cansado de mis pies
inquietos.
Soy un instante en la retina.
Un saludo.
Una mirada.
Un gesto.
Ajeno a los lugares que transito,
deambulo por mi cuerpo sin tu
cuerpo.

STRĂINUL

Străin locurilor prin care trec,
prin patina vremii mă plimb.
Sunt umbră în ziua-nsorită.
Profilul visului însuși.
Etern.
Nestatornic.
Aerian.
Nimeni nu-mi știe numele.
Nici murmurul obosit al picioarelor
mele neliniștite.
O clipită sunt, pe retină.
Un salut.
O privire.
Un gest.
Străin locurilor prin care trec,
Mă plimb prin trupul meu fără
trupul tău.

(traducerea: Costel DREJOI)

Interviu

Să fiu un bătrân tânăr

Simona DUMITRACHE –
de vorbă cu Paul ARETZU

Cum este bătrâneţea?

Ca însăşi viaţa, bătrâneţea este şi ea frumoasă, mai ales că este ultimul capitol. Se strâng în ea toate esenţele vieţii, are loc un proces alchimic în care toate bucuriile, iubirile, toate resturile, zgura, privaţiunile, asprimile se transformă în aur şi în diamante. Nu ai văzut cum bătrânii capătă o lumină, au o concentrare senină? Nu mai au nevoie să se uite la lumea din jur, pentru că o cunosc, îi ştiu şi mersul şi mecanismele. Limpezimea lor se datorează şi faptului că s-au împăcat cu moartea.

Cum vine asta? De regulă, oamenii nu-şi acceptă moartea.

Când eşti tânăr, când te afli în puterea vieţii, nu te gândeşti deloc la moarte. Copil, abia aştepţi să te faci mare, adult, eşti prins de şuvoi, priveşti la ceea ce se întâmplă foarte aproape, îţi trăieşti clipa, cum spun stoicii. La bătrâneţe, vrând-nevrând, moartea devine un subiect de actualitate. Dar bătrânii nu se plâng, îşi primesc tainul împăcaţi. Moartea ţine de natura umană. Lucrul acesta se află la sfârşit. Moartea este un bun învăţător: deschide ochii virtuţilor.

Te simţi bătrân?

Tocmai asta este, că nu văd vreo schimbare înlăuntrul meu. Sufletul nu îmbătrâneşte, pe când trupul îşi urmează legea lui. M-am trezit peste noapte că duc în cârcă atâţia ani. Nici nu-mi vine să cred: eu care eram veşnic tânăr. De fapt, îmi aduc aminte în amănunţime întâmplări de altădată. Vârsta de mijloc parcă nici nu a existat, parcă am trecut prin ea cu ochii închişi. Există numai vârsta cunoaşterii tinereţii, lacomă şi nechibzuită, şi vârsta cunoaşterii tainei morţii. Nu mă gândesc la moarte, aproape deloc. Va veni de la sine, ca o uşă deschisă, în acelaşi timp, şi către mine, şi către pretutindeni.

Este important cât timp trăim?

Pentru cine să fie important?

Nu ştiu. Pentru sine, pentru ceilalţi.

Numai raportat la Dumnezeu este important timpul vieţii. În rest, nu cred că are vreo însemnătate. Dumnezeu este singurul în măsură să judece cursul vieţii oamenilor. Într-o viaţă scurtă putem face multe lucruri bune, aşa cum, într-o viaţă lungă, putem să nu facem nimic.

Ce înseamnă să faci lucruri bune?

Să nu te dezumanizezi. Ba, mai mult, să te umanizezi (ideal este până la îndumnezeire) pe tine, dar şi pe ceilalţi. Contează foarte mult să fii în comuniune, să te sacrifici pentru ceilalţi, să-ţi elimini egoismul.

Cum devenim oameni mai buni?

Prin iubire. Avem la dispoziţie o singură viaţă. Nu trebuie să o nesocotim. Ştii cum se spune despre unii oameni, că sunt nişte rataţi. Suntem obligaţi de conştiinţă (chipul lui Dumnezeu) să nu o ratăm. O ratare este o sinucidere.

Ce se întâmplă dacă suntem oameni răi?

Ne agravăm moartea, ratăm mărturia (calitatea de martor) a vieţii. Răutatea este împotriva creaţiei, împotriva naşterii, este anticoncepţională, produce sterilitate. Ura nu comunică, interzice dialogul. Pe când iubirea e un concert.

Bătrâneţea este rea sau bună?

Bătrâneţea nu este nici rea, nici bună: este retrospectivă, contemplativă. Ca atunci când culegi via, o pui în teasc, o faci vin şi te aşezi să te odihneşti. Ştii că florile viţei-de-vie au unul dintre cele mai delicate parfumuri! Viaţa începe cu ceva indeterminabil, cu o mireasmă. Bătrâneţea vine, e drept, şi cu suferinţe ale trupului. Dar suferinţa, spun călugării, poate mântui. Bătrâneţea poate fi o vârstă biologică, dar şi una spirituală. Tot monahii numesc bătrân sau avva pe unul crescut în virtute, chiar dacă este tânăr.

Ce îţi doreşti?

Să fiu un bătrân tânăr.

Asterisc

Răzlețe

Ioana BENA

Incantații

Vino repede, dă-mi mâna, lumea se îngustează, îmbătrânește, se zbârcește, vino în oglindă, în timp secund, în netimp, în apa tare de început. Am să pun un mic blestem la ușă, să nu ni se tulbure tăcerile ei clare, sau poate că nici nu e nevoie, le va fi oricum frică să ne urmeze – Orfeu și Euridice, izbăviți, propovăduind nefrica în lumea asta ticăită, care o să și moară departe de noi.

La curțile Raiului

M-am trezit cu o cădere de înger în mine, tot întind mâinile ca s-o prind și ea tot cade, tot cade, căderea căderii de cădere ce e, o mișcare care se tot repetă pe o placă stricată de fonograf. Sunt toată numai fulgi și pene albe și arse, ca o gâscărească de la porțile Raiului.

Moise

Undeva pe fundul uscat al mării, cu două ziduri de apă de o parte și de alta, așteptând cu spaimă să te vindeci de miracol. Secundă dilatată monstruos până în eternitate. Altundeva, departe în urmă, se trăiește și curge un timp omenesc, căruia i te-ai sustras prin grație.

continuare la pagina 133

Poezie

Ioan-Nicolae Popescu

PICIOR DE MAI-NIMIC

în cer poţi pluti
dar amurgul şi calea nu-ţi poţi goni,
zici tu, cu umeri neteziţi de ploi multe,
şi eu am cactuşi în gând.

trece o toamnă prin jur,
ea trece, tu treci,
rămân scările blocurilor
din care curg pâraie de viaţă.

te voi aştepta, îmi spui,
acolo unde braţele nopţii
nu pot să ne-ajungă.

cand se află în afara gândurilor mele
cactuşii cresc foarte repede.

tot trece o toamnă prin jur
ea trece, noi trecem,
şi-n cer poţi pluti
dar amurgul şi calea
nu-ţi poţi goni.

CE FACI?

Caut
în ziua de ieri
cauza întunericului
din buzunare.

Cade soarele
de pe salcâmul îngheţat
şi eu nu găsesc.

Trotuarul râde şi el a pagubă,
îi cresc picioare
şi-şi leagănă stâlpii cei zvelţi.

CU CLIPA-NSPRE ABIS

m-am uitat înainte-mi
şi scriam,
când păianjenul îşi facea rondul de noapte,
şi poemul cel nou
mi-arunca umbre pe faţă.

eram contrabandist de vise,
nu venise corabia mea
cu pânze mari cât o sete,
aşa că mângâiam califatul utopiei
unde meteoriţii melancoliei făcuseră răni
să se lase iubiţi de-albăstrele.

şi m-am uitat în urma mea…
iar cuvintele mă vânduseră
unei cascade,
curgător să fiu prin ce am iubit,
să port pacea ca pe-o constelaţie oarbă
a unei lacrimi
din cealalta lume.

SUB ANCORA PROXIMEI IREALITĂŢI

Să am timp…
aici l-aş căuta
pe malul dimineţii
a cărei cheie ai aruncat-o departe.

M-aş dezice
de nucii aliniaţi prin curţi
şi de zilele de vineri ce umblă
cu smochine
şi miez de cerbi avântaţi în gură
şi l-aş căuta.

Se spune că el vine aici –
oraşul fără vârstă al oglinzilor.

GÂND

Seară,
aerul are degete de floare de salcâm
şi invadează pe toţi adormiţii.

Tu tapetezi pereţii casei cu aşteptări,
eu spăl guguştiuci şi-i întind
în soare.

Într-o seară ca asta
noi doi o să fugărim clipele de-acum.

IERI

ieri
au amorţit culorile,
s-a sălbăticit cuvântul,
teii se scăldau în zăpadă
şi mie mi se părea că faptul acesta
se petrece uşor.

o ciutură se-afunda alene-n fântână,
lumina se legăna,
asfinţituri moi coborau
la căpătâiele sufletelor
iar inima mea galopa
pe meleagul cu cai albaştri
prea repede
ca să pot şopti măcar
poemul acesta.

AIEVEA

Lasă mulţimea de şoapte şi murmur
vino în lumi depărtate cuprinse de har,
eu trecător, tu trecătoare.

Te-aştept
unde cuvintele au umeri rotunzi,
unde vin merele să-şi potrivească gustul,
unde frunze sălbatic de verzi
nu acceptă tristeţea.
Vom adormi
şi luni lungi de vară ne vor creşte din trupuri
peste pământul mut al serii,
un subteran brăzdat de fântâni va fi somnul,
din noi adăpa-se-vor anii.

REVERIE

Legam de aripi un cântec de leagăn
printre draperiile tale terne
ce miroseau a timp şi poveşti nespuse.
Era amiază,
norii curgeau molatec pe cer
ca nişte continente
de pe alta planetă
şi mă pregăteam
de desprindere
din mine spre ei,
să mă strecor prin crengile iubirii,
(probabil în calitate
de catarg al speranţelor)
să-ntreb norii
dacă viaţa lor e visul unui vis.

Cam aşa.

Legam de aripi un cântec de leagăn,
freamătul de frunze
mă întreba
cum e cu somnul acelui vers
din care mă voi trezi.

DUPĂ-AMIAZĂ CU PĂSĂRI

o suplă discreţie
ieşise să se-ncălzească la soare
şi-o năvălire tandră
gândea la o nespusă vreme de femeie.

amândouă s-ar fi unduit de mult
spre tărâmul florilor
dar aşteptau spectacolul vrăbiilor,

bucurându-se
de mâna de firmituri
pe care-o puneam la fereastră
după-amiezele.

cam atât.

lângă fluviul de tăceri
cuvintele se vor scutura coapte.

NEROSTIRE
(MIC POEM FĂRĂ ACOPERIRE)

adorm la subsuoara întâmplării
că ne-am cunoscut.

ninge cu soare
şi din când în când
mai trimiţi un sol păsăresc
să-mi vorbească el
despre valoarea de schimb a iluziilor.
fericirea-i un măr
într-o vitrină de băcănie armenească.

CHIPUL CETĂŢILOR ALBE

vino cu mine în cetăţile albe care dorm obosite,
stâlpii sunt atât de resemnaţi
şi pe străzi lacrimile beau idei îngheţate.
aici fetele miros a iasomie şi depărtări,
aici poţi să-ţi speli mâinile în ferestre
şi-alături blocurile vor începe să danseze
printre zăpezi ce-şi suie lungi braţe de vise
peste anii unei vieţi
care nu mai este a ta.

ÎNCĂ O DATĂ

Ploaie.
Lumină fără cer,
ploaia deschisă monoton,
cu căi transparente.
Mâini care se cuprind sub umbrele
şi leagănă nevăzutul.
Păianjenul grabei
ţesând pânza pe stradă,
trotuare oglindă senină,
în trăire limpeziri de vis.

Aievea,
numai plânsul vieţii fără trezire.

Eseu

Un bărbat și o femeie (lecția despre unu)

Cornel NICULAE

1. Şi Dumnezeu l-a făcut pe om, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; parte bărbătească şi parte femeiască i-a făcut. (Septuaginta: Geneza 1)
2. Dumnezeu a plăsmuit omul – praf din pământ – i-a suflat în față suflare de viață şi omul a devenit suflet viu. (Septuaginta: Geneza 1-2)
3. Atunci Dumnezeu l-a toropit pe Adam şi l-a cufundat în somn. I-a luat o coastă, iar locul ei l-a umplut cu carne. Şi din coasta pe care a luat-o de la Adam, Dumnezeu a meşteşugit o femeie şi i-a adus-o lui Adam. Acesta a zis: „Acesta este acum os din oasele mele şi carne din carnea mea. Ea se va numi femeie, pentru că a fost luată din bărbatul ei." (Septuaginta: Geneza 2-3)

În Septuaginta (traducere românească, Colegiul Noua Europă, Polirom, 2004) tălmăcitorii menționează, într-o notă, că există tradiții rabinice care semnalează o denaturare a versetului original „l-a făcut bărbat cu orificii femeieşti", care, de fapt, ascunde pe omul primitiv androgin. Este precizat că Augustin refuză reprezentarea lui Adam androgin.

Se constată lesne că mitul creației din Geneză îl expune pe Dumnezeu în ipostază demiurgică: „face", „plăsmuieşte", „meşteşugeşte". Când şi când, după o zi de „creație", apreciază, ca orice meşter, că cele făcute „erau bune". Mai puțin în cazul omului, despre care divinitatea nu precizează nicăieri în mod expres că „era bun". Şi bine a făcut. Există, cred, şi premoniții divine. Există, apoi, o anumită estetică a creației divine. Uneori frumosul trece pe primul plan, înaintea utilului: „Apoi Dumnezeu a mai făcut să răsară din pământ tot felul de pomi plăcuți la vedere şi buni pentru hrană, şi pomul vieții în mijlocul grădinii şi pomul aflării a ce se poate şti despre bine şi rău". La venirea omului exista deja o lume frumoasă în care palpita şi viața (frumoasă), şi cunoaşterea morală (frumoasă).

Este de presupus că şi pe om, Demiurgul, împrumutându-i „chipul şi asemănarea", l-a făcut frumos. Este clar că este vorba despre chipul exterior, şi nu despre cel lăuntric, care îl va duce aproape fatal pe Adam la cădere.

În concluzie, lumea lui Dumnezeu este frumoasă, cu bărbat şi femeie cu tot. Şi este şi bună, adică „funcționează", formează un mecanism cu totul extraordinar, denumit, mai târziu, Cosmos sau Univers.

Versetele citate mai sus conduc la ideea că femeia era conținută în Adam, dar în stare nemanifestă. Demiurgul separă (chirurgical) femeia

din om deoarece „Nu este bine să fie omul singur". Adică, după prima dividere a lui Dumnezeu-Demiurg în om (îi dă „forma" sa prin chip şi asemănare, prototipul), are loc o a doua împărțire a omului în bărbat şi femeie. Adică din unu apar doi. Întregul devine parte. Dumnezeu parcă intuieşte copleşi-toarele tristeți şi singurătăți ale ființei rupte în două, nostalgia unității dintâi, pentru că porunceşte şi programează că bărbatul „se va lipi de femeia sa, iar cei doi vor deveni un singur trup". Cu alte cuvinte, refacerea unității originare. Dar aici nu este vorba despre „suflet", „spirit", „iubire", ci despre materie. Dumnezeu nu creează suflete, ci „trup". Încerc să cred că omul urma să se umple de suflet (a şi făcut-o) mai târziu, suflet în sensul de sentimente, pentru că, altminteri, cunoaşterea era interzisă.

Nu doresc să apară confuzia dintre viață şi „suflet". Există, ştim asta, viață fără suflet – pură zoologie, animalitate, după cum s-au văzut şi suflete fără viață, goale, decăzute din umanitate în biologie, aşa-numitele „suflete moarte." Dumnezeu-Demiurgul „i-a suflat în față suflare de viață şi omul a devenit suflet viu". Nu înseamnă crearea de suflet în sensul de totalitate psihică, ci putere de „funcționare"; acest mecanism din lut trebuia pus în mişcare.

Nici nu se putea altfel. Psihismul în general, afectele în special, se nasc prin raportare la ceva exterior, în primul rând, după ce, mirat, descoperi că eşti, exact ca-n sufletul poetic al lui Nichita Stănescu.

Simțirea plăcută sau neplăcută a existenței sau chiar a propriei ființe vine din confruntarea cu lumea, cu destinul, cu viața şi moartea, cu istoria universală sau personală.

De aceea, Adam şi Eva, în paradis, viețuiau (dacă se poate spune aşa) într-o stare de inocență absolută, erau goi nu numai pe dinafară, ci şi pe dinăuntru. În plus, erau străini de orice tablă de valori, se aflau dincolo de bine şi de rău.

Cum poți să pui pe umerii şi în destinul ulterior al omului păcatul originar? Unei ființe care nu are discernământ moral poți să-i porunceşti orice! Va fi degeaba. Ea este ca un copil care priveşte cu inocență şi naivitate infernul, crezând că-i ceva bun de joacă. Nu se poate internaliza un ordin, dacă n-ai *înainte* conştiința semnificației lui. Unei ființe care nu avea organ moral (interzis) Dumnezeu îi cere moralitate şi ascultare! Este un paradox inconturnabil.

Pe de altă parte, revenind la tema centrală, femeia, fiind luată din Adam cu „oase" şi „carne", o putem asimila, fără a comite un abuz, cu „dublul" său, dar cu chip schimbat: un simulacru. Al doilea în ordinea creației, *dat fiind* că omul este dublul imperfect (este şi aici un paradox: cum ceva perfect creează ceva imperfect?) al lui Dumnezeu, care, cum spuneam mai sus, l-a făcut pe om după icoana sa divină. Spun „imperfect" deoarece Dumnezeu, în mod deliberat, îi interzice omului accesul la *esență*: eternitatea vieții şi bucuria cunoaşterii: dreptul la fericire.

Bărbatul se oglindeşte în femeie ca într-un alt chip al său pentru a se cunoaşte. Mai bine. Mai mult. Pentru *a fi* cu adevărat. Sau, poate, pentru a afla ce-nseamnă „a fi" pur şi simplu. El nu mai poate realiza, socratic vorbind,

această cunoaştere de unul singur, deoarece, fiind despărțit în doi, adevărul nu mai este integral la el, deşi este al lui şi vrea să-l dobândească, să şi-l *aproprieze*.

Femeia, la rându-i, caută în bărbat propriile origini, locul unde cândva odihnea ca primăvara în înghețul iernii sau ca duhul lui Dumnezeu peste ape. Şi femeia are dublul ei în Adam, chipul ei întregit, adevărul ei. Dacă doi există doar pentru bunăstarea ontologică a lui unu – de aceea, de altfel, Adam are preeminență asupra Evei, căreia îi dă şi nume, fiind un fel de Dumnezeu al ei – la fel de adevărat este că unu, Adam, nu poate exista fără doi, pentru că fără femeie n-are acces la adevărul său integral. Rămâne, parțial, singur, trist.

Din amintita ipostază a lui unu metamorfozat în doi (să ne amintim şi de Metamorfozele lui Ovidiu) s-a născut întreaga psihologie: pentru că doi (Eva sau femeia) există doar pentru a reface Unul (pe Adam, bărbatul primordial sau omul dintâi).

Iar neasemuitei relații, care se naşte între bărbat şi femeie din formidabila tensiune ontologică, banalitatea umană i-a dat numele de iubire, dragoste sau dor.

Este o întâlnire de o absolută decență şi scurtime, care se întâmplă atunci când un bărbat şi o femeie îşi dau seama, instinctiv în primul rând, că doi nu există, că în mod necesar ei trebuie să „cadă" unul în altul pentru a fi altceva mai înalt: adevărul lor. Dacă Dumnezeu se distribuie fără să se împartă, omul, prin aceeaşi lege, face la fel.

Bărbatul doreşte ce-i al lui, femeia – la fel. Este aici o „căutare" ontologică, o „pândă" adamică pentru găsirea dublului adevărat, perfect, a părții care-i aparținea odată şi pe care a uitat-o doar pentru a o căuta în lume. Aceasta este dragostea: nostalgia lui unu, şi a fost descoperită de om pe cont propriu. De aceea, Dumnezeu va fi gelos pe oameni în eternitate (după cum se vede), deoarece revendică tot DORUL uman doar pentru el. Să ne amintim de Hyperion al lui Eminescu. Adam, de multe ori, se înşală în privința dublului adevărat – simulacrul care-l face fericit. Este o *nepotrivire* a firii Evei – un dublu străin, dor care produce suferință. Iată, la Eminescu:

Căci azi le semeni tuturor
La umblet şi la port,
Şi te privesc nepăsător
C-un rece ochi de mort.

Tu trebuia să te cuprinzi
De acel farmec sfânt,
Şi noaptea candelă s-aprinzi
Iubirii pe pământ.
(Pe lângă plopii fără soț)

Prin urmare, „farmecul" este starea care reface unitatea. Doar că această stare de regăsire trebuie să fie reciprocă. Există, în „căutarea" amintită mai sus, şi întâlniri goale de adevăr, lipsite de destin.

Poate că astfel se pot explica, mai firesc, derapajele sexuale, când femeia „uită" esența din care vine şi de unde porneşte în lume, înstrăinându-se de găsirea dublului ei masculin. Rămâne prizonieră între femei, sublimându-şi în mod fals reîntregirea într-un dublu de acelaşi sex.

Când expansiunea bărbatului în lume are loc prin „uitarea" dublului său feminin, acesta riscă să rămână în lumea bărbaților, împlinindu-se, negativ şi fals, printr-un alt bărbat.

Este o înstrăinare de unitatea primordială. Sunt oameni *pierduți*, mereu jumătăți, mereu parțiali, abandonați în banale şi chiar ridicole tautologii sexuale. Ei constituie, pentru demnitatea reconstruirii unității adamice, suprema dezonoare. Accidente ontologice cu rang de minorități care pretind că pe infernul lor scrie „paradis". Amin.

Iluzia începe cu aparenta independență a lui *doi*. *Doi* este didactic. *Unu* este esențial. Extinzând ideea, putem trece în cultura indiană, cu filosofiile şi religiile ei uimitoare. Toate, fără excepție, admit doar UNU (Brahma). Existența multiplicității este o „iluzie" (māyā) de care omul trebuie să se elibereze printr-o stăruitoare meditație (metodă).

Prin meditație individul descoperă în sine Unu şi pe sine ca identic cu el. Starea finală la care se ajunge este Nirvāna, iar înțelepciunea dobândită pe lângă un maestru, apoi de unul singur, este în esență aceasta: Unu este în toate şi toate sunt Unu. Un „dor" nemărginit întoarce către Brahma toate cele create. Eminescu traduce, evident, genial din Vede, în Scrisoarea I, această nostalgie a creațiilor după Creator:

De atunci răsare lumea, lună, soare şi stihii...
De atunci şi până astăzi colonii de lumi pierdute
Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute
Şi în roiuri luminoase izvorând din infinit
Sunt atrase în viață de un dor nemărginit.

Şi fizica modernă spune acelaşi lucru. Big Bang-ul (explozia primordială a lui Unu) a produs nu numai formarea lumilor (a unui univers sau a mai multora), ci şi expansiunea lor, constatabilă şi astăzi. Planetele se îndepărtează irezistibil unele de altele, parcă printr-o înfrângere a gravitației. Dar, după ultimele teorii, expansiunea va încetini şi va urma un proces invers, de „reîntoarcere", de reconcentrare către unitatea primordială din care au plecat odată prin explozie (o buclă temporală). Procesul cosmic se va repeta: un nou Big Bang ş. a. m. d.

Am făcut această călătorie în univers numai pentru a pune în lumină dominanța lui Unu față de multiplicitate – atât în lumea fizică, cât şi în lumea omului. Formele se schimbă, dar cine este atent la conținut descoperă pe Unu. Cu Adam lucrurile se petrec la fel: el suferă – ca să vorbim ca Aristotel – o privațiune de formă, o deteriorare de formă, fiindcă Demiurgul, luând din conținutul său o parte, l-a creat pe el în altă formă, lăsându-l parte mereu neîmplinită. Împreună cu Ea va întemeia singurul paradis adevărat unde se simt fericiți şi care le aparține în întregime: paradisul lui UNU. Restul e tristețe, atât de bine exprimată de Oscar Wilde (homosexual) în „De profundis": „Ai venit la mine să înveți Plăcerea Vieții şi Plăcerea Artei. Poate că sunt ales să te învăț ceva mult mai minunat: sensul Tristeții şi frumusețea ei."

Paradigma

(T)EXisTența între prolog și epilog. Re-forme. Re-constituiri

Irina PERIANU

Dacă omul este Textul care îşi schimbă în permanenţă cursul „cuvintelor”, atunci textul este resemantizarea existenţei umane, un corpus de configuraţii semice care se rescrie prin ochii fiecărui lector abstract.

Perspectivă 1: Textul sau pactul cu scriitura

Textul, ca sumă de contracte culturale şi sociale, se transformă într-un bun negociator de sensuri. El construieşte limbaje, ajungând să-şi schiţeze propriul personaj cu o fişă caracterologică completă. Se poate vorbi despre un „comerţ cultural” între indivizii epici (sintagmă preferată de Lukacs pentru a defini personajul), despre o convenţie a sensului care vizează coprezenţa mai multor compartimente lexicale, redând o multitudine de topos-uri atât ale lumii reale, cât şi ale universurilor ficţionale.

Perspectivă 2: Textul – mutaţie ontologică

Într-o lume a interpretărilor, a cuvântului contrafăcut, a vorbi despre text, ca organism viu cu funcţii semantice, este ca şi cum ţi-ai multiplica ariile existenţiale ale eului, te-ai lăsa pradă măştilor convenţionale ale cuvântului şi ţi-ai regândi „scriitura interioară”. Ca realitate reprezentată, aşa cum apare în terminologia lui Auerbach, textul devine, ca „Play-ul” lui Beckett, o realitate, o poveste fără sfârşit, cerând mereu să-şi recondiţioneze vertebrele semnului lingvistic, o porta-voce a conştiinţei auctoriale.

Perspectivă 3: Reprezentarea grafică a textului

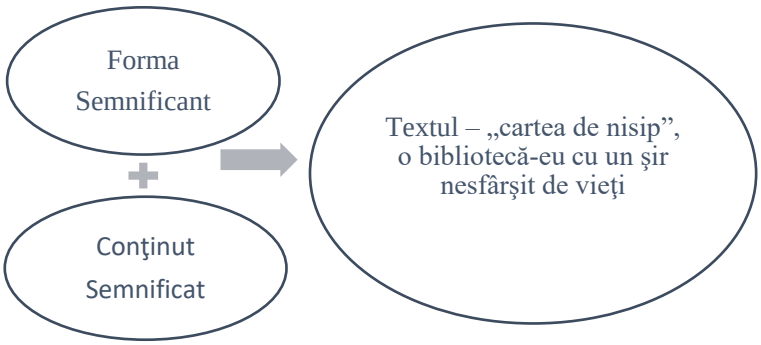

Perspectivă 4: Text – intertext

Viaţa este un text, textul este un roman format din preaplinul eului, este „*ceea ce văd, ceea ce aud, ceea ce înregistrează simţurile mele, ceea ce gândesc eu…*”

Scenariu: Proteismul romanului apare din perspectiva poeticii care comunică legile, lemele configuraţionale ale realităţii re-create. Romanul ca discurs ce (trans)figurează imaginea unui univers real devine un modus vivendi, un colecţionar nevrotic de sentimente care prefigurează povestea, scriitura, textul. Sub influenţa lui Proust, J. Joyce, A. Gide s-au multiplicat formele de expresie epică, modalităţile narative, tehnicile romaneşti, lumea creată intră în dialog cu necuvântul, purtătorul de cuvânt al conştiinţei demiurgice şi îşi dă şah. Realitatea autentică se îndepărtează de analiza psihologică pe care o înlocuieşte cu autoanaliza în cadranele realismului, unde conceptul-cheie este redat de adevăr şi nu de frumos. Scriitorii investighează, pe lângă omul luat ca individ, un întreg arsenal existenţial unde socialul, politicul, filosofia convieţuiesc. Bazându-se pe modelele vii ale realităţii, creatorii scrisului oferă cititorului, colaboratorul etern, accesul la fiinţa umană, la cifrul format din cinci litere: VIAŢĂ, coordonând privirea spre o sinteză a semnificaţiilor.

Epilog: Stimulat cu placebo, lectorul rămâne în Text, în acel „acolo”, la pândă.

Meridiane lirice

Francesca DONO (Italia)

– dove vorresti metterli in inverno? –

adesso c’è una specie di mongolfiera
staccata dagli alberi. Le lunghe corsie
twittate ogni cinque secondi . Così lei
non potrà vedere tutte quelle sagome
svenevoli oltre l’angolo freddo dell’aria.
Nel silenzio il cane dietro un recinto. Gli
umidi asciugamani restano appesi nel
bagno di servizio. Dove vorresti metterli
in inverno? Che Dio li liberi dall’acqua e
dalle impronte.

– unde-ai vrea să le pui la vreme de iarnă? –

acum există un fel de balon cu aer cald
desprins din copaci. Lungile culoare
tweetate din cinci în cinci secunde. Astfel ea
nu va putea vedea toate formele-acelea
înclinându-se peste colțul rece al aerului.
În liniște câinele din spatele unui gard. Prosoapele
umede rămân agățate în baia de serviciu. Unde-ai vrea să le pui
la vreme de iarnă? Dumnezeu să le izbăvească de apă și
de amprente.

(traducerea: Costel DREJOI)

Critice

Liviu Ioan Stoiciu – Jocul de-a moartea

Paul ARETZU

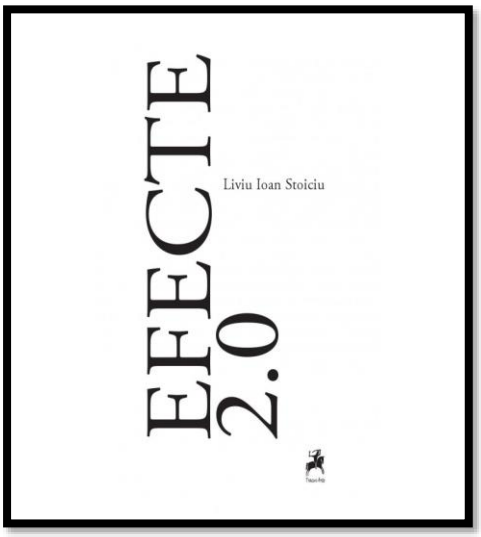

Liviu Ioan Stoiciu ştie, ca şi Novalis (dar altfel), că lumea aceasta este poetică, pentru că realitatea umană care o locuieşte este, ea însăşi, poetică. Aşa cum se întâmplă în întreaga sa creaţie, şi în noul volum, *Efecte 2.0* (Editura Tracus Arte, Bucureşti, 2017), el vorbeşte cu sine despre sine, adoptând un solipsism pe care îl extrapolează la spaţiul de cuprindere al propriei conştiinţe: „Nu se întrevede nimic deosebit, deşi stai de ani/ grei în aşteptare: priveşti în gol. Nu/ auzi niciun sunet fundamental. Nu auzi decât nişte sunete/ ciudate din lăuntru. Te resimţi, îngropat în/ stratul gravitaţional. Nici/ un semnal clar de nicăieri. Îţi baţi joc şi de chinurile tale./ Ce cauţi, de fapt, şi nu găseşti? Nu mai/ căuta ceea ce nu se vede! Dumnezeu e în tine, nu în zare...” (*Nici un sunet fundamental*). Chiar poezia este considerată denunţ de sine, ascuns în locuri pustii, expus oprobriului *saltimbancului*, adică a celuilalt: „Vagoane de marfă acoperite, bine zăvorâte, cu/ sigiliu – care transportă/ mâzgăleli pe lut, pe fier, pe piatră, pe carton, pe sub/ haina nebuniei, mâzgăleli, poezii,/ descoperite în peştera auto-denunţului. Nu în peşteră,/ ci în nuca seacă, uscată, a/ autodenunţului. Eu sunt o nucă seacă...” (*Autodenunţ*).

Inspirat de *Fenomenul Web 2.0*, scriitorul crede că deţine competenţa de a organiza şi transfigura informaţiile (pe care existenţa i le oferă) într-o formulă poetică. Un fel de *ars combinatoria*, de magie alchimică. Alcătuieşte, astfel, o radiografie a propriei biografii (existenţe), o scriere cu cerneală simpatică. Ca şi cum ar fi citit toate cărţile, carnea e tristă. O saturaţie, o anxietate îi produc o stare de lehamite. Cititorul, care este un *alter ego* al scriitorului, trebuie să intuiască ceea ce se ascunde în spatele cuvintelor. Numitorul comun al cărţii îl constituie iminenţa morţii, pricinuind retrospecţii, evaluări, meditaţii sceptice. Întâlnirea cu aceasta poate fi închipuită erotic şi pregătită minuţios: „Mi-am pregătit/ bocceaua, cu cearşaf, două feţe de pernă şi două/ prosoape, ciocolate, două zile şi/ două nopţi ne vom face de cap la un hotel, ne vom lupta/ cu trecutul, după care mă voi lăsa dus./ Eu sunt oricum în inferioritate – vârsta, depresia,/ lipsa de motivare de a

continua,/ totul pare a fi expirat." (*Ceea ce este*). În jurul morţii, ca o iradiaţie: însingurare, inutilitate, falsitate, şovăială, aşteptare. Poetul nu este încrâncenat, nici patetic. Moartea, ca şi viaţa, este banală, tratată cu ironie, încercată, ca un rol care uneori se potriveşte, alteori nu. Se moare în numeroase feluri, la hotel, în Cişmigiu, la mare. Moartea este ceva cotidian, o fracţiune de uitare, o pierdere a logicii existenţei, este încuibată în creier, sună ca o atenţionare (monahală): *memento mori*. Este, mai degrabă, neacceptarea ideii că omul este muritor. Invocarea frecventă a morţii poate căpăta, în cele din urmă, o funcţie apotropaică, transformând-o într-un scut împotriva ei înseşi: cuvintele împotriva faptelor.

Pe de altă parte, poetul simte gustul deşertăciunii (ca în *Eclesiast*), „Nervi, rar sus, îi vine să moară, s-a săturat, nici/ o ieşire, însingurare şi iar/ însingurare: fals duh, fals spirit, nici un conţinut,/ doar înstrăinare. Rar sus, fals.../ I s-a făcut iar milă. Mila lui nu are margini/ acum." (*Rar sus*). El trăieşte o stare de încordare, de alienare, un clivaj. Totuşi, în această confuzie depersonalizantă se limpezesc şi unele simboluri evanghelice, *vasul cu pomadă,* răsturnarea scaunului *celui ce vindea porumbei, rugina cuielor, taina ispăşirii*, semn că, într-o lume căzută, vremelnică, este însămânţat sacrul. Solilocviul poetului, care trece de la persoana întâi, la persoana a treia, uneori în acelaşi poem, nu este decât, în altă conjunctură, *Gâlceava Înţeleptului cu Lumea sau Giudeţul Sufletului cu Trupul*: „Gânduri negre au infestat de sus până jos peisajul şi/ eu nu ştiu ce să fac mai departe. Îmi/ doresc să dispar instantaneu, să nu mai ies la suprafaţă,/ să rămân pentru totdeauna înlăuntru./ Auzi? Înlăuntru! Hai, bate toba, sufleţel al meu de toamnă/ – nimic nu va mai fi cum a fost,/ îmbrăţişează-te singur şi găseşte-ţi alt rost...// Se bagă singur în seamă, a devenit o povară pentru el:/ raţele sălbatice, pe lac, pe malul/ căruia stă, se giugiulesc, plutesc, se afundă/ în apa murdară, se spală, se joacă – el se pierde în lumina/ venită printr-o uşă întredeschisă,/ năpădit de amintiri care mai de care mai caraghioase." (*Semne bune, nu rele*).

Poezie a unor stări obsesive, recursive (descumpănire, insatisfacţie, deziluzie, limite frustratoare, anxietate, realitate dezastruoasă, izolarea individului), provocate de ideea morţii neîndurătoare, sau, mai curând, de cea a absurdităţii vieţii, are evidentă afinitate cu existenţialismul. Poetul este insomniac, trăieşte într-o lume ostilă („Cine-i tot trânteşte uşa/ în nas, de fapt! Se zvârcoleşte moartea în el, s-a plictisit,/ vrea să se elibereze?"), cunoaşte un declin, accentuat pe măsură ce înaintează în vârstă („Acum/ are noi dificultăţi, după ce a avut o creştere frumoasă,/ urmată de scăderi, plafonări, inegalităţi,/ regrese, prăbuşiri şi reveniri târzii. La ce-i mai trebuie/ atâta zbatere? N-a reuşit să atingă niciodată/ vârful, nici mărirea." – *A regresat lent – Jurnal*).

Textele sunt notaţii precipitate, surprinzând o gândire tulburată, spontană, discontinuă, înregistrând, uneori, un fel de dicteu automat, alteori, introspectându-se: „Cât mai caută în gunoaiele memoriei? Atât. Că e şi el/ o grămăjoară de om, acolo,/ care cârâie. Deocamdată e asigurat, are de mâncat/ şi de băut. Nu-l deranjează umilinţa/ îndurată şi nici mizeria morală. Nu mai vrea să lase nimic/ în ordine, în spate, nici nu mai e curios să ştie/ care mai e, în sine, compoziţia toxică a acestor vremuri./ Fiindcă oricum se aşteaptă la ce e mai/ rău. De ce să mai măsoare, să cântărească şi să-şi noteze/ proporţiile dezastrului personal – nu/ interesează şi aşa pe nimeni. E în stare în orice

clipă să/ strice totul, mai aşteaptă numai/ un semnal important, care nu poate veni decât din/ interior,/ nu se grăbeşte, că şi aşa nu contează..." (*Compoziţia toxică – Jurnal*). Disparate şi, totuşi, concordante în problematica lor, poemele alcătuiesc, ca de obicei, puzzle-ul unitar al volumului. Când simte că devine retoric, scriitorul se autoironizează: „Consideră/ şi tu că eşti în vizită/ particulară în această viaţă pe planeta Pământ, ţara/ România, localitatea Agigea. Iar începi? [...] Nu suntem altceva decât manifestări/ ale minţii noastre. Iar faci pe deşteptul." (*În această viaţă*). Dintre procedeele postmoderniste, un loc important îl ocupă narativitatea, care, în cazul de faţă, transcrie o stare psihologică, pe care o dramatizează, precum şi susţinerea echivocului, amândouă menite să crească semnificatul liric. Cartea este alcătuită din repetate radiografii ale propriei conştiinţe, dezabuzări, alienări, observate cu atenţie, apoi persiflate: „Ce faci? Meditez:/ La ce meditezi? Meditez la mine. Hai sictir!" (*N-a ajuns unde trebuie – Jurnal*).

Poetul este convins că este instrumentul fatalităţii. Regretă că nu şi-a valorificat harul, că lucrurile nu s-au întâmplat, aşa cum şi-ar fi dorit. Gândul morţii îi provoacă o evaluare a vieţii: insatisfacţie, eşec, suferinţe. În subtext: vinovăţie, salvare, smerire. Acest volum este, în fond, dostoievskian, cu îndoieli, cu frământări sufleteşti, căutând *leacul uitării de sine*: „Nu putem identifica natura răului, degeaba urcăm/ pe munte. Stăm cu limbile scoase,/ lingem gheţarul, haidem înapoi. Răul, de fapt, ne macină/ pe dinăuntru...// Când încep îndoielile profunde, străvechi şi/ nu-ţi mai rămâne decât să iei/ tranchilizante" (*Loveşte-mă cu un par în cap*). Treptat, cu asiduitate, după o tehnică a mozaicului, este configurat un portret expresionist, dramatic, dominat de angoasă, de trăiri profunde, depresiv, cu un temperament uşor balcanic, introspectiv, luptându-se cu destinul. Durerea lui este existenţială: „Dar de ce suferi/ matale în halul ăsta? La vârsta mea, mi-e ruşine să vă zic,/ am pierdut tot, şi inimă şi suflet, tot,/ tot, vreau să mă sinucid, las scris, nu ştiu cum, am trăit/ destul." (*Singurătatea*). În afară de sinucidere, evocată frecvent, există şi alte moduri de (auto)suprimare, cum ar fi alcoolul sau *Prăbuşirea înlăuntru*: „Mă resorb încetul cu încetul, întregi teritorii, tot/ ce-mi răbufneşte în creier/ se scufundă o dată cu mine, cu drumuri, case, oameni,/ păduri, râuri cunoscute, e o adevărată/ catastrofă naturală, de care nu e nimeni conştient." (*Prăbuşire înlăuntru*). Pentru că întreaga carte este scrisă pentru a răspunde la o întrebare esenţială, „Ce rost o mai fi având şi viaţa/ asta", la care ajung indivizi diferiţi (*alter ego*-uri), aflaţi în situaţii deosebite. Scriitorul testează lumea de dincolo, dintr-o perspectivă lirică. El demitizează, deliricizează, destructurează permanent: se află în concediu la mare şi, pentru că n-are voie să intre în apă, scrie această carte. Este mohorât, deprimat, dar, uneori, are umor: „I s-a// spus că suferă de tulburări de personalitate, că/ în el mai e cineva, care-l/ influenţează în rău. E chiar influenţat să dobândească/ amintiri false, ale altuia, străin, din el,/ amintiri care nu au existat niciodată... E atât de simplu/ să o termini/ şi el nu se îndură. A venit anume până aici,/ la una dintre intrările subpământene – şi are chef să se/ distreze. Eu sunt groparul/ satului, se prezintă unei domnişoare sosite cu/ familia de la oraş la iarbă verde." (*Gropar*).

Fiecare nouă carte a lui Liviu Ioan Stoiciu este şi nu este diferită de celelalte. Scriitura, bună parte a imaginarului, inepuizabila predispoziţie pentru

ludic, pentru o lume marginală, dar, în fond, ridicarea unor mari probleme existenţiale ţin de stilul său poetic. De fiecare dată, autorul îşi propune o temă care prevalează, tratată într-un mod monografic, cu o mare expresivitate şi, îndeobşte, cu accente expresioniste, dramatice. Tema morţii a apărut şi în alte ocazii, dar, de această dată, ea este asociată cu aceea a bătrâneţii, a evaluării existenţei şi a deşertăciunii. Poetul se eliberează de orgoliu, privindu-se în oglinda propriei lucidităţi.

Meridiane lirice

Verița PREDA (Serbia)

INDICAREA DISPARIȚIEI

Odată ce funcțiile mele vor muri
toate sistemele vor fi rigide
substanța se va muta într-o nouă homeostază

vor căuta o nouă cale și un loc de-nchinare
o sută de miliarde de celule

vor răsări şi vor respira în iarba verde
cântând prin soare şi flirtând cu lumina lunii

particule arzânde
se vor acumula în pereți

iar gândul se va ascunde
în cântec
spre-a mă reda vieții

INDIKACIJA NESTAJANJA

jednom će moje funkcije umreti
svi sistemi će biti ukroćeni
materija će se useliti u novu homeostazu

tražiće novu stazu i vasrsnuće
sto triliona ćelija

nicaće i disaće u zelenilu trave
pevati kroz sunce i flertovanje sa mesečevim menama

sagorele čestice
nagomilaće se u stenama

a, misao će se sakriti
u pesmi
da me oživi

(traducerea: Costel DREJOI)

Poezie

Adela Conciu

1. DEDUBLARE

Umbra mea s-a desprins
de mine
sperând să fiu mai
luminată,
ca atunci în noaptea
în care am rămas fără
trup.
[rămăsese agățat undeva
în buzele tale]
și mintea rătăcea năucă
prin perna împărțită
de amândoi.
Doar sufletul
era sedus de cuvinte
ce respirau la atingerea
vieții
și
lumina.

2. EPISTOLĂ

În vitrina din colț
am sechestrat vântul,
felinarul din colțul străzii
bate ca o inimă ce
o ridic de jos,
mi-o pun la ureche,
ca pe un cercel din scoică.

Mai târziu
în marea mea,
am s-o sădesc
în vântul,
ce va ajunge la tine
în cutia poștală.

3. JUCÂND ȘOTRON CU RĂSĂRITUL

Azi, m-am dezlegat
de surâsul amar al
nepăsării.
Sunt frumoasa
nelegitimă
ce soarbe păcatul
din câmpul tău de
maci.
M-ai purtat pe brațe
botezate-n rouă,
smulgându-mă uitării,
m-ai dezbrăcat de
mantia cenușei
și-am alergat desculță
în maratonul nemuririi.
Cu palme calde
degete arzânde,
m-ai învățat să mângâi
ploaia
și viața...
m-a găsit,
jucând șotron cu
răsăritul!

4. ALBASTRUL TĂU

În labirintul în care
m-am izbit de ziduri,
am găsit cărarea
presărată cu grăunțele
curcubeului.
Am să aleg grăunța de
senin,
ce va înghiți infinitul
în care să alerg desculță.
Tălpile mele însetate
vor călca cicatrici surde

și ani sterpi,
cu nesațul născut din
târziu,
vor măsura cerul.

La capăt de orizont
am să respir
albastrul tău!

5. ÎNTRE VIS ȘI DOR

N-am să sângerez
în noaptea asta
dintre vis și dor.
Vreau doar s-o cern
de stele ce sunt triste
și lunii ridurile vreau
să-i fur,
din vechea scrumieră
scutur scrumul,
din umbre vreau să
smulg lumina,
ceața s-o sugrum cu
îngeri,
uitării să-i ard rădăcina.

În bolul de cristal
te-aștept,
cu soare luminând
la tâmple
și degete născute
flori!

6. COPILUL IUBIRII

Mi-ai curățat trupul de
uitare
Și el a devenit copil,
m-am alintat la pieptul
tău,
deși nu mi-ai adus păpuși
în dar,
din frunți aplecate spre a
fi sărutate
mi-ai făcut coroniță
și-am simțit că am luat
premiul întâi,
prin cearșafuri boțite
am jucat v-ați ascunselea.
Rătăcind singurătatea,
am desenat fericirea în
acuarelă
și am expus-o pe pereții
sufletului,
ca într-o biserică
în altarul căreia
slujești.

7. IUBIREA DIN CER

În ziua în care m-am întors
din sânge
a înflorit trandafirul.
Am rătăcit umbrele,
ploaia secundelor s-a
oprit
și seninul a cernut stele.
Prin vintre s-au scurs aripi
de îngeri,
carnea s-a îmbăiat în dorință.
Sfârșitul se vrea infinit
ce așterne vise!

De-ar fi să-mi pierd mințile
în al nouălea cer,
ajută-mă...
să te respir!

8. VINOVATĂ

În Edenul din somn,
petalele purității
îmi spală trupul gol,
de păcatul de a mă
dărui ție.
Rațiunea dorinței
îmi șoptește în urechi,
că ritualul acesta
trebuie repetat.
Calc pe crini ce străjuiesc

icoane,
din care în locul sfinților
mă veghează inocența
pierdută.
Am rătăcit-o în buzele
voluptoase ale dragostei.
Sunt o nelegitimă
ce se scaldă în rug de
trăiri.
Cu pași timizi pășesc
spre altarul de orhidee,
căutându-l pe Iisus.
Înot în rugăciuni de
iertare,
spre inima unui psalm
ce îmi cântă că sunt
vinovată de iubire.
Icoana credinței
așteaptă sărutul ispășit
al iertării.
Buzele-mi ard de atingerea
divinului,
ochii se deschid și întâlnesc
iubirea,
ce-mi dă să gust...
un nou păcat!

9. NU POT

În timpul încă nenăscut
nu pot lăsa secunda
big-bangului
să te ascundă în ceață,
nu pot renunța
să mă îmbrac
cu trupul tău,
după ce așteptarea
ți-a păstrat la tâmple
liniștea,
după ce trupul meu
agonizând în coapsă
ți-a primit tremurând
sigiliul buzelor,
după ce umbra ta
a dormit în mine,
zâmbind în somn
ca un copil legănat
de vise cu sărut de
mamă...
când ochii tăi
au nins cu stele
căzătoare,
acoperindu-mi
înfrigurarea.
Nu pot!

10. DINCOLO DE OGLINDĂ

Asemenea gândului
ce fuge
haihui,
dincolo de oglindă,
e o amintire îndrăgostită,
ce sapă lumina din
interior.
Acolo suspină ecoul
unui vis
când dragostea amuțește
în uimire,
acolo umbrele s-au înlănțuit
și nu le desparte niciun
țipăt.
Dincolo de oglindă
gura mea
a gustat
o felie de suflet!

ca un copil legănat
de vise cu sărut de
mamă...
când ochii tăi
au nins cu stele
căzătoare,
acoperindu-mi
înfrigurarea.
Nu pot!

Interviu

Cred în mântuirea prin educație

Interviu realizat de **Laura Cătălina DRAGOMIR**, pentru *GAZETA DE SPANIA*, cu redactorul-șef al OLTART, scriitorul **C. VOINESCU**

Laura Cătălina DRAGOMIR: Sunt poet, după aceea lucrurile există! Infatuarea „descartiană" face ca scriitorii să nu se conformeze realității, ci să continue cognitiv o natură pe care și-o stabilesc singuri?

C. VOINESCU: Așezând rațiunea la baza cunoașterii Descartes este adeptul metodei, ordinii și rigorii. Cât privește poezia, aș porni, mai degrabă, de la Lucian Blaga, a cărui viziune lirică se circumscrie misterului, concept de referință atât în opera sa filosofică, cât și în cea poetică. De aici ar trebui să pornească poetul în configurarea unei atitudini potrivite față de realitatea imediată, cea din care se inspiră, nu cea pe care o transfigurează artistic. Blaga identifică și propune două căi de cunoaștere, una de tip rațional (paradisiacă), care, prin logică și intelect diminuează misterul lumii, și alta de tip poetic (luciferică), intuitivă, emoțională, care potențează misterul: „*Eu nu strivesc corola de minuni a lumii [...] căci eu iubesc / şi flori şi ochi şi buze şi morminte.*" Aceasta este, cred, calea nimerită pentru ca un poet să se apropie cognitiv de o natură dată, pentru că cea creată de el, imaginarul poetic, este efect, nu cauză a cunoașterii prin artă.

L.C.D.: Ce agravează structura individului cu talent în așa fel încât poezia sa să devină efectivă? Debilitățile vulgare? Ideologiile?

C.V.: În cartea sa „Cinci fețe ale modernității", Matei Călinescu spunea că principala sursă de inspirație și creativitate a poetului este „*conștiința prezentului asumat în nemijlocirea și în irezistibila sa efemeritate*." Din perspectiva modernității, între poet și trecutul pilduitor, de factură normativă, s-a produs o fractură, tradiția nemaiavând autoritatea de a oferi modele sau direcții. Mutația culturală majoră – consideră criticul român – „*s-a produs odată cu trecerea de la o estetică a permanenței, bazată pe credința într-un ideal de frumusețe neschimbător și transcendent, la o estetică a tranzitoriului și a imanenței, ale cărei principale valori sunt schimbarea și noul*." Poezia devine „efectivă", în sensul împlinirii rostului ei, doar dacă este căutată de cititori, suferind sau nu influența ideologiei (poezia militantă, poezia cetății) sau chiar a vulgarului. Determinantă rămâne însă capacitatea autorului de a transfigura poetic realitatea. Ceea ce poate părea vulgar, pornografic chiar, devine argument liric, ca la Emil Brumaru, de pildă, dar și la Baudelaire (estetica urâtului) sau Arghezi, ca să ne întoarcem în timp. Cuvintele „interzise", cum le numea cineva, se pot așeza cu alte străluciri într-o poezie artistic meșteșugită.

L.C.D.: Are nevoie poezia să i se furnizeze pământ stabil să avanseze sau tentația de a-l avea se transformă-n balast, într-o gravitație-n plus?

C.V.: Vechii greci făceau distincție între noțiunile de „creație" și „creator", pe de o parte, cărora le atribuiau o libertate absolută, și noțiunile de „artă" și „artist", pe de altă parte, pe care le supuneau riguros normelor. Fiind inspirată de muze, poezia nu era considerată artă, de unde și o serie de consecințe despre care s-ar putea discuta mai mult. Mai târziu, în Evul Mediu, creația a fost socotită atributul exclusiv al lui Dumnezeu, artiștii fiind doar producători, până încoace spre epoca modernă, când, Leonardo da Vinci, de pildă, afirmă că alcătuiește forme ce nu există în natură, iar Michelangelo – că artistul mai degrabă își proiectează viziunea decât imită natura. Creația poetică presupune existența unei individualități complexe bine conturate, bazată pe talent și geniu. Creatorul liric de talent sau de geniu dă la iveală forme noi, particulare, neexplicându-le sau neputând să le explice și de ce ar face-o? Este destul că el a găsit noi căi de exprimare, părăsind vetuste formule estetice, părăsind mimesisul aristotelic, de pildă, teoria imitației. Cât privește „pământul", îmi amintesc că, vorbind convingător despre această temă, cineva îi folosea ca argument pe poeții de marcă iviți, într-o vreme, în trei țări mici ale bătrânului continent, Irlanda, Austria și Cehia, e drept că și cu sprijinul unor limbi de amplă circulație. E vorba de Joyce, Musil, Rilke, Yeats, de Kafka și Beckett, care păstrând legătura ombilicală cu pământul, evadează într-un univers de necuprins, având drept puncte de referință, Dublin, Viena sau Praga.

L.C.D.: Învățătura etimologică deoparte, e fiecare poet un agitator? Și dacă da, atunci e o condiție de orgoliu?

C.V.: Într-un fel sau altul, fiecare poet este un agitator al formei, al esteticii adoptate, dar și al temei, al mesajului, fără ca acesta să poarte neapărat o evidentă amprentă socială și să facă din autor un poet al cetății, cum a fost Octavian Goga, de pildă. Să ne întoarcem tot la greci, unde Platon dezvoltă un raționament educațional privindu-i pe „regii înțelepți", paznici ai cetății. Pentru a nu fi corupți de poeții care pun în vers intrigile zeilor, regii-filosofi ar trebui feriți de contactul cu asemenea creații, știindu-se că Platon propune un program de educație bazat pe corp și spirit. Într-un fel, îi îndepărtează pe poeți din cetate, dar, altcum, tot el îi vrea în cetate, cu condiția renunțării, în scrierile lor, la temele scandaloase, care plac vulgului, dar fac rău educației. Poate că exemplul potrivit ar fi Byron, lider al organizației Carbonari din Italia și luptător împotriva turcilor, pentru independența Greciei.

L. C. D.: Are poetul justificarea delincvenței, a diluării responsabilităților, pretinzând statutul său intelectual nevoia de experiențe care să-l crească polemic?

C. V.: Eugen Lovinescu, făcând distincția dintre polemică (grecescul polemikos – referitor la război) și pamflet, preciza că prima este o specie a dialogului, o dezbatere de idei, utilă culturii, și, de ce nu, ea poate îmbrăca și forma versului, cu condiția așezării argumentelor lirice pe coordonata adevăr – fals, conformist –nonconformist, tradiționalism –modernism. Macedonski,

de pildă, dorind modernizarea poeziei românești, s-a aflat într-o neîncetată polemică cu junimiștii. Experiența lirică și individualizarea creației sale în raport cu tendințele estetice ale vremii presupun un substrat intelectual polemic, exprimat în temele abordate, în forma dată poeziei, în țintele propuse. Poetul este un liberal, un democrat. De ce n-ar fi polemic? Nu vorbim de lipsa talentului și de impostura în poezie.

L.C.D.: Trebuie să ne placă poezia sau să ne înfurie? Ce categorie de scriitori sunt „norocul" nostru ca lectori?

C.V: Nu este obligatoriu să ne placă poezia, cum nu este obligatoriu să ne placă arta, în general. Atitudinea individului față de artă, de poezie, ține de educație, de gust, de lecturi, de orizontul de cunoaștere, de un anumit interes intelectual propriu, de satisfacerea unor cerințe estetice, de experimentarea permanentă a unor intense trăiri lăuntrice. Un om cu gustul educat, rafinat, face o selecție a produsului artistic, îl alege pe cel care corespunde coordonatelor sale estetico-filosofice. Cunosc intelectuali, mari iubitori de poezie, cantonați în stilul clasic european sau mondial, care resping neomodernismul, postmodernismul și alte „-isme", considerate experimente artistice, neconfirmate de timp și de istoria literară. Așa a apărut și noțiunea de „scriitor preferat", care înseamnă o raportare subiectivă la temele și stilul unui scriitor. Unii îl adoră pe Saramago, alții nu, fie și numai pentru cum îl așază el în ficțiune pe Iisus. Unora le este indiferent Phillip Roth, sau o parte a scrierilor sale, alții se dau în vânt după Murakami, fie și numai pentru că este un scriitor la modă în Europa. În ceea ce mă privește, ca cititor, scriitorii care constituie „norocul" meu, cum ziceți, sunt sud-americanii Marquez, Llosa, Sábato, Cortazar, Borges, Carpentier, Bastos, Isabel Allende cu romanele lor fabuloase, realist-magice. Asta nu înseamnă că nu citesc, nu doar ca pasionat de literatură, ci și ca profesor de literatură, cărți cărora unii le găsesc cusururi mari, cum ar fi Solenoid al lui Mircea Cărtărescu. Intelectualul care nu are obligații profesionale literare, cum are, de pildă, dascălul de literatură, dispune de o libertate mai mare în selectarea lecturilor, a scriitorilor potriviți gustului său. Un profesor de literatură nu are această libertate, el are obligația, dacă nu de a fi citit totul, de a ști măcar din ce direcție bate vântul în poezia și proza lumii.

L.C.D.: E de ajuns să ai bune intenții intelectuale când scrii sau dezinvoltura e capacitatea și răspunsul?

C.V.: Din acest punct de vedere lucrurile sunt mai complicate. Într-o vreme când cititul cărţilor – lecturile formative, necesare atingerii unui anume nivel de cultură, vreau să spun, – îi interesează pe tot mai puţini dintre noi, numărul grafomanilor, al celor care scriu mai mult decât citesc, sporeşte devastator. Iată doar unul dintre paradoxurile acestui timp mistificator! Există pregnante exemple în literatura română şi universală de autori cu o operă impresionantă ca întindere tipografică, a căror scriitură a avut însă un rost. Dacă au scris prea mult, au plătit la vreme: istoria literaturii a reţinut criterial doar valorile estetice din noianul producţiei lor, asta însemnând că şi-au conştientizat totuşi rostul. Mă gândesc la Cezar Petrescu, de pildă, dar de ce nu şi la Mihail Sadoveanu sau

Adrian Păunescu. „*Cărţile pe care le-am parcurs*, spune Alex Ştefănescu despre literatura proastă, *constituie un carnaval al prostiei omeneşti, al prostiei care stă ascunsă în fiecare om, prost sau inteligent, şi aşteaptă să se manifeste cu exuberanţă. Îmi place, recunosc, să privesc acest spectacol* (al prostiei în forma sa de veleitarism literar, n.n.)*, imprevizibil, pitoresc, şi să râd orgiastic...*" Dacă grafomania se uneşte cu semidoctismul, iar rezultanta cu provincialismul şi carierismul, consecinţa poate fi mai dezastruosă decât chiar dispariţia Bibliotecii din Alexandria. În splendida sa „Carte a râsului şi a uitării", Milan Kundera zice: *„O femeie care-i scrie iubitului câte patru scrisori pe zi nu este grafomană, ci o îndrăgostită. În schimb, prietenul meu care-şi fotocopiază corespondenţa galantă, ca s-o publice într-o bună zi, e un grafoman. Grafomania nu-i dorinţa de a scrie scrisori, jurnale intime, cronici de familie (cu alte cuvinte scrisul pentru sine sau pentru cei apropiaţi), ci dorinţa de a scrie cărţi (de a avea un public de cititori anonimi). Grafomania (mania de a scrie cărţi) capătă în mod fatal proporţiile unei epidemii, atunci când evoluţia societăţii îndeplineşte trei condiţii fundamentale: un nivel ridicat al bunăstării generale, care le permite oamenilor să se consacre unei activităţi inutile; un grad înalt de atomizare a vieţii sociale şi, în consecinţă, de izolare generală a indivizilor; lipsa radicală a marilor schimbări sociale în viaţa internă a naţiunii...*" Și continuă scriitorul praghez: „*...fiecare suferă la gândul că dispare, neauzit şi nebăgat în seamă, într-un univers indiferent, şi de aceea ţine, cât mai e timp, să se transforme în universul propriilor sale cuvinte. Căci, într-o zi, când fiecare se va trezi scriitor (şi asta se va întâmpla curând), va fi timpul hipoacuziei şi al neînţelegerii universale.*"

L.C.D.: Există public inutilizabil sau doar public care nu a recurs încă la „alfabetizare"?

C. V.: Operele literare sunt create pentru a fi receptate nu de un cititor pasiv, beneficiar involuntar al mesajului artistic transmis, ci de un cititor interesat, partener activ la înțelegerea și interpretarea textului liric sau epic. Și cum interesul artistic este rezultatul unui proces de educație, vorbim adesea de cititori avizați sau neavizați, de o receptare, care diferă de la individ la individ. Cititorul trebuie să aibă totuși cât de cât știință de condițiile subiective și obiective ale actului creației artistice, să probeze capacitatea (formată în școală) de a surprinde mesajul global al textului liric sau epic și să se încânte, în baza unei sensibilități proprii, de imaginile artistice inerente operei literare. Altminteri, vorbim de un „public inutilizabil", cum îl numiți în întrebare, adică de un gust estetic primitiv, neevoluat, care, de fapt, ori respinge lectura, ori nu înțelege nimic din ea, în timp ce cititorul avizat, interesat, nu va confunda niciodată realul cu imaginarul, și nici creația lirică, în ansamblul ei, cu obiectele fizice ale universului cotidian. El se așteaptă, în urma lecturii, la plăcere, la satisfacție estetică. „Alfabetizarea" – repet, se face în școală prin mai multe tipuri de orientare a receptării operei de artă: hedonistă, cognitivă, axiologică, comunicativă etc.

L.C.D.: Poeți care nu spun că sunt poeți, ca și cum de-o boală ar fi

vorba. Oameni care spun că sunt poeți, ca și cum de-o treabă, pe care doar cei Mari o pot face, ar fi vorba. Cum se pot evita grandios extremele?

C.V.: Ca să nu repet unele idei, voi aminti doar că modestia este apanajul marilor intelectuali, artiști, savanți, iar megalomania – a oamenilor mărunți, lipsiți de talent, de educație, de cultură. Am întâlnit poeți auto-declarați astfel pe plăcuțele de pe ușa garsonierei, pe cărțile de vizită, pe copertele cărțuliilor publicate cu bună-voință sau interes pecuniar de edituri obscure, în paginile unor reviste fără pretenții, și, mai ales, citite pe la nunți și botezuri. Nu poți să fi poet decât dacă te-ai născut poet, dacă porți în tine misterul, harul, risipirea în cuvânt, dacă porți cântecul așezat pe portativul unei culturi solide, formate prin neîntrerupte lecturi din literatura lumii. Spunea cineva, și avea dreptate, că poetul este un damnat, un exilat al lumii acesteia, și cred că, de la Ovidiu încoace, exilul face parte din ființa poetului, lumea pentru el existând doar ca o condiție *sine qua non* a permanentei înstrăinări, ca motiv pentru asumarea pescuitului în apele tulburi ale existenței umane. Dintre atâtea ilustre exemple, m-aș opri la „Les poetes maudits", Baudelaire, Mallarmé, Verlaine, Rimbaud. Nu zice Baudelaire: *Poetul e asemeni cu prinţul vastei zări/ Ce-şi râde de săgeată şi prin furtuni aleargă;/ Jos pe pământ şi printre batjocuri şi ocări/ Aripile-i imense l-împiedică să meargă?*

L.C.D.: Cât timp trebuie să te uiți cu dorință la poezie și la ce vârstă știi c-ai mângâiat-o suficient și poți debuta? E îndeajuns, e un exces, susținerea pe care ți-o dă vârsta?

C.V.: Se spune că poezie se scrie la tinerețe, vârsta iubirii și a marilor visări, a elanului juvenil greu de stăvilit, iar roman – la maturitate, vârsta acumulării unei bogate experiențe de viață. Rabindranath Tagore a scris, la vârsta de opt ani, prima poezie în metrică populară bengaleză, iar mai târziu cu câțiva ani – primul poem de mare amploare, Eminescu debutează în 1866, la numai 16 ani, iar Borges scria poezie și la 85 de ani. Nu cred că trebuie să-ți reprimi, indiferent de vârstă, dorința de a scrie poezie. Condiția fundamentală rămâne, repet, talentul, pe care nu tu îl evaluezi, ci aceia care îți caută, ca pe un balsam pentru spirit, poezia. Dar și talentul poate fi irosit, dacă nu i se dă un sens, dacă nu se împlinește într-o formulă estetică, de preferat novatoare, dar oricum originală sau măcar particularizată, dacă nu găsește limbajul poetic adecvat, dacă nu se așază pe lecturi temeinice și continue, pe o cultură vastă, pe esențele ei.

L.C.D.: Există revoluții timide, există poeți în care suspectăm evoluția. Care e ghidul ca ei să reziste până li se prind forțele?

C.V.: Pornind de la totala libertate de creație, susținută de André Breton în „Primul manifest al supra-reaslimului": „*Automatism psihic pur prin care se exprimă, fie verbal, fie în scris, sau în altă modalitate, adevărata funcţie a gândului. Gând dictat în absenţa oricărui control dictat de raţiune, şi în afara tuturor preocupărilor morale şi estetice"*, ajungem, echilibrând situația, la Blaga care spune: „*Dacă lirica sinceră, directă și pasionată ar fi adevărata poezie, atunci mugetul cerbilor, în anumite ceasuri ale toamnei,*

ar face de prisos toate antologiile." A existat dintotdeauna o tendință a poeților de a se desprinde din „banalul cotidian meschin", din platitudine, din „liniaritatea monotonă a discursului liric". Dacă au reușit – asta înseamnă evoluție. Dacă s-au și așezat într-un program estetic novator (teme, imaginar, limbaj poetic) – asta înseamnă mai mult, înseamnă revoluție. Când simți că-ți dă ghes muza să întinzi mâna după pană, trebuie să ai în vedere cel puțin două criterii: revizuirea sistemului de convenții poetice existent și atribuirea unui statut propriu eului poetic.

L.C.D.: Toți trăim cu cineva apropierea argumentării. Oglinda cui, oglinda cărui poet ați fost?

C.V.: Mai puțin eu am fost oglinda cuiva și mai mult revista OLTART. Ea a devenit oglinda unor tineri poeți pe cale de afirmare, a unor debutanți în ale căror versuri am întrevăzut filonul poetic, vibrația lirică, metafora, sau oglinda chiar a unor poeți consacrați, cu operă poetică bine apreciată. Cum singurul nostru criteriu rămâne valoarea literară, s-a întâmplat să avem și poezii sau proze respinse sau a căror publicare a fost doar amânată, întru așezarea lor în parametri estetici reclamați de nivelul de exigență pretins de OLTART. Se scrie mult, e ușor de observat, se scrie chiar mai mult decât se citește, și tot cu ușurință se identifică acea presupusă creație lirică needificată pe eșafodajul unor vaste și obligatorii lecturi din poeții naționali și universali. Doar cu talent, dacă acesta chiar există, nu se poate face poezie. Sau numai cu insistență, care uneori nu e doar sâcâitoare, ci și primejdioasă.

L.C.D.: Este accesul la cuvinte resuscitarea apropierii de Dumnezeu? E poetul fiul cel mare al divinității? Cel care, ca și ea, rămâne protagonist și timpurilor care vin după el…

C.V.: Ce altceva ne dezvăluie cei 151 de psalmi biblici ai lui David, dacă nu o apropiere a omului de divinitate, prin cuvânt. Însuși termenul psalm, venind din grecescul psalmos, înseamnă compunere poetică biblică cu caracter de rugăciune, odă, elegie sacră. Câți poeți, români și universali, începând cu Dosoftei, primul versificator al Psaltirii din întreg Răsăritul ortodox și continuând cu psalmii lui Arghezi, cu poezia lui Vasile Voiculescu sau cu cea a lui Radu Gyr, nu au căutat, prin cuvânt, raportul spiritual dintre om și Dumnezeu, nu au încercat definirea omului și a Divinității? Ce altceva este cuvântul dacă nu spirit, har, forță divină interioară coborâtă în poet spre a putea crea și el. Cum zicea Nichita Stănescu: *chipul decurgerii materiei din Cuvânt.*

L.C.D.: Are dreptul poetul să-și aleagă propriul destin sau trebuie să se cunoască, mai devreme sau mai târziu, cu datoria socială?

C.V: Shelley susținea într-un articol polemic de prin 1821 că poetul nu este o relicvă a trecutului, ci este un vestitor al viitorului, drept care poeții sunt numiți heralzi, iar gândirea lor o „oglindă a viitorului". Ce răspuns mai potrivit la întrebarea dvs. privind datoria socială a poetului decât opinia lui Shelley, valabilă și după două sute de ani: „*Poetul este legiuitorul nerecunoscut al lumii*." Funcția socială unică a artistului, nu doar a poetului, ca să lărgim sfera cuprinderii, se manifestă prin forța lui unică de expresie, dar, mai ales, prin imaginația nesupusă rațiunii, ci inspirației. De aceea, prin

căutările și neliniștile sale creatoare, poetul se implică *volens-nolens* în dinamica reformismului social, în avangarda socială.

L.C.D.: Câte simțuri trebuie să-și mutileze poetul pentru a-și rămâne singura metoda de cunoaștere? Când ideile certe pleacă, rămâne arta?

C.V.: Artistul trebuie să se identifice cu sinele, cu sinele poetic, dacă vorbim de poeți. Ne lămuresc chiar termenii cu origini vechi, grecești: *poet* – poietés, din poiéo – fac, și *poezie*, poiesis, facere, creare. Nu întâmplător însă, până prin secolul al XIX-lea, în spațiul de limbă germană, termenul poet fiind asociat cu amant, cântărețul de versuri pe sub ferestrele iubitelor, se folosea, pentru disociere, *Dichter* – poetul serios, altfel zis. Mai devreme cu vreun secol s-a mai produs o disociere. Poeți erau numiți atunci cei care compuneau versuri pentru opere muzicale și care apoi s-au numit libretiști. Așadar, poetul nu trebuie să-și mutileze simțuri, ci doar să se supună de bunăvoie unor rigori, pe care adoptându-le, la început ca novice, le poate preface apoi, înnoi, despovăra de vechiul din ele, ca poet. Parcurgând o cale, un drum liric inițiatic, cum însăși arta poetică a parcurs de la mimesisul aristotelic la îndemnul lui Boileau: *Iubiți deci rațiunea și pentru-a voastre lire / Din ea luați frumosul, și-a artei strălucire*, la cel al lui Breton, și apoi la postmodernismul zilelor noastre. După ce ideile și-au împlinit rostul, rămâne arta, poezia, cum o definea Nichita Stănescu: *Ea era frumoasă ca umbra unei idei – / a piele de copil mirosea spinarea ei...*

L.C.D.: Și totuși unde stau poeții, domnule profesor, pentru ca lucrurile să existe abia după ce ei le gândesc? În ce constă excelența lor?

C.V.: E greu, dacă nu imposibil, de imaginat o societate fără poezie, fără poeți autentici. Spunea cineva, tot un poet, că o lume fără poeți ar fi ca un spital fără doctori. Numai că există o relație nemijlocită între poetul autentic și cititorul autentic, cu efecte reciproce: parcă tot mai puțini cititori veritabili ai unor tot mai puțini poeți veritabili. Tot mai evidenta lipsă de cultură, de educație estetică, instrucția superficială și sumară creează o societate populată de indivizi atrași de kitsch, de subproduse culturale, consumatori exclusiviști de mici, bere, telenovele și manele. O societate în care, paradoxal, se scrie mult mai mult decât se citește favorizează proliferarea versificatorilor de duzină, a veleitarilor și a grafomanilor, care, au, desigur, adoratori într-o lume grav afectată de superficialitate. Ei pervertesc gusturi încă în formare, abat atenția dinspre autentic spre fals a tinerilor cu educație neconsolidată, și se învârtesc bezmetic într-un cerc al prostului-gust, aplaudându-se între ei. Cred, totuși, în rostul înnobilator al artei prin lucrarea artistului autentic, cred în vindecarea noastră prin artă, cred în poetul făclie, glas al luminii, al frumosului artistic și al cetății. Cred în educație și în mântuirea prin educație..

Poezie

Daniela Mihăeș

cu vechi dureri

Eu te-aș iubi, dar vezi...
de-atâta frig ce-am strâns în mine,
de-atât de multă teamă de-ntuneric
ce ar putea să pună stăpânire pe-același trup,
să frângă din simțiri,
iubite,
în goana timpului ce ne confruntă și apasă,
te las pe tine să arunci lasoul,
în nărăvașul freamăt de mustang,
amurgul, strangulând
să nu mai nască alte dimineți.

Eu te-aș iubi cu patima avută
cu vechi dureri,
cu pasiunea unei inimi nebune, fără vârstă…
Dar, conștientă, m-am eliberat
și-am răsturnat paharul de pelin,
iar mintea de prejudecăți și întristare,
sunt scăpate.

Tu m-ai iubit? Nu știu...
E prea târziu să vreau, să aflu,
noi ne-am iubit fără să ne iubim
și acum știu că nu ți-am fost, nicicând,
prietenă și nici amantă.

rămână visul

Când valul de iubire trece
și lasă-n urmă vuietul în scoici,
când de pe mal privești și, fără teamă,
te-mbarci din nou cu vise și iar pleci,
când tragi cortina peste-o piesă veche
și lași să cadă amintirea printre ani
să o repete actori mai buni,
cu măști mai colorate,
când știi că nu mai ai ce da, nici ce lua,
nici să ridici paharul,
nici rochia bordo, de catifea,
crede-mă, nu e nicio revoluție,
ci doar o scurtătură spre
ritualul de seară,
când între zi și noapte
nicio stea
nu-ți călăuzește dimineața,
când zorii aurii devin opaci,
cum ochiul alb, fără de viață,
care mă iubea…
Rămână visul unei piese vechi,
pe care, încă-l dorm, în adâncuri….

fumul păcatului

Mi-am frânt mâinile odată, nu demult…
și vezi, ochii mei au crăpat ca sticla.
Nu demult, la sânul meu,
strângeam leacuri să nu înfurii laptele…
Mi-au ieșit prin stern, coastele,
mi-a scos inima și mi-a spus:
ia-o, strivește-o, dă-i un nume!
nu demult, pe coapse,
am lăsat să mă ardă buze,
să străpungă de-a lungul, fumul păcatului,
să urle, noapte de noapte,
ochi plini de jar,
colții să-nfingă în nimfă;
ia, ia și bea...
ia și satură!

Nu demult, am renunțat.
M-a strivit.
N-are nume.

ce spui, ne întâlnim la vară?

Plouă obraznic și rece în dimineața asta iubite,
intră până la piele și sărută cu ură,
strânge până la durere,
mușcă vântul cu biciul stropilor,
șfichiuie barierele mâinilor.

Posesivă, parșivă,
se prelinge, dezmierdând
până la delir,
smulgând gemete din pieptul femeii.

Plouă de pe acoperișul lumii iubite,
plouă de azi-noapte...
Și te întreb:
vrei să ne întâlnim la vară?
Acolo unde clipocește apa,
iar sălciile ne ascund de lume –
ce spui?

un pact la un apus de soare

Revolta brațelor ce mă strângeau, au vrut să doară!
Atât de multă ură ai adunat în tine,
atins de gândul că nu mă poți avea decât acum,
când ne-am împiedicat, accidental, în prag de fumuri.
Pe buze nu ți s-așezau cuvinte,
orice-ai fi spus, știai că e în van,
la ora când ne rezervam o clipă de iubire
mușcai din mine cerșind să mai rămân, să te mai am.

Aș fi rămas, cerșeam și eu, adulmecând
pe piele, amprenta izului de mosc,
treceam duios cu palma-mi pe-al tău trup,
cu-același sentiment de ultim rămas bun.
Plângeam în mine, te priveam adânc în ochi,
tu mă strângeai ca un răspuns și o întrebare:
de ce atât, atâta doar ne-a fost?...
M-am aplecat și am pecetluit un pact,
semnat de amândoi la un apus de soare.

Mă doare semnul tău, întipărit în stern…

un tatuaj *remember V* pus între foi de carte,
mă doare, dragul meu, acest apus
și nici acum nu am găsit răspunsul la-ntrebare.
Probabil n-am trecut de prag
și am rămas îngenunchiată-n rugăciune,
simțind că fără tine nu mai am
nici umbră din ce-am fost și nu mi-e bine.

Ia-mă de mână, învață-mă să merg,
învață-mă cum să iubesc din nou
și desenează-mi, sus, un soare
cu-n nor ce vrea să plângă…
Hai, șterge-mi, dragul meu,
din mine şi-această ultimă-ntrebare!

ține minte...

Dacă ar fi să mă îndrăgostesc de tine, ar fi marți,
e prea multă dezordine în weekend,
iar luni, nici iarba nu crește,
deci, rămâne pe marți!
Eu spun că ar fi bine să ţii si tu un pic de post,
chiar de pică în data de treisprezece…
ghinionul a trecut Dunărea.

Ei spun că nu fac bine – nu de ziua aleasă e vorba,
ci de tine...
Se aude că „schimbarea la față” te-a afectat în suflet
și uneori, te rogi.
Am auzit că ți-ai pierdut crezul
tatuat pe braț și că iubești o altă femeie.

Vezi, de aceea am nevoie de marți,
nu e o zi oarecare, ci ziua în care se fac minuni.

Ții minte?
Va fi marți!

Proză

Norica Isac

Top Gun tardiv

„Take my breath away” şi mă pupă.
— Eşti un tip tandru sau doar pupăcios?
— Mi-ai lipsit!
— Într-adevăr au trecut ani, şi tu mi-ai lipsit.
— Ştiu.
— Şi da, nu e bine. Nu e bine că ştii.
— Sunt supărat că nu mă mai iubeşti.
— Ce ştii tu? Te-am iubit când mi-ai scris „iar te-am pierdut", dar cine te lasă să pleci? Mă simt de parcă aş fi întâlnit un vechi prieten. E drept, virtual.
— Circumstanţele nu sunt favorabile unei întâlniri, dar nu imposibil. Fă-ţi curaj de un zbor peste ocean!
— Nu e vorba de curaj, ci de loc. Ştiu şi locul.
Zâmbeşte sceptic.
— Hai, nu zâmbi aşa! Doar timpul nu-l ştiu şi nici prognoza n-o am în buzunar. Ai un sfert de oră să mă asculţi?
— Am, chiar ore. Sunt curios.
— Mă urmăreşti? Dacă ne-am regăsit după trei ani..
— Patru.
— Bine, după patru ani (regăsit, virtual vorbind) cine ştie cum, când, printr-o ciudată coincidenţă vom călători în acelaşi autocar preţ de câteva zile.
— Călătoresc doar cu avionul.
— Bine, atunci nu va fi doar o ciudată coincidenţă, dar şi o excepţie. Râzi?
— De drag. Continuă.
— Bine, pot continua călătoria. Pe undeva prin munţii unei ţări, acum ţara nu o pot numi, opreşte pentru pauza de sandvici. Citeşti? Cum în astfel de situaţii se încheagă amiciţii, se creează grupuri, ne găsim (ţine cont de nuanţă, ne asemănăm) pe aceeaşi stâncă de unde se poate admira panorama, cu sandviciurile în mână, excepţie eu cu termosul de cafea şi ţigările în plus.
— Lasă ţigările!
— Posibil că atunci nu voi fuma.
Râde. Râd şi eu urmărind firul.
— Vom folosi expresii uzuale: „frumos peisaj”, „da, şi apoi toamna-i mai frumos”.
— De ce toamna?
— Nu ştiu, aşa mi-a venit, am gândit colorat. Sau poate vom rămâne muţi în faţa priveliştii. Nu ne cunoaştem, au trecut mulţi ani şi oricum nu ne-am întâlnit vreodată... totuşi, nu ne suntem străini. Încercăm... mda. Îmi pari cunoscut/ă, parcă, parcă te-am văzut undeva, nu, nu cred.... semeni foarte bine cu cineva... un pic, să scanez memoria… nu, nu ştim de unde şi decidem că este o părere, că oamenii mai seamănă unii cu alţii, dar că totuşi putem face cunoştinţă. Numele... a, până şi numele! O nu, trebuie că sigur ne cunoaştem! Hai să vedem de unde venim, cu ce ne ocupăm sau mai mult, ce-am făcut în anii trecuţi. Tu te scuzi, vrei să scoţi ceva din bagaj, să imortalizezi locul, aparatul foto. Aaa,

da mi-amintesc... nu eşti tu... ba da, tu eşti?
Uff, nu mă lăsa să continui că-ţi scriu un roman!
— Continuă, îmi place!
— Păi nu pot, în locul acela va trebui să-ţi spun în ce fel ne asemănăm.
— Aştept.
— Ţin să precizez că acţiunea poate avea loc oricând în viitor, chiar şi după douăzeci de ani. Râde şi-mi spune cu urmă de reproş..
— Dacă, dacă nu uiţi.
— Nu, atunci vom fi siguri, capabili de a privi în tăcere cu aceiaşi ochi.
— Continuă!
— E târziu, somn uşor!
— Să mă visezi!
Râdem.
— Nu cred că voi visa, voi rămâne pe stâncă să admir peisajul, sper să nu plouă.
— Hmmm..
— Aşază-te alături, îţi voi arăta locul de dincolo de nori, să-i faci poză...
— Hai la mine!
— Cred că sunt acolo într-un fel.
— Şi în alt fel?
Râd.
— Nu vreau să mă ascund în dulap!
Râde.
— Ai timp două ore să stai!
— Uşuratecule!
— Fiecare are o slăbiciune pentru ceva sau cineva…
Schimb vorba, îl întreb dacă i-a plăcut călătoria…
— Poţi scrie o carte!
— Pot, dar mi-a trecut, însă ţie îţi scriu.
— Nimic nu trece mai repede ca viaţa, aşa că scrisul nu a trecut.
— Mie mi-a trecut, elanul sau voinţa. Oricum, viaţa e minunată, nu crezi?
Râde, râd.

Meridiane lirice

José SARAMAGO
(1922, Azinhaga, Portugalia – 2010, Tías, Spania)

É TÃO FUNDO O SILÊNCIO

É tão fundo o silêncio entre as estrelas.
Nem o som da palavra de propaga,
Nem o canto das aves milagrosas.
Mas lá, entre as estrelas, onde somos
Um astro recriado, é que se ouve
O íntimo rumor que abre as rosas.

E-AȘA DE ADÂNCĂ TĂCEREA

E-așa de adâncă tăcerea printre stele.
Nici măcar sunetul cuvântului nu se propagă,
Nici cântecul păsărilor măiestre.
Dar acolo, printre stele, unde suntem
O stea plămădită din nou, se-aude
Un zvon intim deschizând trandafirii.

(traducerea: Costel DREJOI)

Calendar

Aprilie

1 aprilie 1917 – s-a născut, la București, pianistul, compozitorul și pedagogul **DINU LIPATTI** (m. 2. 12. 1950, Geneva)
3 aprilie 1893 – s-a născut, la Dobrotinet, Curtişoara, Olt, prozatorul **DAMIAN STĂNOIU** (m. 8. 07. 1956, Bucureşti)
4 aprilie 1949 – s-a născut, la Gârcov, Olt, poeta **MARIETA MARANCEA**
6 aprilie 1984 – a murit, la Bucureşti, poetul **VIRGIL CARIANOPOL** (n. 29. 03. 1908, Caracal)
8 aprilie 2012 – a murit, la Slatina, prozatorul, poetul şi publicistul **PAUL DOGARU** (n. 5. 07. 1944)
11 aprilie 1942 – s-a născut, la Corabia, poetul, eseistul şi traducătorul **VIRGIL MAZILESCU** (m. 10. 08. 1984, Bucureşti)
18 aprilie 1970 – s-a născut la Tufeni, Olt, eseistul, criticul literar, diplomatul și profesorul universitar **DORIN POPESCU**
18 aprilie 1974 – a murit, la Bucureşti, compozitorul **NICOLAE BUICLIU** (n. 16. 09. 1906, Corabia)
23 aprilie 1922 – s-a născut, la Corabia, prozatorul, eseistul și istoricul de artă **PAVEL CHIHAIA**
23 aprilie 1960 – s-a născut, la Obârşia, Olt, pictorul **GHEORGHE DIACONU**
23 aprilie 1964 – a murit, la Bucureşti, filosoful **MIHAI UȚĂ** (n. 14. 11. 1902, Caracal)
24 aprilie 1989 – a murit, la Bucureşti, criticul şi istoricul literar **MARIN NIȚESCU** (n. 25. 08. 1925, Perieţi, Olt)

Raftul cu cărţi

NICOLAE TRUŢĂ – DE LA CULOARE LA CUVÂNT

Paul ARETZU

Frumuseţea morală (artistică) transpare nu numai din luminoasele tablouri ale lui Nicolae Truţă (cunoscut, în primul rând, ca pictor), ci şi din numeroasele poeme care au rămas, în mare parte, în manuscrise. Modest, generos, echilibrat, trăind mai mult într-o lume ideală, el a lăsat posterităţii peste douăzeci de caiete de format A4 (Ana Blandiana a publicat un volum numit tocmai astfel, *Patria mea A4*), legate, ordonate, cu un scris îngrijit. Înţelegem că artistul plastic, captivat puternic de domeniul său, a descoperit, deodată, poezia, ca prelungire a picturii, ca tablou cuvântător şi, de aceea, toate textele lui exprimă entuziasmul acestei revelaţii. De aici vine tenacitatea şi abundenţa creaţiei sale lirice. Este vorba, desigur, de fervoarea noului convertit. Nu toate poemele scrise au aceeaşi valoare. Unele sunt impresii de moment, notaţii menite să-l elibereze de obsesii, de gânduri, altele sunt chiar poeme adevărate, complinindu-i pânzele. Citindu-le, prima impresie este cea confesivă. Se configurează astfel un om care îşi pune întrebări, care scormoneşte în misterele lumii, preocupat de sine şi de cetate, de adevăratele principii de viaţă, de înţelegerea religiosului. Este, totodată, şi un pitoresc, captivat de frumuseţea limbii, a tradiţiilor şi de universul rural arhetipal, stăpânind un simţ muzical aparte, al gândului şi al rostirii.

Pasiunea pictorului peisagist se transferă şi în poeme, prin măreţia naturii evocate, prin corelaţia (cosmică) dintre om şi univers, prin sentimentul casei, al familiei, al neamului, recognoscibil în creaţia lui Dumnezeu. Este atras (ca şi în pictură) de viaţa simplă, tradiţională, ţinându-şi, în versuri, un calendar *sui generis* al propriilor trăiri, raportate, însă, la calendarul cel mare. Remarcăm, în acest sens, nu prevalarea unei atitudini nostalgice, aşa cum se întâmplă îndeobşte, ci o plinătate, o seninătate existenţială, o integrare înţeleaptă în rosturile lumii, o întoarcere la primordii, în fond, o salvare prin eternizare. Blaga avea întru totul dreptate, pentru că satul adevărat, în esenţialitatea lui, garantează premisele unei imuabilităţi care ţine de lumea ideilor.

Pictorul Nicolae Truţă deschide, prin poemele sale, ferestre către lumea pe care o forjează. Predomină un ludic neobosit, ingenios, preocupat, în special, de ritm şi muzicalitate, de structuri repetitive, de aspecte formale şi, mai puţin, de coerenţa ideilor. Uneori, textele frizează absurdul, dicteul automat. Alteori, se recunoaşte modelul popular. Ceea ce se poate remarca cu uşurinţă este faptul că poezia a fost, pentru el, un reazem, un fel de casă a copilăriei, în care i-a plăcut să se întoarcă, pentru a se regăsi cu partea magică a sufletului său. De aceea, a simţit mereu nevoia să se explice, printr-un dialog/ monolog cu sine, adică prin pictură, grafică, poezie, memorialistică, realizând un univers personalizat, al ideilor, sentimentelor, cunoaşterii, reprezentărilor proprii. Paradoxal, această stare pe care şi-a asumat-o, este un mod de a se

exterioriza, printr-o tot mai adâncă interiorizare, ceea ce constituie revelaţie de sine. El transfigurează realitatea, faţă de care are o atitudine polemică sau ironică, refugiindu-se într-o lume himerică, alcătuită din peisajele Dobreţului, din imaginile ireale ale albilor mesteceni, din plăpânde flori, din autoportretele pline de dramatism, din imaginile curcanilor ţanţoşi şi, totodată, din poezia autoreferenţială, din meditaţii pline de înţelepciune, din evocarea satului regenerativ, din poezia de dragoste sau din cea ludică. Pictura şi poezia au, în cazul lui, un singur numitor generativ, lirismul. Poezia este excedentul picturii, ceea ce dă pe dinafară din preaplinul acesteia. În pictură, artistul este contemplativ, împăcat sufleteşte, senin. Poezia (care seamănă cu autoportretele, fiind o afirmare/confirmare a acestora) are contradicţii, atitudini, reflecţii, proiecţii în arhaic şi în tradiţiile satului. Ea este de o mare diversitate, aşa cum este şi viaţa omului, autorul versificând tot ceea ce îi trece prin cap, cu un nestăpânit apetit ludic, alteori, cu nostalgie şi tristeţe fatidice.

Poezia lui Nicolae Truţă nu este una prelucrată, stilată, ci scrisă dintr-o suflare, cu o puternică încărcătură afectivă, cu impuls existenţial, ca o eliberare, ca o misiune. Scriitorul nu face eforturi pentru a fi poet. Se bazează, în principal, pe bun-simţ, pe intuiţie, pe modelul popular, îndelung probat. Am putea-o considera *un violon d'Ingres*, deşi Nicolae Truţă pune în scris multă pasiune, tenacitate, poeticitatea făcând parte chiar din natura sa creativă, reprezentând terenul pe care se manifestă atât plasticianul, cu instrumentele sale, cât şi poetul. Fiind spontană, poezia sa este de o mare diversitate, uneori lirică, alteori epică, uneori umoristică, alteori dramatică, uneori gravă, alteori frivolă, uneori de dimensiuni considerabile, alteori lapidară. Poemele scurte sunt, însă, cele mai valoroase, concentrând ideile până la elocvenţa aforistică.

Culoarea şi cuvântul sunt, pentru Nicolae Truţă, limbaje sincretice, îngemănate, capabile să suplinească pierderea universului rural matriceal, cu întreaga lui cultura autentică, şi îndepărtarea de splendoarea naturii. Universul pictorului poet este unul al întoarcerii şi al recuperării unui paradis şi al unui tip uman care, din păcate, au dispărut. Viaţa şi arta sa au fost consacrate devotamentului permanent şi jertfei în slujba frumosului, dreptăţii şi libertăţii, trăsăturile cruciale ale umanităţii profunde.

EROS, ONEIROS, THANATOS

Teodor FIRESCU

După apariția cu poezii și eseuri în reviste literare de referință, centrale și zonale, precum și după editarea anterioară a volumelor de versuri: *Roșu alternativ* (2012) și *Amintirile toamnei* (2014), Ovidiu Cristian Dinică ne oferă actuala carte, *Vitrina cu vise*, ca o continuare statornică a preocupărilor sale lirice.

Dincolo de aparența simplității rostirii poetice, de jocul simulat al cuvintelor, la o atentă citire și recitire a texturii lirice, descoperim, cu plăcută și răsplătitoare surprindere și emoție, o poezie încărcată cu accente grave, profunde, care ne cheamă la meditație și reflecție.

În perimetrul spiritual al volumului găsim o triangulație ideatică, repetabilă și variabilă ca tonalitate, care definește dimensiunea existenței: *eros, oneiros, thanatos* (iubire, vis, moarte). Aceste laitmotive apar succesiv sau în aceeași unitate frazeologică: *moartea nu numără anii/ lipită/ la pieptul timpului/ iubește/ te vrea/ cu încântare/ se cuibărește în inimă/ să-ți alunge visele.* Poetul depășește aceste stări de fapt pentru că el, cu precădere, ca un *mare meșter*, știe să pună *ordine în vise, rotește dragostea/ dintr-o margine a cerului în alta* și *ascultă/ în liniștea serii/ cuvintele morții.*

Trebuie să precizăm că aceste cuvinte-noțiuni, dincolo de ponderea lor, nu au rol deprimant și ultimativ. Ele se insinuează natural, nonșalant în întâmplările cotidiene ale vieții. Sunt invocate, așteptate și respectate ca niște legi ale normalității.

Așadar, într-un asemenea context, neliniștile, îngrijorările, tulburările, neîmplinirile, disperările nu sunt semne alarmante, distructive, ci fac parte integrantă din circumstanțele existenței. Demolițiunea fizică sau morală poate avea gustul dulce, binefăcător al biruinței: *nu plânge moartea nu minte/ poţi fi sigur de dragostea ei/ nimeni nu va fi gelos/ vei fi un învingător sigur de tine/ stăpân pe timp şi pe veşnicie.*

În poezia *Craiul norilor* este demarcat, într-un vizionarism dantesc simplificat, drumul plecării din lume și ritualul ce trebuie împlinit. Totul este să fii atent când *urci pe treapta cerului, să nu scapi balustrada ascunsă printre nori*, să treci prin cele *câteva vămi servite cu slujbe și cântece bisericești* și mai ales *să mergi unde zorile se unesc cu bucuria cerului.* Asta ca principiu în sine, pentru că, în răgazul vieții, ai alte preocupări rămase prin datină. Astfel*, tata sădea pătlăgele în cuiburi chibzuite, primăvara, ca să aibă gust după respirația sa dreaptă*, le aducea *apă/ din valea.../ pe care o parcurgea legănat de vise* și le întreba *de vorbă* pentru că *despre moarte nu avea timp.*

Prin excelenţă, fiind *prieten cu darul scump al iubirii*, poetul se întoarce rememorativ la casa părintească, zămislind cu *umbre de tandrețe* portrete de familie: tatăl – *veteran al răbdării,* cu *zâmbetul crispat de îndoieli*, obosit de *munca obsedantă a deceniilor aurite*, ținând *lecții de binecuvântare pentru apă, păsări și deseori fluturi* și lăsând fiului adevărul numit „Nihil Sine Deo”; *mama strângea griji* pe care *le împacheta în cuvinte simple* având *tristețea toamnei* prin plecarea fiului către *ape sigure precum visele.*

Iubirea este surprinsă în ipostaze diferite: ea poate fi *sărutul uitat la marginea lumii*, între cearceafurile unui hotel, poate fi o îmbrățișare între *un răsărit felin* și un *învolburat ritm*, o noapte brodată cu stele, o înscriere în cartea a doi coautori.

De asemenea visul împlinește varii funcții, pliate pe împrejurarea invocării lui. Visul nu are un chip definit. El reprezintă o stare în sine, o

șansă de a depăși o situație copleșitoare, de durată, de accident previzibil ori închipuit. Este o năzuință care aduce o schimbare, o trecere într-o altă ipostază. Visele pot avea permanențe, pentru că *se nasc din cuvinte*. Uneori apar visele pe care nu le știm, dar ele există, în așteptare, pentru că *sunt mai lungi decât noaptea*. În consecință, *Vitrina cu vise*, cum afirmă titlul volumului, poate oricând să fie schimbată, primenită. Ea conferă autorului posibilitatea ciclică a etalării unor noi și perfectibile forme de reverii.

În volum există și ușoare alunecări spre poezia socială ce frizează un timp al *ferestrelor înghețate*, al *fericirilor abstracte*, al insuficienței *jumătății de pâine*. Sunt notații succinte, eliberate din „etuva" cenzurii de altădată. Pe de altă parte, mai sesizăm că există și unele rezonanțe soresciene (în poeziile *Moroii*, *Manole*), cărora le adaugă un timbru personal.

După cum este evident, Ovidiu Cristian Dinică renunță la constrângerile și inhibările rimei, socotind, cum ne închipuim noi, că versul liber îi conferă lejeritate și funcționalitate în căutările sale de a-și defini ego-ul și de a-și cârmui mărturisirile sinelui. De asemenea, considerăm că poeziilor, fiind lipsite de semnele grafice de punctuație, le-ar trebui acordată o mai exigentă grijă în privința gramaticii interioare, căutându-se o arhitectură logică a așezării în pagină pentru a se evita o eventuală eroare interpretativă.

Dincolo de aceste sensibile observații, putem spune cu deplină responsabilitate, că poetul ne oferă o carte lăudabilă, plină de înțelesuri și de imagini stilistice care-i definesc personalitatea artistică.

TRĂIRILE INTENSE DUREAZĂ PREȚ DE O POEZIE

Valy-Lorela BUȚĂ

Alina Simona Dragomir trăiește intens lucruri care, pentru unii, ar putea fi banale. Volumul său de debut, *Ochi de culoare bacoviană*, publicat la Editura Junimea din Iași, relevă faptul că viața e trăită de autoare într-o viziune proprie, într-o stare de poezie ancorată în real, așa cum mărturisește însăși autoarea – *asta nu-i artă./ să crezi că aburii grei de carne fiartă/ pot naște un poem.*

Cu toate acestea, banalul, cotidianul, viața trăită fără o emfază anume scot la iveală poeme reușite, cu imagini vii, ce rămân încrustate în imagistica cititorului asemeni unei schițe în creion bine realizate: *M. rătăcea pe peronul Gării de Nord/ purta un palton din stofă grea* sau *o carte de-a lui Blaga de prin 82./ se*

sfărâmă paginile./ În alt poem, aceeași idee a banalului din care țâșnește poezia *lui nea Ion i-a murit calul./ mi-am luat o haină de blană de la Zara./ îmi pare rău.*

Ploaia nu descompune decât culoarea blugilor, fiind adunată în vase ca simbol al legăturii bacoviene cu tematica volumului. La Alina Simona Dragomir însă, apa e benefică, nu înspăimântă, e o simplă constatare ca și ochii de culoare bacoviană *plouă. zorile se culcă-n blugii mei țipând*.

Iubirea e necesară, fiind o cale de explorare a adolescenței, o trăire fără de care nu se simte femeie: *fetele la 17 ani/ ar trebui să aducă din ce în ce mai mult a femei/ eu tindeam spre înfățișarea merelor crude.*

Descoperirea senzualității se face treptat, amintind de Vera din *Cartea nunții* (G. Călinescu): *colțul feminin e o zi de miercuri,/ nu-ți strânge patul! n-arunca zațul de cafea./ lasă-mă să-ți spun cum te-am cunoscut, Vero!/* Iubirea e poem și poemul e iubire în viziunea autoarei *spunea că absența inspirației e ca o sclavă/ întinsă-n ploaie./ o liniște maiestuoasă. o claviatură secretă./ numai el o putea descifra.../ facerea poemului e perversă/ ca orice joc de noroc.*

Iubitul e fie un „Făt-Frumos cu 6 clase", fie „un domn" sau pur și simplu un străin, dar, de fiecare dată, cel care o face să vibreze: *P. își altoia molcom buricul degetelor/ pe linia secetoasă a taliei mele./ desfrâul căpăta noi sensuri în mâinile lui.*

Motivul călătoriei sub ipostaza vagonului, a gării, a peronului, a șinelor de tren converg cu motivele ce derivă din cotidian: blugii, cămășile Denim, o șapcă presărate pe ici-pe colo cu mirosul familiar de scorțișoară.

Fascinația pentru numere a autoarei creează ideea de ordine, de măsurare exactă a vieții între ani, luni, zile sau pentru simplul motiv al demarcației unui anume eveniment: *am 22. și-o mână de poet... /mi-am prins un ochi într-o carte./ cu capsatorul/, la 23 fix ies fetele faine, 7 dimineața. ochii i se zbat. sub un braț/ își ține șapca, 1.20 AM. marți seară clătit în șase ape.*

De la un capăt la altul Dunărea ține strâns poemele *vizavi e Dunărea./ un tramvai. azi noapte. își croia calea.* De asemenea, cromatica atât de diversificată are conotații interesante- oricât de bacovieni ar fi ochii, viața e un curcubeu tocmai bun de explorat, în schimb, dacă bărbații ar avea *4 ochi puși în linie/ atunci/ femeile ar avea 120 de sâni./* Recomand volumul cu mare drag.

POETUL CARE ŞTIE „UNDE ÎNCEPE SINGURĂTATEA"

Ioan VASIU

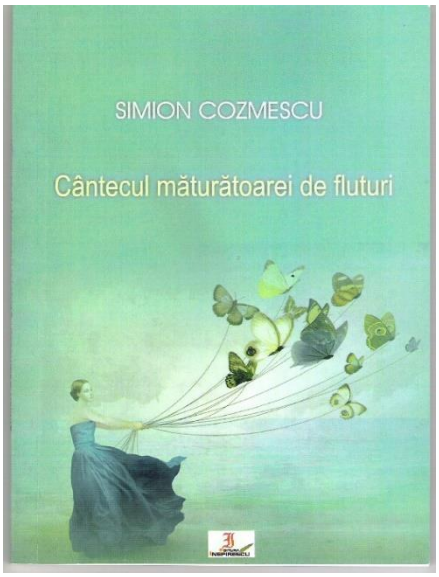

Cântecul măturătoarei de fluturi este titlul noului volum de versuri semnat de talentatul poet **Simion Cozmescu** și publicat sub auspiciile tot mai apreciatei

Edituri INSPIRESCU din Satu Mare, la sfârşitul anului 2017.

Majoritatea poeziilor grupate în acest volum sunt scrise în versuri albe/ libere, poetul nefiind încorsetat de unele reguli şi rigori ale versurilor clasice. Şi totuşi am descoperit în carte şi câteva poezii scrise în „dulcele stil clasic".

Aş putea spune că Simion Cozmescu este un melancolic incurabil, dovadă fiind frumoasele sale poezii de dragoste care trădează un suflet sensibil: *invidiez violoncelul/ nu voi putea cânta niciodată ca el/ strâns între picioarele parfumate şi mătăsoase/ ale unei femei* (*Invidie* - pag. 95*)* sau: *suntem plânsul hoinar al lui Dumnezeu/ lacrimi pe cărările lumii/ numai tu femeie/ azi îmi eşti surâs. (Plâns hoinar* - pag. 78*)*.

Cu regretul că nu pot reproduce în întregime o frumoasă poezie, reproduc doar câteva versuri din *Poeme desfrânate,* pag. 62: *femeie îmi eşti ca vinul amar/ băut în taină când noaptea se despleteşte/ la geamuri luminate cu lumânări deo-cheate/ ai ochi de leopard mersul e al aceleiaşi feline/ în răsfăţul lunii pline/ ... / îţi privesc gura şi-mi doresc să fiu un zeu comestibil/ să fiu mâncat...*

Pentru muzicalitatea plăcută auzului, dar şi pentru mesajul transmis cititorului, reproduc două strofe dintr-o poezie scrisă-n vers clasic: *Apusul, o ţigară stinsă-n palmă –/ Palma se strânge, ziua o sfarmă/ A-nceput, sfâr-şeşte fără tine/ Un cal mă paşte pentru mâine// Noaptea, clinchet susură-n vene/ Dor de tine se-alintă-n gene/ Frunză arsă, inimă-n tumult/ Te iubesc al dracului de mult. (Cântec* - pag. 39*)*.

Pentru a nu fi greşit înţeles că în volumul lui Simion Cozmescu sunt incluse doar versuri de dragoste, citez o scurtă, dar minunată poezie care se înscrie într-un alt registru: *am parcat prin august/ sau să fi fost iulie ?/ în fine /am găsit o frunză galbenă amendă/ pe parbriz (Amenda* - pag. 77). Revenind la poeziile în stil clasic, nu pot să nu remarc discursul liric al tânărului poet, uşurinţa în versificaţie, găsirea unor metafore originale şi nu în ultimul rând frumoasele rime care încântă auzul cititorului: *Te privesc cum treci peste tristeţi,/ aroma toamnei se prelinge-n urmă-ţi din călcâie./ Cu pleoape de aur împrăştii cenuşa unei dimineţi/ peste crengi şi inima ce-mi bate, clopot în pustie. (Secunda târzie* - pag. 57*)* sau: *nu râd că mă lichefiez ca un deget strivit/ nu plâng pe dealul pe aripa unui înger de dolomit / tristeţea curge pe lungile mele căi ferate/ cu tine oriunde mângâi curcubeiele pe spate. (De-aş scrie în rimă* - pag. 60*)*

Poetul Simion Cozmescu pare a fi singurul poet care ştie *unde se ascunde singurătatea* (pag. 20*)*. El încearcă să ne convingă că *în curând va ninge printre umbre* (pag. 86*)* şi că *viaţa e o curvă cu urechi frumoase* (pag. 85).

Acelaşi poet ni se destăinuie, spunând: *plămânii nu-mi mai sunt de folos/ aş respira o femeie prin piele* (pag. 96); *să nu vină factura la iubire/ că nu am cu ce o plăti* (pag. 88); *adorm la mine în inima-mi obosită/ lasă o tristeţe chiria de noapte/ stinge lumina în graba uitării/ acoperă-mi plecarea/ cu prezenţa ta* (pag. 68).

Iubitorii de poezie trebuie să reţină numele poetului Simion Cozmescu.

Poezie

Adelina Constantin

vals între pereţi

pereţi tapetaţi cu cărţi
felinare palide
mochetă de frunze
alei umbrite
-ntre litere valuri
pe pereţi înrămate istorii
animale-mpăiate
le tableau noir
pereţi – proiector tapetaţi cu cărţi
dansând misterioase umbre
în zori copertele se-nchid

ritual

ajuns acasă îţi pui masca în cui
te dezbraci de păianjen
îţi pui scrub-ul cureți zgura
apoi urmează crema de noapte
măşti puse pe foc amestecate bine
cu fețe umane
din aburi se ivesc litere
dansează haotic
până la catharsis

străfulgerare

gheare de lumină
-n ochi
priveşte moartea
pe coala de hârtie
o inimă
un titlu de melodie
cuvinte
-nşirate mărgele
pe-artera aortă
proiectat pe asfalt
îşi ia zborul
spre galben

***
înfige-i în inimă
sulițe de gheață
clape murmurând

sunet eliberat/ după atâta vreme
pare spart/ rânjet fals/ valsând
deasupra temniței

aberaţii

*
taci poezie
zâmbeşti aripi
plouă frunze

*
ascuns în scorbură
gaura cheii
portal către lume

*
de veacuri un suflu
suflete uneşte
să fie Dumnezeu?

*
captivă
în năvodul ignoranţei
furnica
*
singuri în priviri de gheaţă
sclipesc desprinşi de manta
fulgi viscoliţi de soartă
spre zarea colorată

*
păsări înmuguresc
pe ramuri visuri
verzi versuri plesnesc
zboară irizări

*
stele de cuvinte
pe coala de hârtie
tăciune

*
vânt puternic
drum spre poezie
melcul

*
în vis încrengături
pe cerul minţii
horă de litere

*
răsfoieşti din copac
pasaje preferate de vânt
carte infinită

*
mi-e frică să vă dau drumul, cuvinte
dacă v-a mai rostit cineva înainte?

*
respir fluvii de lavă în delir
mi-e sufletul uscat
pe poteci cenuşă de soare
m-astupă-n temniţă

*
între blitz-uri
cotidian cu mucegai
şi brânză amară

*
picurând
te striveşte lumina
hâd angrenaj lilliput

şi literatura ce e

dacă nu un amvon imens
unde nu toţi au norocul
să ia cuvântul?

copilăria

basm dirijat de-un condei
fără teamă de cotidian
copilăria
desculță
toarce

scriu ca să nu uit

caut ghiocei
sub zăpadă
greu se mai scriu
literele te orbesc
mâinile-ngheaţă
realitatea în ceaţă

şuruburi vechi încerci desface
oxidat filetul nu cedează
porneşte flexul
aşază-ţi capul
pe butucul cuvântului
firimituri de rugină
scânteie în vers

litere

litere voi scorburi imense
intri fără a şti de vei ieşi vreodată
din labirintul x-ului spirala s-ului
bucla unui l sau vortexul din o
mici ferestre te duc în tenebre
priveşti consternat mecanisme fine
din borta ceasului
rotiţe-n viteză nebună scântei
zăpadă de aramă te-orbeşte-n surdină
acorduri nepământeşti
imagini apocaliptice
pânză de păianjen peste gaura neagră
musca zboară
în alt univers

Obârşii

Mănăstirea Clocociov. De la legendă la realitate

Doru DINA şi Cătălin ANDRONĂCHESCU

Pe cuprinsul judeţului Olt, vatră păstrătoare de tradiţii şi verigă de legătură între provinciile istorice Oltenia şi Muntenia, unde a activat şi s-a remarcat în lupta pentru libertate naţională Popa Şapcă, au fost ridicate în decursul timpului numeroase mănăstiri şi biserici.

Astfel, pe teritoriul comunei Brâncoveni, situată la sud-est de municipiul Slatina şi la câţiva km de râul Olt, se află aşezată mănăstirea cu acelaşi nume, construită de boierii Craioveşti-Brâncoveni, în secolul al XVI-lea. La nord-vest de această localitate, în satul Călui, component al comunei Oboga, se află o altă mănăstire cunoscută în vechime sub denumirea de Cepturoaia (denumită azi Călui), ctitorie a lui Vlad banul şi a fraţilor săi, Balica spătar şi Dumitru pârcălab, ridicată la începutul secolului al XVI-lea. Tot secolului al XVI-lea îi aparţine mănăstirea Seaca-Muşeteşti, construită de clucerul Manea Perşanul, între anii 1525-1527, şi mănăstirea Hotărani, ridicată de Mitrea mare vornic, în perioada 1587-1588. Aproape la fel de vechi este şi schitul din satul Dobrotinet, construit în timpul domniei lui Matei Basarab de către Constantin Ghica.

Urmează o serie de câteva monumente ridicate în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, dintre care se remarcă biserica din satul Cioroi, a cărei construcţie a început în anul 1783, şi bisericile din Alunişu şi Cornăţel, ridicate, prima în anul 1812, iar a doua în 1814.

Alte monumente au fost construite în municipiul Slatina. Dintre acestea menţionăm biserica Sf. Treime, ridicată de Ghinea vel vistier în anul 1645, schitul Strehareţ, zidit la 1617 de către Serafim, episcopul Buzăului, schitul Sopotul, construit la sfârşitul secolului al XVII-lea de logofătul Constantin Rătescu şi Nicolae Mumuianu şi mănăstirea Clocociov, situată în partea de

sud a oraşului Slatina, într-o vale cu ieşire naturală spre Olt.

Începuturile acestei minunate mănăstiri se pierd în negura vremurilor. Legenda ne spune că voievodul Matei Basarab, pentru a nu fi prins de turci, s-ar fi ascuns în scorbura unui copac din satul Clocociov. Drept recunoştinţă că a scăpat cu viaţă, el a ridicat mănăstirea căreia i-a închinat mai multe moşii.

Adevărul ştiinţific este însă altul. Mănăstirea nu este ctitoria lui Matei Basarab şi este mult mai veche decât spune legenda, fiind menţionată încă de la începutul secolului al XVI-lea, într-un hrisov de întărire al voievodului Neagoe Basarab.

Deşi nu ne spune cine este ctitorul mănăstirii şi când anume a fost construită, documentul ne transmite totuşi informaţii preţioase. Datorită lui aflăm că mănăstirea stăpânea în această perioadă satul Pârdeşti, că jumătate de sat fusese schimbat de mănăstire cu clucerul Manea ce o dăruieşte la rândul său mănăstirilor Cultumuz şi Clocociov şi, în sfârşit, că, în schimbul jumătăţii de sat dăruite, mănăstirea primeşte de la clucer partea sa din satul Turia.

Următoarea menţiune documentară datează din prima jumătate a secolului al XVII-lea. Documentul, un hrisov al voievodului Alexandru Iliaş, datat la 7 iulie 1629, ne relatează că un boier Bădica dăruieşte mănăstirii „un ţigan, anume Pătru, fiul lui Negre ţiganul (…) cu ai lui feciori Ghinea şi Radu”. Acelaşi document ne dă de înţeles că în perioada după domnia lui Neagoe Basarab mănăstirea a sărăcit.

Se pare că aceasta a fost chiar distrusă, deoarece hrisoavele din 27 ianuarie 1616, 19 septembrie 1618, 10 iunie 1622 şi 2 aprilie 1646, eliberate de cancelaria voievozilor Gavrilă Movilă, Radu Mihnea şi Matei Basarab ne informează că un voievod cu numele de Mihail a înzestrat mănăstirea Clocociov „pre care-le au zidit-o şi au înălţat-o din temelie” cu o parte din satul Ipoteşti şi cu satele Tolceşti şi Căcăţoi. Acest voievod Mihail, ctitor al mănăstirii Clocociov, nu este altul decât Mihai Viteazul, autorul strălucitelor victorii de la Putinei, Şerpăteşti, Călugăreni şi Giurgiu, cel care, aşa cum remarca Nicolae Bălcescu, prin acţiunile din 1599 şi 1600 a reuşit să creeze „o patrie mare cât ţine pământul românesc (…), visarea iubită a voievozilor celor mari ai românilor”, dând posibilitate „Românului să se înfrăţească cu Românul”, să aibă „una şi aceeaşi patrie, una şi aceeaşi cârmuire naţională, astfel precum ei nu au avut din vremurile uitate ale vechimei”.

Ridicarea monumentului a avut loc în primăvara anului 1597, după încheierea luptei cu turcii. Posibil, ca la 25 aprilie acest an, când voievodul Mihai se opreşte pentru puţin timp la Strejeşti, sat aflat în posesia Buzeştilor şi aşezat la aproximativ 15-20 km de târgul Slatina şi satul Clocociov, lucrările privind construcţia mănăstirii să fi fost în plină desfăşurare. Nu este însă exclus ca acest eveniment să se fi întâmplat în anul 1594, când încă nu începuseră luptele cu otomanii, sau în 1599, după unirea Transilvaniei cu Ţara Românească, când

Voievodul are puţin răgaz şi ridică mănăstirea Mihai Vodă în Bucureşti şi alte trei lăcaşe de cult în Transilvania: unul la Ocna Sibiului, al doilea în satul Luşărdea şi al treilea în marginea de sud a cetăţii Făgăraş. După întemeiere, mănăstirea va fi închinată de voievod mănăstirii Cultumuz de la muntele Athos.

În timpul domniei voievodului Alexandru Iliaş, mănăstirea trece printr-o situaţie grea ca urmare a unor „răutăţi" şi a flăcărilor care-i distrug cărţile de moştenire şi o parte din avere. Posibil ca aceste „răutăţi" ce se abat asupra mănăstirii să fi fost provocate de cutremurul din anul 1628 care se manifestă cu destulă violenţă şi avariază şi alte monumente cum a fost mănăstirea Câmpulung din judeţul Argeş. Flăcările şi „răutăţile" afectează atât de puternic monumentul încât boierul Diicu vel agă, nepot de vară al voievodului Matei Basarab, va interveni şi o va reconstrui din temelie. Evenimentul la care asistă toţi călugării în frunte cu egumenul Metodie are loc între 4 mai şi 31 august 1645 şi se pare că este ultima intervenţie pe linie arhitecturală amintită de izvoarele medievale, deşi în cei 155 de ani câţi au trecut de la reconstrucţia boierului Diicu Buicescu şi până la începutul secolului al XIX-lea este imposibil ca monumentul să nu fi fost consolidat.

În anii 1657-1658, în timpul egumenului Macarie, mănăstirea este vizitată de patriarhul Macarie de Antiohia şi Paul de Alep, arhidiacon de Damasc, Alep şi al tuturor ţărilor arabe. Din descrierea făcută de sirian, aflăm că biserica mănăstirii seamănă cu o biserică vizitată mai înainte, că are hramul Sf. Mihail, că este „numită de obicei Clocociov" şi că este locuită „de călugării greci de la mănăstirea Cutlumuz de la Sf. Munte".

În timpul egumenului Gherasim, amintit în exerciţiul funcţiunii la 23 mai 1716, se pare că mănăstirea a fost vizitată şi de ofiţerul cartograf austriac Fr. Schwantz, care primeşte ordin să vină în părţile oltene pentru a realiza o hartă a Olteniei, devenită posesiune austriacă după războiul austro-turc din anii 1716-1718.

Harta, intitulată Valachia Cisalutana, realizată de cartograf în anul 1719, cuprinde informaţii referitoare la monumentele din Oltenia. Alături de acestea sunt indicate şi o serie de sate care au aparţinut mănăstirii Clocociov, ca Ipoteştiul şi Părdeştiul, dar şi sate ce făceau parte din domeniul mănăstiresc în momentul realizării hărţii, ca Uda, Clocociov şi Colibaşi.

La localităţile menţionate de harta lui Schwantz, egumenii Metodie, Mihail, Simeon, Nichita, Gheorghie, Gherasim, Teofan, Sava, Chiril, Calinic, Grigorie şi alţii au mai adăugat satele Comanca şi Giurgiova, moşia din Piscul Poenarilor, Cireaşovul de Sus, satul Dăneşti, satul Belciugul (Belciugata?) şi moşia Suhaia, o parte din satul Mogoşeşti şi un ostrov în mijlocul Oltului, amintit pentru prima dată în posesia mănăstirii la 22 iulie 1805.

Imunitatea de care se bucura mănăstirea permitea călugărilor să

realizeze importante venituri din „dijma (…) din (…) mei, din orz (…), din fân (…), din in (…), din cânepă (…), din stupi şi din râmători”, din „bir de taler”, din birul de zlot luat „ de fieşte om pe an (…) jumătate la Sf. Gheorghe şi jumătate la Sf. Dimitrie”, din claca pe care sătenii erau obligaţi s-o efectueze „12 zile (…) primăvara 3 (…), vara zile 3, toamna zile 3 şi iarna zile 3” şi din arendă.

Faptul că prin apropierea mănăstirii treceau drumuri comerciale ca „Drumul Ruşilor”, „Drumul Mehedinţului”, „Drumul Poştei” sau „Drumul Bucureştiului”, „Drumul cel Mare” cunoscut şi sub numele de „Drumul Slatinei”, apoi „Drumul Buţiilor” şi „Drumul Oii”, ne face să credem că aceasta obţinea venituri însemnate şi din vânzarea unor mărfuri la târgul din Slatina şi chiar la cel din Caracal.

Realizarea unor astfel de venituri demonstrează că mănăstirea era destul de bogată şi că afirmaţii de genul mănăstire făr de moşii şi făr de venituri” făcute de voievozii Mihail Racoviţă şi Constantin Mavrocordat nu concordă cu realitatea. Totuşi, mănăstirea a avut de suferit de pe urma lăcomiei unor feudali şi a intemperiilor. De pildă, în anul 1622, boierii Brâncoveni reuşesc să pună stăpânire pe o parte din satul Ipoteşti, iar, în timpul domniei voievodului Alexandru Iliaş, un puternic cutremur şi flăcările îi distrug o mare parte din avere. Asta nu a însemnat însă că în secolul al XVIII-lea, când voievozii mai sus menţionaţi au domnit, mănăstirea era săracă. Până la domnia acestora, reamintim, mănăstirea stăpânise deja satul Pârdeşti, o parte din Ipoteşti şi o parte din satul Turia şi continua să stăpânească satele Clocociov, Colibaşi, Dăneşti, Belciugul (Belciugata?), Uda, Tolceşti, Căcăţoi, moşia Ilincăi şi a fiului ei Constantin, moşia Suhaia şi o altă moşie în Piscul Poenarilor.

* * *

Alte aspecte reliefate de documentele medievale sunt cele privind raporturile stabilite de conducerea mănăstirii cu domnia şi cu feudalii. Referitor la primul aspect, exceptând evenimentul din 1622, când voievodul Radu Mihnea deposedează mănăstirea în favoarea boierilor Brâncoveni, acestea au fost în general bune. Domnia a fost cea care a înzestrat-o cu sate şi tot ea i-a acordat imunitate. Mai mult, domnitorul ţării intervine atunci când mănăstirii i se face o nedreptate. Aşa procedează Matei Basarab, când cărăraşii Ioan şi Dan pun stăpânire pe o parte din veniturile acesteia. Porunca dată de voievod la 13 octombrie 1643 este clară: „iar cărăraşii care sunt acolo să-i plătească şi nişte bani ce-au luat Ioan şi Dan: 500 de bani şi 40 de oi”. În schimb, raporturile cu feudalii au fost de cele mai multe ori încordate. De exemplu, la 19 septembrie 1618, în timpul domniei voevodului Gavrilă Movilă, egumenul Mihail este silit să se judece cu boierul Preda Brâncoveanu şi sora sa Stana pentru o parte din satul Ipoteşti care fusese vândută de Dumitru vornic domnitorului Mihai Viteazul

care, la rândul său, „au dat-o şi au închinat-o această jumătate de sat şi cu rumânii câţi vor fi la sfânta mănăstire a domniei sale pre care-le au zidit-o din temelie”. Aducând martori convingători, ca Nica biv vel paharnic, Preda vel sluger şi Stoica vel comis, nepotul lui Dumitru vornic, care adeveresc că biv vel vornicul Dumitru „au vândut lui Mihai vodă această jumătate de sat şi apoi domnia sa (…) au dat această jumătate de sat la mănăstirea domniei sale”, mănăstirea va câştiga procesul cu Brâncovenii şi va intra în posesia părţii de sat. Verdictul dat de voievodul Gavrilă Movilă va fi însă anulat de Radu Mihnea, care prin hrisovul din 20 iunie 1622 va da dreptate boierilor Brâncoveni şi va ordona lui Stoica spătarul, feciorul lui Dumitru vornic „să dea (…) călugărilor altă moşie, iar cu partea lui Dumitru vornic nici un amestec să nu aibă”.

Asemenea lui Mihail, şi egumenul Sava se va judeca în anul 1775 cu boierii Milcoveni pentru stabilirea hotarelor între satul Dăneşti, proprietate a mănăstirii, şi satul Uibăreşti ce se afla în stăpânirea mai sus numiţilor boieri. Procesul început în acest an se va continua şi în primele decenii ale secolului al XIX-lea. Egumenul Grigorie Clococioveanul trebuie să facă faţă şi tendinţelor acaparatoare ale boierilor slătineni şi mai ales ale lui Dumitrache Enciulescu şi Nicolae Bozăvan care, în anul 1805, „împresoară” un ostrov al mănăstirii situat în mijlocul Oltului. După cinci ani de plângeri şi înfăţişări în faţa Divanului cu argumente care mai de care mai convingătoare, egumenul Grigorie Clococioveanul va câştiga procesul. Documentul datat la 23 mai 1810 ne relatează că Divanul întăreşte mănăstirii stăpânirea peste acel ostrov şi dă ordin ispravnicilor judeţului să-i determine pe Enciulescu şi Bozăvan să plătească cheltuielile mănăstirii la judecată şi venitul folosit din ostrov.

Procesele vor continua şi în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Astfel, între anii 1842-1850, conducerea mănăstirii se va judeca cu boierii Ariceşti, în 1852 cu Costache Cantacuzino, iar în 1861 va reizbucni procesul cu Milcovenii. Se pare că noile procese vor da câştig de cauză proprietarilor, deoarece o serie de izvoare dintre care cităm catagrafiile din 1823, 1837, 1854 şi 1855 ne relatează că în această perioadă mănăstirea stăpânea doar moşiile Suhaia, Dorobanţi (fost Comanca), Dăneşti, Mogoşeşti, Uda, Cireaşov, Tolceasca, Cârligaţi şi Unchiaşul. Lipseau, după cum se observă, satele Belciugata, Giurgiova, Colibaşi, Mărăcine şi moşia din Piscul Poenarilor, care posibil să fi fost pierdute tocmai în urma acestor procese cu particularii. Nu este însă exclus ca satele să fi fost vândute. În 1863, când se va legifera legea privind secularizarea averilor mănăstireşti, în posesia acesteia se mai aflau doar moşiile Mogoşeşti, Dăneasa (fost Dăneşti) şi o parte din Dobrotinet. Şi acestea vor fi pierdute curând. Prin reforma agrară din 1864, numeroşi ţărani fruntaşi, mijlocaşi şi toporaşi vor fi împroprietăriţi pe aceste moşii.

* * *

Foarte multe izvoare ale epocii moderne se referă la degradarea treptată a mănăstirii şi la măsurile adoptate de egumeni pentru a evita distrugerea totală a sa. O astfel de iniţiativă are egumenul Teodosie care se angajează, înainte de 1 martie 1835, să trimită din patru în patru luni suma de 166 lei şi 27 bani rezervă „pentru dregătorulu arhitecton al statului ce este însărcinat cu dregerea acareturilor mănăstireşti”. La 31 ianuarie 1836, acelaşi arhimandrit încheie un angajament cu un meşter şi ajutoarele sale pentru rezugrăvirea şi repoleirea cu aur a tâmplei. Se pare că au fost luate şi alte măsuri deoarece catagrafia din anul 1837 ne prezintă biserica într-o stare destul de bună. Avea 3 turle, şase ferestre, era tăvănită de jur împrejur, avea un acoperiş din şindrilă de stejar, un pridvor tăvănit cu scânduri de brad şi o tindă pardosită şi rezugrăvită. Într-o stare foarte bună se afla clopotniţa, zidul ce înconjura mănăstirea şi chiar dependinţele.

În anul 1838, biserica trece printr-o situaţie dificilă. Cutremurul din acest an, care zguduie puternic bisericile din Brâncoveni, Bobiceşti, Greci şi Bucinişu, îi distruge turlele şi îi provoacă numeroase fisuri. Datorită măsurilor luate de conducerea mănăstirii, biserica este consolidată cu excepţia a două turle. Catagrafia din 1854 ne prezintă o singură turlă învelită cu tablă.

Într-o situaţie proastă se va afla şi în 1883, când I. Slavici şi arhitectul Gh. Mandrea înaintează un raport Comisiunii Monumentelor Istorice, din care rezultă că deşi biserica a fost învelită, mănăstirea continua să se afle în ruină. „Ruinată şi închisă” o va găsi şi G. Poboran în anul 1906, când o va vizita.

Degradarea monumentului, dar mai ales a stăreţiei şi a chiliilor se va accentua în timpul primului război mondial, ca urmare a unui puternic incendiu. Considerându-se că stăreţia şi chiliile nu pot fi refăcute, în 1924 „o parte din materialul bun care a fost găsit (tocărie, grinzi, cărămidă - n.n.) a fost întrebuinţat la construirea localului de şcoală normală din Slatina”.

În perioada 1924-1933, starea monumentului se va agrava atât de mult, încât un an mai târziu, istoricul Ion Ionaşcu îl va găsi „impropriu oficierii serviciului divin”. Din tâmplă nu mai rămăseseră decât câteva scânduri. Dispăruse de asemenea şi unica turlă.

O iniţiativă de bun augur este semnalată abia în anul 1937, când pictorul Nicolae Pană repictează interiorul şi pridvorul bisericii. Această măsură, la care s-au adăugat desigur şi altele, realizate cu sprijinul episcopului Nichita Duma şi al lui Milcoveanu şi P. Protopopescu, care probabil le finanţează, au drept rezultat redeschiderea mănăstirii Clocociov.

Totuşi, lucrările, în special cele privind consolidarea zidurilor de incintă ale mănăstirii, vor continua şi în perioada 1940-1942 şi vor fi conduse de arhitectul Emilian Costescu. La buna

desfăşurare a acestor lucrări îşi va aduce contribuţia şi noua conducere a Comisiunii Monumentelor Istorice, compusă dintr-o serie de personalităţi ale vieţii cultural ştiinţifice româneşti, dintre care amintim pe Al. Lapedatu, preşedinte al Comisiunii şi A. Verona, I.D. Ştefănescu şi Aurelian Sacerdoţeanu, membri. Comisiunea va aproba în şedinţa din 7 mai 1942 devizele arhitectului Emilian Costescu în valoare de 360.000 lei pentru consolidarea zidurilor de incintă la mănăstirea Clocociov.

Noi lucrări de restaurare a bisericii au avut loc în anii 1957 şi 1958. „Cu prilejul noii restaurări s-a renunţat la refacerea turlelor, restul bisericii (…) consolidându-se temeinic prin subzidiri, centuri de beton armat, supra betonări şi acoperire nouă".

Alte consolidări vor fi realizate sub supravegherea stareţei Tamaş Mihaela, după cutremurul din 1977 care afectează destul de puternic mănăstirea. Paralel cu măsurile de consolidare a bisericii, stareţa va încerca să creeze o bază materială solidă, convinsă că numai aceasta va asigura prosperitate mănăstirii. Cu ajutorul unor călugăriţe foarte harnice, dintre care se remarcă Băgăceanu Iuliana, Paraschiva Anton şi Postolache Maria, ea va reuşi să amenajeze un eleşteu cu peşte, o crescătorie cu nurci, va planta viţă de vie şi pomi fructiferi.

Tot sub conducerea ei, dar şi cu sprijinul financiar al episcopului Iosif, s-a desfăşurat în anii 1980-1981, cea mai eficientă restaurare a bisericii mănăstirii. În urma noilor lucrări, cele trei turle dispărute încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea au fost refăcute din zid şi acoperite cu tablă de aramă, temelia a fost reconsolidată cu o nouă centură de beton, iar acoperişul, până atunci din tablă obişnuită, a fost înlocuit cu unul din aramă. Totodată, a fost reîntărit zidul de incintă al mănăstirii, a fost restaurată clopotniţa, s-a construit o stăreţie nouă şi s-a reconstruit şi acoperit cu tablă de aluminiu vechea stăreţie ale cărei ruine se pare că datează din timpul reconstructorului de la 1645.

În colaborare cu Oficiul Judeţean al Patrimoniului a fost organizat un muzeu şi un depozit de carte veche românească ce aminteşte de biblioteca existentă aici la 1764, în care s-a format ieromanahul Grigorie, autor al „Catagrafiei de la 1764" şi călugărul-cărturar Naum Râmniceanu. Din nefericire, din această bibliotecă cuprinzătoare a numeroase volume valoroase din care amintim un penticostarion, un apostol, o evanghelie, un octoih şi o psaltire mică, rămăsese la 1890 doar o evanghelie datată la 1684.

BIBLIOGRAFIE

Andronescu, Ştefan, *Restitutio Daciae (relaţiile politice dintre Ţara Românească, Moldova şi Transilvania în răstimpul 1526-1593)*, Editura Alba-tros, Bucureşti, 1980.

Anuarul Comisiunii Monumentelor istorice, Bucureşti, 1942.

Anuarul Eparhiei Argeşului, 1940

Anuarul Judeţului Olt, Piteşti, 1924.

Biju, Traian, *Slatina şi populaţia ei după „Cartea imobilului" (generalităţi geografice şi demografice)*, Extras din Buletinul Societăţii de Geografie, Anul LX, Bucureşti, 1942.

Dineaţă, Gherman, *Înnoiri în viaţa Sf-tei Episcopii a Râmnicului şi Argeşului (în ultimii 15 ani)*, în M.O., Anul XV, Nr. 11-12, 1963.

Ghica-Budeşti, N., *Evoluţia arhitecturii în Muntenia şi Oltenia*, Partea a IV-a, *Noul stil românesc din veacul al XVIII-lea*, Vălenii de Munte, 1936.

Giurescu, C. C; Giurescu, Dinu C., *Istoria românilor*, vol. II, *De la mijlocul secolului al XVI-lea până la începutul secolului al XVII-lea*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976.

Greceanu, Paul Şt., *Genealogiile documentate ale familiilor boiereşti*, vol. II, Bucureşti, 1916.

Ionaşcu, I., *Biserici, chipuri şi documente din Olt, cu 43 de ilustraţiuni*, Ramuri, Craiova, 1934.

Iorga, Nicolae, *Studii şi documente privind istoria românilor*, vol. V, *Cărţi, zapise şi răvaşe,* Partea I, Bucureşti, 1903.

Nandriş, Gr., *Documente slavo-române din mănăstirile Muntelui Athos*, Bucureşti, 1936.

Poboran, G., *Istoria oraşului Slatina*, Ediţia a II-a, Slatina,1906.

Sandu, Dumitru, *Eparhia Râmnicului şi Argeşului*, vol. I, Râmnicu-Vâlcea.

Stoicescu, N., *Bibliografia localităţilor şi monumentelor feudale din România (Ţara Românească, Oltenia şi Dobrogea)*, vol. I: A-L, Editat de Mitropolia Olteniei, 1970.

Teodorescu, Dorin, *Cartea veche românească din secolul XVIII din judeţul Olt (lucrare de atestare),* Slatina, 1980.

Turdeanu, Dr. Ana Toşa, *Oltenia geografie istorică în hărţile secolului XVIII*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1975.

ARHIVE

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice, dos. 6721/ 1837, 4049/ 1854, 4054/ 1854, 1416/ 1865.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Mănăstirea Clocociov, Mss. 205.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Mănăstirea Clocociov, I/ 3; II/ 18; IV/ 10, 14; V/ 3, 5,7, 8, 12, 15; VIII/ 5, 20; IX/2, 3, 7, 8, 9, 10, 11; XI/ 2, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 19.

Restituiri

Redescoperirea maeștrilor: Ion Conea

Oana GLASU

După 1990, societatea românească a simţit nevoia acută de căutare a valorilor întemeietoare ale culturii româneşti, aceasta însemnând revenirea la marii creatori, intelectuali de marcă ai României interbelice, care constituiau de fapt, repere.

Unul dintre reprezentanţii intelectualităţii româneşti din secolul XX a fost şi olteanul Ion Conea, pe care încercăm să-l cunoaştem, să-l redescoperim, recompunând părţi din epoca în care a trăit, una a schimbărilor majore, revoluţionare, și care a modelat societatea aşa cum ni se prezintă astăzi.

Ion Conea s-a născut la 15 ianuarie 1902[1], în comuna Coteana, judeţul Olt, într-o familie de ţărani simpli, în care după el, se vor mai naşte patru fete. Se face remarcat încă din clasele primare, drept care învăţătorul din satul natal îi convinge familia pentru a-l trimite mai departe la studii şi astfel, în 1914, Ion Conea se înscrie la Şcoala Normală din Constanţa. În acelaşi an începe şi Primul Război Mondial care îi răpeşte tatăl, iar odată cu dispariţia acestuia, Ion Conea pierde şi cel mai important sprijin financiar pe care îl avea din partea familiei. În atari condiţii, I. Conea se simte nevoit să comunice conducerii Şcolii Normale dorinţa sa de a renunţa la studii. Directorul de la acea vreme, geograful Constantin Brătescu, care îl remarcase, se opune intenţiei tânărului şi se oferă să-l ajute, devenindu-i un fel de tutore spiritual.

[1] Conform diplomei originale de absolvire a liceului internat "Negruzzi" din Iaşi, Conea s-a născut în 1900, numai că familia, pentru a evita înrolarea pe front, a declarat anul 1902.

Pentru a putea susţine examenul de bacalaureat şi a se înscrie la facultate, I. Conea se transferă la Liceul Negruzzi din Iaşi, unde se dedică studiului şi îşi aprofundează cunoştinţele ce vor constitui baza culturii sale de mai târziu. Termină liceul în 1922 ca şef de promoţie şi tot în acelaşi an se înscrie la Facultatea de Litere, secţia Geografie, moment ce va marca începutul carierei sale ştiinţifice. În timpul facultăţii îl cucereşte deplin pe profesorul Simion Mehedinţi, care în 1926 îl numeşte asistentul său. Drumul i se contura vădit spre geografie, însă Ion Conea se simte foarte atras de literatură. Într-o perioadă cochetează cu poezia chiar, însă renunţă repede. Publică totuşi în 1925, în Convorbiri *literare*, poezia „Am ascultat".

Pe lângă preocupările literare, Ion Conea va manifesta un interes major şi pentru istorie, la un moment dat devenind şi asistentul lui Nicolae Iorga (potrivit unor surse). Ca cercul care îi întregeşte personalitatea să fie complet, I. Conea începe să fie atras şi de sociologie.

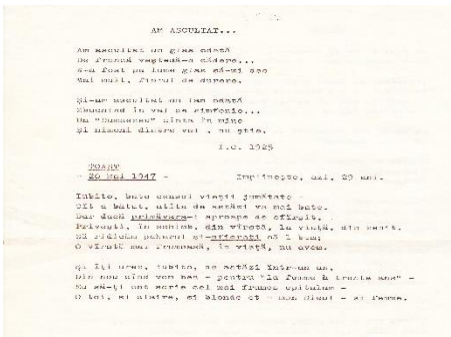
AM ASCULTAT...

Am ascultat un glas ostenit
De frunză veştejită-n ploare...
Şi-a fost pe lume glas şi-mi spun
Mai mult, frunzei de durere.

Şi-am ascultat un pas ostenit
Zburând în vai ca sfârşit...
Un "Dumnezeu" ţinea în mâne
Şi ultimul dinţ vui , nu grăia.

I.C. 1925

IDEALUL
29 Mai 1947 - Ştefăneşti, azi, 29 mai.

Iubito, bucu numai vieţii jumătate
Dii a bătut, ultim de ceasul vo mai bate.
Dar dacă prietenul-i aproape de sfârşit,
Privindu-l, în mahala, din vitezi, în viţă, alte vremi.
Şi zăbăbu paharul şi-afteanţi ori 1 leu;
O vârstă mai frumoasă, în viaţă, nu avem.

Şi îţi urăm, iubito, ne ceasul Iniţiem un.
Din noi ţine vom fac - pentru "la Zonna & Inuzia sua" -
Ca să-ţi ne sorte cei mai frumoşi ţăţulani -
O leu, ei ţăstre, mi blonde ce - mai dinţi - ai Zanna.

De-a lungul carierei, Ion Conea va pendula între aceste trei domenii şi nu doar la nivel teoretic al ideilor şi conceptelor, ci şi practic, devenind membru al catedrei de istorie sau membru al şcolii gustiene. Legătura cu şcoala gustiană, cel mai probabil, s-a produs în timpul frecventării conferinţelor organizate de Institutul Social Român, pe când era student, dar rolul major în cooptarea acestuia de către sociologi l-a constituit campania de rutină din 1930, de la Runcu, Gorj, când o echipă de 67 de monografişti a realizat sinteze şi studii despre determinări geofizice, aspecte specifice ale industriei ţărăneşti (morăritul) şi ale vieţii de familie. Din amintirile lui Ernest Bernea, se pare că atunci s-ar fi legat relaţiile care au dus ulterior la formarea grupării „Rânduiala".

Conea se va face remarcat şi de către Dimitrie Gusti (ministru al învăţământului la acea dată), care îl va decora pentru meritele ştiinţifice, alături de Ernest Bernea şi Ion. I. Ionică. Apropierea de Gusti a fost percepută de contemporani mai mult ca o relaţie între maestru şi discipol, fiind amintit printre cei care au lucrat direct cu acesta şi unul dintre „copiii lui". În 1935, Gusti îl va numi coordonatorul echipelor studenţeşti în cercetarea satului Clopotiva şi tot în 1935, Conea se alătură grupului de disidenţi format din Dumitru C. Amzăr, Ernest Bernea, Ion Ionică şi Ion Sămărineanul – toţi membri marcanţi ai echipei lui Dimitrie Gusti – formând cercul *„Rânduiala"*. Aceştia vor scoate o publicaţie faimoasă la acea vreme, *Rânduiala*, revistă ce se vindea numai pe bază de abonament şi care era susţinută financiar de contribuţiile personale ale lui P.P. Negulescu, N. Ionescu, O. Onicescu, C. Floru şi I. Conea. Revista care

propunea o nouă rânduială în sistemul de gândire şi în problemele culturale, era bine primită de către Simion Mehedinţi şi Mircea Vulcănescu, însă atacurile la adresa monografiştilor vor atrage dezaprobarea celor rămaşi alături de Dimitrie Gusti. Ulterior, I. Conea va părăsi grupul, care avea opinii politice tot mai radicale – Ion I. Ionică se alătură grupării legionare – şi va începe să se apropie mai mult de grupul lui Anton Galopeniţa, format din: Pichi Pogoneanu, Octavian Neamţu şi Brutus Coste, care erau filoenglezi. Interesant este faptul că, în perioada în care va face parte din gruparea *Rânduiala,* va continua să publice o serie de articole şi recenzii în periodicul *Sociologie Românească.*

În ce priveşte colaborarea cu Şcoala monografică rezultatul cel mai important îl constituie monografia *Clopotiva - un sat din Haţeg*, publicată în 1940, fiind una din cele două monografii publicate integral, cealaltă fiind Nereju a lui H. H. Stahl, publicată în limba franceză. În paralel cu preocupările sociologice, I. Conea nu va neglija interesul său pentru istorie şi în special pentru geografia istorică. Publică o serie de articole în acest domeniu în paginile periodicelor *Buletinul Societăţii Române Regale de Geografie, Rânduiala* şi *Revista Istorică*, pentru care va primi o serie de recenzii pozitive din partea lui Nicolae Iorga, publicate în *Revista Istorică*.

Apropierea cea mai mare de istorici se produce în anii ’40 când, din motive necunoscute, în anul 1942, îl regăsim ca asistent ataşat la catedra lui Gh. I. Brătianu, profesor la Universitatea din Bucureşti, care în acelaşi an va trimite o scrisoare ministrului Învăţământului, Mihai Antonescu, prin care solicită înfiinţarea unei conferinţe pentru a rezolva problema titlului universitar care i s-ar cuveni lui Conea, deoarece „experienţa şi pregătirea sa profesională nu mai erau în concordanţă cu statutul avut”. Demersul său a avut urmări abia în 1944 când se înfiinţează conferinţa de geografie istorică şi politică, în care i se acordă gradul de profesor conferenţiar. În 1941, împreună cu Gh. I. Brătianu, Anton Galopeniţa, Mircea Vulcănescu şi Sabin Mănuilă vor pune bazele revistei *Geopolitica şi Geoistoria* şi tot în 1941 îl regăsim pe I. Conea ca pe unul dintre iniţiatorii şi fondatorii „Comitetului de iniţiativă pentru săparea cetăţilor dace din Munţii Sebeşului”.

Până la finele celui de al Doilea Război Mondial, Conea se afla în plină ascensiune profesională şi se bucura de notorietate nu numai în sfera geografilor, ci şi a lingviştilor, istoricilor şi sociologilor. În toată perioada interbelică 1931-1944 va susţine circa 67 de prelegeri la Radio, cum ar fi: *Lectură din Baden Powell, Limbă şi suflet din Ţara Haţegului, Cetăţile dace din Munţii Sebeşului, Tchang-Kai-Chek şi China moderna* etc. Pe lângă prelegerile radiofonice va ţine şi o serie de cursuri, cum ar fi cursuri pentru muncitori sau pentru Şcoala Superioară de Război şi chiar va avea onoarea să fie profesorul de geografie al Regelui Mihai I, pe atunci Voievod de Alba Iulia.

În 1940 Ion Conea publică la editura Scrisul Românesc, Craiova „Un prinţ în ţara lui”, în care relata: „Acum doi ani (în 1935, n.m.), toamna,

la Sinaia, în cadrul unei şezători a Clasei, Măria Sa Marele Voevod de Alba Iulia a cerut să vorbească despre *Rolul şi importanţa politică a insulelor Hawai*. Elementar, a schiţat toată geopolitica marelui ocean, acela în care se ciocnesc astăzi violent atâtea interese (i se păruseră interesante şi-i rămaseră simpatice de la o lecţie de geografie referinţele de geografie politică privitoare la numitele grupe de insule).

Iar mai târziu, când în acelaşi an, la Bucureşti, domnul Mehedinţi făcea cu Clasa o lecţie despre Africa, Măria Sa ridica mereu mâna şi cerea insistent să fie întrebat: *„spun Eu, domnule profesor, spun Eu”!* oricare ar fi fost întrebarea, Dânsul trebuia să aducă vorba, în răspuns, şi *despre Abisinia*. Voia să se vorbească – şi urmărea să-l facă pe profesor să vorbească – cât mai mult despre această ţară!… aproape că nu mai ştia domnul Mehedinţi cum să… iasă din Abisinia! Eram, în adevăr, în preajma războiului din Ethiopia şi toată atenţia geografică a Măriei Sale era concentrată spre ţara Negusului… Toate evenimentele internaţionale cu răsunet pe hartă trimit pe augustul şcolar la consultarea Atlasului).

În fiecare toamnă, acel *Petit Manuel de la Société des Nations*, plin de hărţi şi referinţe geografice, se găseşte o bucată de vreme regulat în pupitrul Său. Iar marile performanţe aeronautice – ale lui Willy Post, ale lui Charles Smiths, Campbell Black, Levanevski etc. - sunt tot atâtea îndemnuri şi prilejuri de cercetări ale atlasului. Iar la ultima lecţie de geografie, înainte de Crăciun, când, după unele chestiuni de geografie fizică, s-a trecut la câteva consideraţii de geografie politică, iar profesorul a încheiat spunând: „Ce a fost adineaori a fost geografie fizică, iar ce făcurăm acum la urmă a fost geografie politică sau geopolitică”, – Măria Sa s-a ridicat şi a spus:

— „Ei bine, domnule profesor, să ştii că Mie de asta îmi place mai mult, ce făcurăm acu la urmă”.

Epurările în masă ale intelectualilor de la începutul anilor ’50, îl vor atinge şi pe Ion Conea, căruia i se vor aduce o serie de acuzaţii grave, cum ar fi faptul ca a fost profesorul Regelui Mihai, a fost ataşat cultural al României la Berlin pe perioada războiului şi a fost fondator şi colaborator permanent al revistei *Geopolitica* şi *Geoistoria*.

Pentru comuniști, geopolitica devenise o ştiinţă blamată, retrogradă şi interzisă în final şi pe acest motiv, lui Conea îi vor fi interzise următoarele cărţi: *Cum învăţa a-şi cunoaşte ţara Măria Sa Mihai* (1936), *Omul şi natura* (1937), *Un prinţ prin ţara lui* (1940), *L'Unita geopolitica dello Stato Romeno* (1940), *Din Norvegia – cunoştinţe folositoare* (1941), *La Unidad geopolitica del Estado Rumano* (1942), *Geografie şi istorie românească* (1944) – carte ce va fi reeditată în 2003 la editura Victor Frunză din Bucureşti, sub titlul *Cartea cărţilor interzise* - , precum şi *Revista română pentru sud-estul Europei*.

Din aceleaşi motive, Conea este pe punctul de a face închisoare, însă având origine sănătoasă, niciun fel de avere şi fiind o personalitate ştiinţifică şi nu una politică, s-a considerat ca nefiind necesară arestarea lui.

Revine la catedra de Geografie prin 1952, dar nu ca cercetător ştiinţific gradul I, ci ca cercetător principal gradul III, grad care în prezent este acordat persoanelor ce îşi obţin doctoratul. Nerecunoaşterea meritelor profesionale şi a contribuţiei aduse în domeniul ştiinţific, nu-l vor demoraliza pe Conea, ci dimpotrivă va continua să publice o serie de studii valoroase cum ar fi: *Toponimia – Aspectele ei geografice* (1960), *Toponimia şi cercetarea toponimică în cadrul geografiei* (1969), *Graiul unor nume geografice din Valea Dunării româneşti* (1974) etc. Tot în această perioadă va pregăti manuscrisul pentru *Vrancea – geografie istorică, toponime şi terminologie geografică*, lucrare care apare însă postmortem, în 1993.

Opera lui Ion Conea şi-a găsit aplicabilitate atât în studii de toponimie, geografie istorică şi geopolitică, cât şi în studii de geografie fizică, geografie regională, geografia populaţiei şi aşezărilor umane etc.

Vintilă Mihăilescu îl numeşte în 1972 pe I. Conea „întemeietor al geografiei istorice şi toponimiei geografice în ţara noastră", Petre Deică, în 2003, evidenţia faptul că „Ion Conea trebuie considerat primul teoretician al geopoliticii româneşti, cu preocupări acoperind tot spectrul acestei ştiinţe, de la teorie la istorie, la zona aplicabilităţii concrete…". Al. Graur de asemenea, declara în prefaţă pentru *Vrancea* că „geograful Ion Conea dă o lecţie bine simţită unora dintre lingvişti, mergând la faţa locului şi cercetând cu atenţie un obiect sau o acţiune". Mircea Ciubotaru îl numeşte în 2011 pe Conea printre lingviştii cu preocupări deosebite în ce priveşte etimologia toponimelor şi îl include în cadrul şcolii de onomastică din cadrul Muzeului Limbii Române. Geograful britanic David Turnock preciza că „Ion Conea a contribuit remarcabil la dezvoltarea geografiei româneşti, prin strălucita cercetare efectuată într-o ramură rar explorată de colegii săi – geografia istorică".

Ion Conea a fost căsătorit cu Ana Conea - geograf şi cartograf. Profesorul moare în 22 iunie 1974, la Bucureşti, iar 25 de ani mai târziu, în semn de preţuire pentru tot ce a reprezentat şi lăsat Ion Conea posterităţii, familia a reuşit să convingă autorităţile locale din comuna natală, să amplaseze bustul lui I. Conea în curtea şcolii din localitate, bust ce fusese realizat de un mare sculptor, imediat după cutremurul din 1977, ocazie cu care soţia lui Conea moare şi odată cu

ea se pierde şi toată cercetarea ştiinţifică a profesorului, nepublicată, până la acel moment.

«Familia profesorilor valorifică singurul bun rămas, un autoturism (Trabant), iar cu banii obţinuţi plătesc realizarea bustului din marmură de Ruşchiţa, care însă rămâne ascuns în perioada comunistă sub şoprul din curtea casei natale.» – conform relatărilor nepotului – Mihai Iosifescu, în vârstă de 85 de ani, astăzi (cel mai drag şi apropiat lui I. Conea dintre copiii sorei sale, Niculina), care ne-a mai povestit cât de plin era Amfiteatrul la cursul lui I. Conea în anii ’60, când profesorul le vorbea studenţilor despre cuvânt, despre etimologii, despre românism, despre autentic şi Rege. Astăzi, există o sală de curs ce îi poartă numele, un curs, o conferinţă, o stradă, Asociaţia de Geopolitică, Revista Geopolitică etc, precum şi sute de lucrări în care cercetarea profesorului este citată şi deci multiplicată, ceea ce ne-a îndreptăţit să-l considerăm, **Magister**!

Se cuvine să adresez mulţumiri reverenţioase colegei mele, Lăcrămioara Mareş, pentru toate informaţiile oferite şi documentele puse la dispoziţie din arhiva personală şi, de asemenea domnului Mihai Iosifescu, pentru relatarea domniei sale, pe care o vom reda odată cu aprofundarea studiului dedicat personalităţii lui Ion Conea, savant român pe care l-a dat judeţul Olt.

BIBLIOGRAFIE

Badea, L., 1992, *Şedinţa de comunicări omagială: 90 de ani de la naşterea profesorului Ion Conea*, Studii şi comunicări de geografie, vol. XXXIX, pp. 124-125, Editura Academiei Române, Bucureşti;

Badea, L., 2011, *Drumeţie şi cercetare cu profesorul Ion Conea*, Editura Universitaria, Craiova;.

Bugă, D., 2007, *O viaţă închinată geografiei*. Editura Semne, Bucureşti;

Cârstea, Cătălina, 2010, *Rolul lui Ion Conea în dezvoltarea cercetărilor toponimice româneşti,* Geograful: revistă de informare, analiză, cultură şi opinie geografică, anul II, nr. 4, pp. 45-48, Bucureşti;

Cârstea, Cătălina, 2012, *Semnificaţia operei lui Ion Conea pentru cercetarea*

geografică românească, teză doctorat, Facultatea de geografie, Universitatea din Bucureşti;

Ciubotaru, M., 2001, *Proiecte de cercetare. Tezaurul toponimic al României: Moldova un proiect haşdeean*, Buletinul Institutului de Filologie Română „Al. Philippide", an. II, nr. 2, pp. 1-5;

Conea, I., (coordonator), 1940, *Clopotiva - un sat din Haţeg. Monografie sociologică întocmită de echipa regală studenţească 19/1935*, Institutul de Ştiinţe Sociale al României, Bucureşti;

Conea, I., 1993, *Vrancea - geografie istorică, toponimie şi terminologie geografică,* Editura Academiei Române, Bucureşti (ediţie îngrijită de L. Badea, D. Oancea şi N. Stoicescu);

Costea, Ş., 2006, *Istoria sociologiei româneşti,* Ediţia a III-a, Editura Fundaţia România de Mâine, Bucureşti;

Deică, P., 2003, *Ion Conea - teoretician al geopoliticii*, Geopolitica, an. I, nr. 1, pp. 118-119, Editura Top – Form, Bucureşti;

Dungaciu, D., 2008, *Portrete şi controverse*, Editura Tritonic, Bucureşti;

Gheorghe, Mihai, Primăria comunei Coteana, 1902 - 1974, Monografie Ion Conea

Mihăilescu, V., 1972, *Mărturisiri despre Ion Conea (la împlinirea vârstei de 70 de ani)*, SCGGG - seria geografie, vol. XIX, pp. 107-110, Bucureşti;

Rostas, Z., 2003, *Sala luminoasă. Primii monografişti ai şcolii gustiene*, Editura Paideia, Bucureşti;

Rostas, Z., 2005, *Atelierul gustian - o abordare organizaţională*, Editura Tritonic, Bucureşti;

Ştefănescu, S., 2002-2003, *Ion Conea – un constructor al geoistoriei şi geopoliticii româneşti,* Studii şi Cercetări de Geografie, vol. XLIX -L, pp. 91-97, Bucureşti;

Turnock, D., 1988, *Ion Conea (1902-1974),* în Geographers Biobiblio-graphical Studies, 12, editor T. W. Freeman, Londra/ London, Mansell.

Revelațiile lecturii

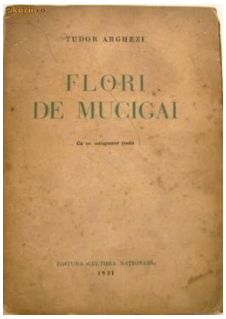

Flori de mucigai – între inovația limbajului și miracolul creației

Diana IANCU-ALBU

Tudor Arghezi (1880 – 1967) reprezintă un caz special, atât în ipostaza sa de poet şi prozator, cât şi în cea de gazetar. Este un scriitor ieşit din tipar, neliniştit, inclasificabil. O mare parte a creaţiei sale a fost publicată în perioada interbelică. Chiar dacă în această epocă există anumite direcţii literare: modernism, trăirism, tradiţionalism şi avangardele, se observă ușor că în fiecare scriitor se împletesc elemente ale conceptelor literare din epocă. Astfel, niciun scriitor nu s-a mărginit la un singur set de reguli.

Centrul perioadei interbelice este reprezentat de modernism, care s-a manifestat în critica literară (E. Lovinescu, principalul exponent al ideilor moderniste, V. Streinu, Ș. Cioculescu, Perpessicius), în proză şi în poezie, mai ales la cenaclul lui Lovinescu, Sburătorul, frecventat de nume importante ale literaturii române interbelice, precum Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Ion Barbu şi alţii, atraşi de modernitatea ultimă. Cu toate acestea însă, niciun scriitor nu s-a limitat la o singură direcţie: de exemplu, Ion Barbu, cu toate că este un modernist pur, este şi parnasian, romantic, oniric; creaţia lui Bacovia este simbolistă cu accente moderniste; cea a lui Blaga cu accente moderniste şi expresioniste. În ceea ce-l priveşte pe Arghezi, în creaţia sa se identifică mai multe atitudini poetice datorate complexităţii personalităţii lui. Deşi creaţia lui Arghezi este impregnată de modernitate, nu-i putem nega accentele simboliste, tradiţionaliste sau romantice.

Pe fondul modernismului dominat de intelectualism şi de intelectual, figura lui Arghezi se conturează prin autenticitatea trăirilor sale, prin spiritul său creator genuin, prin satira sa plină de ingenuitate şi prin faptul că în deplinătatea creaţiilor sale, atât de variate, este inclasificabil. Arghezi rămâne Arghezi pe tot parcursul operei sale.

Arghezi a debutat în 1927, în mijlocul „anilor nebuni” cu volumul de poezii intitulat *Cuvinte potrivite*. Dovada originalităţii argheziene şi a limbajului său inovator este percepţia asupra operei sale. Se pot identifica astfel două direcţii în ceea ce priveşte receptarea acestui prim volum, o receptare extremă: pe de o parte reacţiile faţă de acest volum au fost violente, critice, reacţii de negare, de contestare a talentului (M. Eliade, I. Barbu care definea poezia lui Arghezi ca find una „leneşă”, E. Ionescu), pe de altă parte a fost elogiat, receptat în mod pozitiv (E. Lovinescu,

F. Aderca, Ş. Cioculescu). Reacţiile, bune sau rele, neagă indiferenţa. Dacă a atras atenţia unor mari scriitori înseamnă că opera sa a stârnit emoţii, reacţii, şoc, admiraţie. Într-un fel se poate spune că injuria şi blamarea creaţiei lui Arghezi au fost benefice acestuia, numele său profilându-se în cercurile literare ale epocii, stârnind curiozitate.

Arghezi nu era un om al clasificării, era, aşa cum am afirmat, el însuşi. Tot ce scapă din condeiul său este dominat de expresivitate. Inovator al limbajului şi vizionar, pare a fi mereu cu un pas înaintea celorlalţi, după cum explică Alexandru George chiar în pasajul referitor la titlul cărţii sale şi implicit a esenţei sale: „Pentru cel care poate să treacă cu vederea peste circumstanţe şi să scruteze viitorul, statura poetului pe care soarta l-a hărăzit în fruntea celorlalţi, n-a făcut decât să crească. De aceea, l-am pus sub semnul dintru început alpha, care la vechii fenicieni însemna taurul (în a cărui zodie poetul s-a născut) şi care tăia drumul în Necunoştinţă, la începutul anotimpurilor."[1]

Dacă primul volum de poezii a lăsat loc criticilor negative, altfel stau lucrurile în ceea ce priveşte cel de-al doilea volum, apărut în 1931, *Flori de mucigai,* un extraodinar volum de poezii care subliniază puterea creatoare şi talentul incontestabil al poetului, care aduce cu sine o nouă estetică şi o adevarată construcţie literară, I. Barbu recunoscându-i de data aceasta meritele. Volumul aduce în prim plan poezii create în urma vieţii din închisoare, poetul fiind închis la Văcăreşti pentru colaborare cu germanii. Volumul emană un aer proaspăt şi îndrăzneţ, iar „nota originală pe care Arghezi o aduce, chiar şi în privinţa folosirii materialului folcloric, este opţiunea sa pentru cuvântul nud, plebeian. În afară de el, niciunul nu mai îndrăznise să <<împrumute>> din literatura populară expresii atât de colorate, care să izbească cu atâta violenţă auzul obişnuit cu fraza distinsă, armonioasă şi decentă. De aceea, efectul *Florilor de mucigai* poate fi asemuit cu cel al unei lovituri de măciucă."[2] Astfel, apariţia acestor poezii este interesantă prin împletirea limbajului colocvial cu tensiunea narativă. Arghezi a reuşit să surprindă un univers ocolit de alţii. El se apleacă asupra lumii de la perferie, analizând subtilităţile, surprinzând întâmplările şi legile nescrise ale acesteia. Astfel, prin intermediul ochiului analitic arghezian, se poate face o incursiune asupra lumii vicioase a închisorii, a mahalalei şi a altor lumi ştiute de mulţi, dar conturate direct de foarte puţini. Cu un limbaj şocant de direct, pe alocuri cu nuanţe de oralitate, Arghezi dă impresia creării unor tablouri din realitate, poate chiar scene din film, atât de vivace şi proaspete sunt versurile sale. Odată cu deschiderea volumului de poezii pornim într-o călătorie care ne poartă prin lumea închisorii, prin mahala, să vedem urâtul, spaima, răul, violenţa, păduchii şi şobolanii, moartea, ţiganii, travestitirea, boala, spitalul şi viciile. O lume surprinsă dintr-o perspectivă nouă, cu o estetică nouă şi un limbaj nou. Astfel, „poetul a indicat una din valorile poetice noi, încetăţenite de dânsul şi anume, poetizarea trivialului. Dacă facem însă abstracţie de poema

[1] Alexandru GEORGE, Marele Alpha, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1970, p.19

[2] Doina GRĂSOIU, „Bătălia" Arghezi, Bucureşti, Editura Nouă, 2010, p.99

Blesteme, care face figură aparte în *Cuvinte potrivite* (...) pentru prima oară, în scrisul românesc, trivialul a fost vehiculat artistic şi expresiv."[3]

Poezia care deschide volumul este o adevarată *ars poetica*, aşezată voit în prima poziţie, oferindu-i numele său volumului. Versurile fac trimitere directă la lumea închisorii, unde aşa cum deţinuţii scrijelesc pereţii, Arghezi îşi scrie stihurile. Din acest spaţiu carceral, izolat şi întunecat izbucnesc mărgăritare ale creaţiei argheziene, „stihuri de groapă/ de sete de apă/ şi de foame de scrum/ stihurile de acum". A crea într-un spaţiu menit parcă să producă increarea, poetul reuşeşte să-şi descătuşeze imaginaţia şi să-i ofere o nouă valoare locului. Creaţia, chiar şi sub forma sacrificiului fizic şi spiritual „şi mă durea mâna ca o gheară", trebuie înfăptuită. Impresia singurătăţii şi a părăsirii puterii şi inspiraţiei divine „s-a tocit unghia îngerească", este percepută ca atare şi este adoptată alternativa „unghiilor de la mâna stângă", concept asemănat des cu forţele negative şi cu suferinţa. Aceste suferinţe sunt aproape nişte pătimiri proiectate într-un decor întunecat şi aproape grotesc. Arghezi a reuşit să creeze versuri de o impresionantă expresivitate, folosind, aşa cum amintea în *Testament* „bube, mucegaiuri si noroi". Această „estetică a urâtului" este aplicată în deplinătatea ei în *Flori de mucigai*. Odată cu Baudelaire şi cu „florile răului", poezia a început să caute frumosul prin zonele impregnate de urât, de rău şi de viciu ale societăţii, astfel încât „umanitatea scelerată pe care ne-o prezintă Arghezi se înrudeşte îndeaproape cu cea a vagabonzilor, cerşetorilor şi prostituatelor din Tablourile pariziene ale poetului francez. (...) A extrage poezia din mediul care-i inspiră societăţii respectabile o maximă repulsie înseamnă a-i contesta acesteia integral criteriile de valoare."[4]

Interesant este portretul bărbatului efeminat pe care Arghezi îl realizează în toată diversitatea lui. Fătălăul prezintă trăsăturile androgine ale unui „tâlhar de drumul mare". Astfel „puşcăriaşul delicat, feminin, dar tâlhar de drumul mare, se înalţă la o potenţă extraordinară a feminităţii sale, pentru a deveni Fătălăul, efebul integral, ba chiar hermafroditul."[5] Limbajul este impresionant şi şocant prin registrele antitetice folosite, prin cuvintele care aparent nu au cum să se găsească unul lângă altul „şi-al dracului!- a miere/ şi a tiparoase/ hoitul tău miroase". Împletirea opoziţiilor, oferă senzaţii diferite. Se pot percepe astfel, ingenioasa alăturare a cuvintelor, comparaţiile inedite „ţi-este mâna/ ca zmântâna" şi efectul absolut nou pe care aceste versuri îl aduc în receptare. După ce îi construieşte o origine mitică, aproape neverosimilă şi cu totul specială, prezentându-l ca pe o figură de demult şi din alte tărâmuri „că din oamenii de rând/ nu te-ai zămislit nicicând", poetul cutremură spaţiul aproape fantastic şi se revine brusc, şocant chiar la spaţiul carceral şi la limbajul adaptat pentru acesta „tu ai ieşit tâlhar la drumul mare,/ na! ţine o ţigare". Astfel, tabloul fiinţei androgine, prezentată printr-o frenezie de caracteristici, este coborât la nivelul spaţiului închis şi integrat în lumea

---

[3] Şerban CIOCULESCU, Argheziana, Bucureşti, Editura Eminescu, 1985, p.142

[4] Ov. S. CROHMĂLNICEANU, Literatura română între cele două războaie mondiale, Vol. II, Bucureşti, Editura Minerva, 1974, p.57

[5] Şerban CIOCULESCU, op.cit., p.143

deţinuţilor. În ciuda subtilităţilor sale şi a trăsăturilor feminine, este tratat ca un adevarat tâlhar, în cele din urma fiind restabilit astfel un fel de echilibru natural.

O altă ipostază a travestirii, dar surprinsă mult mai practic este cea a bărbatului din *Ucigă-l toaca*, în care acesta s-a costumat în femeie pentru a-i jefui noaptea pe căruţaşi. Poezia este tensionată şi, în câteva rânduri, Arghezi surprinde o poveste demnă de un film. Tensiunea este ţinută până la final, până în momentul dezvălurii adevărului „ce să vezi? Putoarea cu brăţara/ era muiere doar pe dinafară;/ Că pe subt poale/ avea, ca omul, de toate şi două pistoale".

Pui de gai este una dintre poeziile cele mai complexe ale volumului, din punctul de vedere al devoltării temei. Poezia pare o scriere poliţistă, urmărită pas cu pas. O poveste a jafului nemilos şi a crudelităţii provocate de pofta banilor, care îi determină pe unii oameni, chiar şi pe o bătrână, să comită fapte necugetate. Această încălcare a legii şi voinţa de a face rău unei fete nevinovate sunt pedepsite. Fata, înzestrată cu inteligenţă şi prudentă, întoarce roata. Răul, pe care au vrut să-l provoace unei fete care venise în casa lor cerând ajutor, se răsfrânge asupra fetei din casa respectivă şi hoţii ajung la închisoare. Arghezi prezintă astfel cruzimea şi nedreptatea în toată deplinătatea ei, dar „mizeria umană nu este reprezentată – cum ar fi fost într-o simplă poezie – document, descriptivă, ci redusă la absurd sau la o schemă mitică."[6]

Una dintre poeziile în care tensiunea este maximă şi lămurirea acţiunilor are loc în ultimele două versuri este *La popice*. Bineînţeles că nu putea lipsi din acest spaţiu periferic, al lumii viciate, povestea luptei pentru o femeie. Totul începe brusc, haotic, într-o învălmăşeală de gesturi violente, ale celor doi bătăuşi, despre care nu se ştie motivul cerţii lor. Într-o frenezie a mişcării, ca şi cum s-ar afla în interiorul unei tornade, cei doi se rănesc, un lung şi un scurt, care devin ţinta privirilor celorlaţi din cauza scandalului iscat. Finalul poeziei prezintă „esenţa" luptei celor doi, păstrată ca un lucru de preţ şi pentru sporirea suspansului, pentru final „şi toată pricina/ fusese Gherghina".

Arghezi se joacă cu limbajul, folosind cuvintele, fermecându-le şi împletindu-le prin diferite modalităţi, aşa încât „cuvântul e factorul care creează în fiecare clipă ritmul sau armonia corespunzătoare. Verbul dislocă versul sau îl unge, îl frânge sau îl înmoaie, îi dă asprimi sau netezişuri."[7]

Modul în care Arghezi se foloseşte de cuvinte este genuin şi natural. Are propriul său set de reguli, este rebel, inclasificabil şi nu este subjugat anumitor tendinţe literare. De multe ori, este asemănat cu Eminescu în ceea ce priveşte modul în care a inovat limbajul: „Dacă semnul marilor poeţi este limba proprie, atât Eminescu, cât şi Arghezi au un mod pesonal de expresie, au creaţii de cuvinte şi forme particulare de limbaj poetic şi pun în stare de strălucire un vocabular specific într-o sintaxă specifică (...) Eminescu îşi trage originalitatea limbii sale din cronici şi hrisoave de voievozi;

---

[6] Nicolae BALOTĂ, Opera lui Tudor Arghezi, Bucureşti, Editura Eminescu, 1979, p.229

[7] Şerban CIOCULESCU, op.cit., p.145

Arghezi – din ceasloave sau cazanii, câteodată ereticeşti."[8]

Modul în care versurile sunt dispuse este unul altert, energic, spontan, îmbibat de caracteristici ale oralităţii: „rupându-se din chingile prozodiei, versul liber dobândeşte o locvacitate extraordinară a vorbirii curente, directe, repezite, întrerupte de intervenţii familiare frecvente, făcute cu aerul celei mai depline spontaneităţi."[9]

Arghezi este un curajos. Aplecându-se asupra unei lumi abjecte şi realizându-i portrete şi descrieri în trăsăturile ei definitorii, poetul foloseşte de multe ori expresii îndrăzneţe, ţipătoare şi violente: „îl rupe de boaşe", „răscăcătură", „bă". La Arghezi „cruditatea verbală, coloritul ţipător, amănuntul truculent vin să alimenteze aceleaşi contraste violente care se ridică deasupra obiectului imediat şi vizează ordinea metafizică a lumii. Monstruosul şi sublimul apar împletite peste tot într-o ţesătură fără noimă."[10]

Pe baza argumentelor de mai sus se poate afirma că Tudor Arghezi este una dintre cele mai reprezentative voci ale literaturii române. Volumul său de poezii *Flori de mucigai* a şocat publicul şi a reprezentat o noutate a epocii sale, prin inovaţia limbajului şi prin cuvintele care sub condeiul arghezian îşi reînnoiesc constant sensul. În opinia mea, acest volum de poezii este viabil şi încă reuşeşte să surprindă cititorii prin energia, suspansul, oralitatea şi originalitatea sa. Toate acestea datorită marelui scriitor Tudor Arghezi care va dăinui mult timp în conştiinţa oamenilor de litere şi a poporului român.

BIBLIOGRAFIE PRIMARĂ

Tudor ARGHEZI, Versuri, Vol. I, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1980

BIBLIOGRAFIE SECUNDARĂ

Nicolae BALOTĂ, Opera lui Tudor Arghezi, Bucureşti, Editura Eminescu, 1979

Şerban CIOCULESCU, Argheziana, Bucureşti, Editura Eminescu, 1985

Ov. S. CROHMĂLNICEANU, Literatura română între cele două războaie mondiale, Vol. II, Bucureşti, Editura Minerva

Alexandru GEORGE, Marele Alpha, Bucureşti, Editura Cartea Românească Doina GRĂSOIU, „Bătălia" Arghezi, Bucureşti, Editura Nouă, 2010 Vladimir STREINU, Eminescu. Arghezi, Bucureşti, Editura Eminescu, 1976

[8] Vladimir STREINU, Eminescu. Arghezi, Bucureşti, Editura Eminescu, 1976, p.177

[9] Ov. S. CROHMĂLNICEANU, op.cit., p.58

[10] Ibidem.

Poezie

Erika Bloj

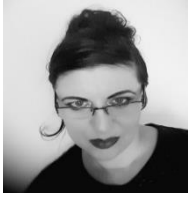

Motto: „Scrie cu sufletul tău și recitește cu sufletul altora”
Nicolae Iorga

ELEGIE

se hlizeau pereții în camera goală
pe lună apăreau pete de pojar
parcă și aerul avea gustul amar
când nu erai
poezii întregi pe buze-mi se topeau
și versurile îmi curgeau în poală
în liniștea nopții se zvârcoleau
perdele de smoală
când nu erai, aveam găuri în suflet
și ger mi se războia printre oase
of, toamnă ce țipăt și urlet
așezi cu rugină pe case!
când tu nu ești, în mine minutele mor
iar versurile clănțăne ca două amărâte oase
mi-e dor, mi-e atât de dor...

LEGĂMÂNT

bolți de noapte
cu marmură lucioasă
stelele
ochi de infinit
ce leagă
două suflete
să nu se rătăcească
pe mine de tine
cu ață de cer
albastră...

SIMFONIE

minutele se prelingeau ușor pe pian
camera goală mirosea a gutui și trecut
nu te găseam
deși
pe la orele două
când noaptea își dirija minutele-n zi
clapele se mișcau singure
și atunci am știut
că în toată simfonia aceea
cu vânt, cu crengi, cu lună
ești tu
și am adormit zâmbind...
împreună.

FLORI ALBE

când dai deoparte perdelele pleoapelor tale
şi laşi noaptea să-ți pătrundă în ochi
eu te sărut...
iar pe unda sărutului meu
noaptea îşi culcă întunericul
înflorind cu flori albe
de dimineață

RĂMÂI...

dacă tu ai ieşi din poezia mea
s-ar usca toate cuvintele
şi s-ar transforma în ace
pe care le-ar ciuguli corbii înfometați
dacă tu ai pleca din poezie
aş scrie cu puf de păpădie
un tremur ce ar zgudui catedralele
până la ruine
îngerii s-ar zburli de frig
sfinții ar muşca din păcat
rămâi...
norul meu de hârtie
luna mea călimară

stea cu mii de penițe
rămâi...
Tu
muza mea...

MĂSLINE FLĂMÂNDE

ochii
găuri de soare
în care
lumina pătrunde
și moare
răsărind dincolo de ei
în ochii tăi...

MOV
(într-o zi a dispărut culoarea albă)

azi ninge ciudat
ai văzut?
ninge cu fulgi mari mov
toate nuanțele de mov
pământul seamănă cu un câmp de lavandă
marea recită poezii
în aburi movulii
pe linii de orizont
e atât de ciudat cum albul nu mai există
chiar și foile pe care scriu sunt mov
și ochii tăi violeți
norii până mai ieri lăptoși
azi sunt pufoși ca bomboanele pe băț
de culoarea buzelor înfrigurate...
e un tablou ireal
cum stai și zâmbești cu dinți de jeleu
brațele tale, șoaptele tale, totul
și ceaiul acesta mov
până și pisica, uite
și timpul ce ticăie greu...
într-o zi te vei trezi
și lumea va arăta total altfel
frica îți va intra în oase ca o stare normală
iar locul albului va fi luat
de culori cu nume de bomboane
pe care le vei înghiți ca pe o cucută amară
rugându-te în fiecare seară
să te trezești în culorile de ieri
dar nu... lumea dispare
culoare după culoare
doar tu știi să mă iubești și așa
mov ca un cer de marmeladă
cu îngeri mici și oameni de zăpadă
tot mov
tu, ai topit în culoarea mea
albul curat
flori de cireș din vechea livadă
lumină în ochi mi-ai picurat
doar tu știi să mă iubești și așa
azi fără alb și totuși... perfect imaculat.

PULS

într-un ac de timp stelele se numărau
două-trei, două-trei... niciodată patru
într-un ac de timp ața iubirilor stă încâlcită
ca un univers pudrat cu zahăr
luna se smulge din rotundul ei galben
și se așează la rând... două-trei, două-trei
niciodată pătrată...
într-un ac de timp
te respir ca pe un balon plin cu infinit
cuvintele tale... două-trei, două-trei
niciodată gânduri
sunete vagi de consoane, vocale
șapte mii douăzeci de rânduri
doar atingeri fugare
două-trei, două-trei... minute de soare
niciodată doar tu... într-un ac de timp
îmi ești ața cu care îmi cos cicatricile
sărutul tău nu-mi va fi niciodată îndeajuns
buzele-ți moi pudrate cu zahăr
două-trei, două-trei
secunde de infinit și picături de ploi...
între două-trei bătăi ale inimii mele
ești Tu...
viața din noi

LUMINĂ

e atât de neagră noaptea
simt cum îmi colorează buzele în negru
aș rosti la nesfârșit cuvinte albe pentru contrast
lebădă albă, lebădă albă
e atâta liniște în jur
până și țigara doare cum arde prea sonor
și cade ca un tunet de scrum pe covor
e atât de multă distanță între noi
până și ploaia rămâne fără picături de ploi
lebede albe plutesc pe rotocoale de fum
e atâta noapte în lume acum
prin pereții odăii suspină
cu pete gălbui de rugină
aș rosti la nesfârșit cuvinte albe
lumină, lumină...
până ce buzele noastre s-ar regăsi
pe buza cerului
sub o candelă albă de senin
și s-ar face
lumină, lumină, lumină...

UMBRA

dacă pasul tău s-ar îndepărta de mine
ar trebui să mă transform în umbră
să mușc din urma ta
sau mai bine
să o îmbrățișez
așa cum cerul îmbrățișează noaptea
cu brațe de catifea
mângâierea mea să n-o simți
dar ceva
ceva să te facă să zâmbești
poate niște degete de întuneric
ce se preling pe pielea ta
dacă vreodată pasul tău s-ar îndepărta de mine
m-aș topi în flacăra tremurândă a unei lumânări
până când
până când ceara fierbinte ar dansa
și te-ar picura pe urma ce-o lași
fierbinte...
iar umbra din mine s-ar topi în umbra ta...

Civica

Marile singurătăți

Ciprian CHIRVASIU

Dacă am fi mai atenți la înțelesurile profunde ale limbii, în general, și la cele ale limbii române, în special, dacă am ști cu adevărat ce vorbim, dacă am fi conștienți atunci când gândim articulat, probabil că am suferi mai puțin. Numai verbul „a fi”, în flexiunile sale deseori năucitoare, vine cu sensuri temporale și spațiale de dincolo de percepții. Iată, la o repede aducere aminte, viitorul anterior: „voi fi fost”. Moartea proiectată în plusul timpului, prin tunelul prezentului. „Voi fi fost fiind” – negarea anteriorității prin gerunziu, nemurirea în stare de funcționare. Într-un moment de furie mocnită, un prieten și coleg de redacție a simțit nevoia să suduie crunt pe cineva. Și cum numai eu îi eram atunci prin preajmă, m-a înjurat pe mine. Dar, fiindcă a fost să-i fiu șef și, pe deasupra, mai scrisesem o carte despre Nichita, a făcut-o genial, cu reverență, după pohta „bătrânului”, și mi-a strecurat printre dinți: „Fiindu-te-aș!”. Sau, același verb, la modul conjunctiv, timpul trecut perfect: „să fi fost”. Potențialitatea dorului ontologic. De data aceasta, amplificată în abisalitate de gerunziul aplicat lui: „să fi fost fiind”, nostalgia ființială, care nu-și pune întrebări, ci doar răspunsuri. La modul prezumtiv, „oi fi fiind” rezolvă, în chiar registru dubitativ!, chestiunea domnului Hamlet. Logodna cu trecerea spre secunda următoare pune însă pe fruntea lui „voi fi fiind” stigmatul placentei încă neintuită de pubertățile mamelor. A deveni până la firescului firii tale prin „a fi fiind” este cel mai greu lucru de pe lumea asta. „A fi având” este o cale pe care pleacă mulți, cei mai mulți, însă, la capătul călătoriei, nu-i așteaptă decât neantul în patru puncte cardinale. Dar „voi fi fost fiind” mă copleșește. Aceasta pare, de fapt, cea mai exactă definiție a vieții. Între posibilitatea pe care ne-o asumăm drept existență și trecutul pus la un fel de britanic prezent continuu, ne târâm fericirile ori nefericirile, izbindu-le de borne, ca niște navetiști pe biciclete-păturile, cu care au ieșit din schimbul de noapte. În plus, parcă am mai spus cândva asta, există o expresie a solitudinii absolute, ascunsă în spatele pronumelui personal, la persoana I-a, plural. Mai mulți „el” fac „ei”. Mai multe „ea” fac „ele”. Mai mulți „tu” fac „voi”. Dar niciodată „noi” nu va fi alcătuit din mai mulți „eu”! Ci din „eu” și „ea/ele”, „eu” și „el/ei”, eu și „tu/voi”. Nichita poate trage concluzia, într-o „Hieroglifă” inedită, dăruită lui Adam Puslojici: *Ce singurătate/ să nu înțelegi înțelesul/ atunci când există înțeles./ (...) Dar să nu înțelegi/ când nu există înțeles/ și să fii orb la miezul nopții/ și surd când liniștea-i desăvârșită,/ o, singurătate a singurătății!”.*

Vitralii

Despre o anume stare de Spirit. Barocul

Silviu GORJAN

„Jocuri deci, dar nicidecum întrutotul condamnabile” G. R. Hocke

Nici până în prezent barocul n-a căpătat pe deplin dreptul incontestabil în seria categoriilor esențiale ale spiritului; anumiți cercetători ai problemei în discuție îi refuză plasarea în rândul tipologiilor fundamentale ale concepțiilor de viață. Acest lucru revine celor care, în mare parte, îl circumscriu între secolele ale XVI-lea și al XVIII-lea, punându-l în antiteză cu Renașterea și Clasicismul. Apărând astfel ca exemplu „clasic” de dezordine, barocul este repudiat, văzut la periferia bunului gust, exprimând „o larmă plină de pompă” (Erwin Panofski). Din ce în ce, astfel de opinii sunt mai puține în alte părți, iar în spațiul nostru apar studii, din ce în ce mai multe care nu numai că circumscriu barocul respectivei perioade istorice, dar încearcă să argumenteze că spiritualitatea carpato-dunăreană ar fi oarecum străină de o astfel de manifestare; pentru aceștia, barocul s-ar opri undeva la Praga sau la Budapesta, iar luminile de la noi ar fi scurte incidențe, puțin contribuabile la definirea unui baroc românesc.

În ciuda acestui lucru, multe strădanii par să argumenteze contrariul acestei situații, susținând poziții care tind spre reevaluarea artei și a literaturii, atât de la noi cât și de aiurea. Ediția din 1966 a acelui „Wörterbuch der Kunst” (Dicționar al artei), Johannes Jahn, trecând peste circumscrierea barocului între secolele al XVI-lea și al XVIII-lea, nu se sfiește să adauge că elemente ale acestuia pot fi surprinse și în perioada goticului târziu, adică în secolul al XV-lea.

Într-un sens mai larg, autorul subliniază că, orice proces stilistic, ajuns într-o etapă finală, traversează o perioadă barocă.

De aici se poate înțelege că există un baroc al artei elenistice, bizantine, gotice, clasice, romantice sau chiar realiste.

Mai departe, Henri Focillon, dorind să depășească simpla analiză a formelor și a impresiilor, să descopere și desfășurarea acestora o viață analoagă celei din alte regnuri ale naturii, a susținut că toate stilurile au străbătut, succesiv, trei faze.

Eliberându-se dintr-o perioadă nesigură de tentative arhaice, din care nu lipsesc, de altfel, nici farmecul și nici vigoarea, ele ating plenitudinea și echilibrul, pentru ca, depășindu-le apoi, să sfârșească în exuberanță și fantezie. O astfel de evoluție, este de altfel, salvatoare de riscuri, întrucât previne maniera academistă și închistarea provocată de lipsa de invenție.

Datorită ei, asistăm la o nouă tinerețe a structurii și a compoziției, a stilului care își regăsește astfel puterea și libertatea. În acest fel, toate stilurile, fie că este vorba de cel antic, de cel medieval sau de cel al literaturii moderne au avut faza lor barocă.

Barocă, așadar, este literatura epopeică greacă sau tragedia romană, baroc este stilul povestirilor moralizatoare ale cântecului de gesta sau al romanului cavaleresc medieval, iar dacă literatura care a urmat după Renaștere merită într-adevăr denumirea de barocă, așa cum a fost utilizată ea mai întâi, aceasta nu înseamnă că trebuie să i se rezerve un drept de exclusivitate.

Edgar Papu, în lucrarea amintită mai înainte, susține că „nu mai există nicio contradicție între identificarea barocului drept curent artistic și recunoașterea sa ca <<tip artistic>>.

Asemeni tuturor stilurilor sub a căror zodie stau toate creațiile umane, și barocul traversează perioade de intensă lumină în decursul istoriei. O singură dată însă ajunge la zenit. Din acest moment își trage conștiința existenței.

Barocul este o „forma mentis”, o constantă fundamentală a vieții spirituale și deci, pe drept își cere locul în istoria artei și a literaturii în calitate de structură permanentă. „Alături de clasicism și romantism, barocul ar constitui un al treilea tip utopic de contemplație a existenței, un mod fundamental de a trăi și a simți.”

Dificultatea care a împiedicat într-un fel convergența interpretărilor și a argumentelor a constat în definirea exactă a viziunii de tip baroc, singularitatea ei în fața celorlalte forme eterne ale conștiinței.

Pentru încercarea definirii unei astfel de viziuni vom folosi ca punct de pornire spiritul clasic, dar nu pentru a pune în inferioritate problema care ne interesează, ci pentru a-i reliefa, prin antiteză, trăsăturile. Mai întâi este vorba despre relațiile existente între energiile spiritului. Spiritul clasic realizează în mod exemplar armonia, unitatea dintre ele. Modelul lor este o dimensiune verticală, solară, coloană de templu, măreția omului ajuns la suprema sa cunoaștere prin rațiune.

Echilibrul antrenează coborârea în sinele omului, aducându-i de acolo contemplarea în liniște și pace. Spiritul baroc, din contră, exprimă și simbolizează impulsul spre dezechilibru, contrarietate, iregularitate. Zbuciumul, permanenta nelinişte, inconstanța, căutarea alungă măsura și normele. Acestea nu mai corespund aspirațiilor sufletului. Insatisfacțiile morale inevitabile își află măsura într-o altă necesitate existențială decât cea clasică – necesitatea existențială barocă.

Omul așezat la cumpăna luminii de amiază se simte atras de culorile asfințitului. Asfințitul este un tot care înseamnă dorința de a fi și de a nu fi în același loc și în același timp.

Este în această atragere un semn al rebeliunii sale mărturisite sau nu, este o perturbare a existenței sale stabile. Această permanentă privire către crepuscul este un impuls baroc, oriunde și oricând detectabil.

Oricare dintre noi admiră zveltețea copacului de la marginea luminișului de pădure, dar în același timp se încântă contemplând trunchiul copacului răsucit pe întinderea câmpiei.

Barocul exprimă contradicțiile vieții, polaritatea, permanentul dialog al tendințelor niciodată în acord, este expresia a tot ce înseamnă contrast, opoziție, niciodată aplecată spre odihnă. Din acest punct de vedere – barocul se integrează eleatismului și heraclitismului – mari concepte spirituale tradiționale.

Tudor Vianu este cel care face o matură distincție între arta eleatică și cea de tip heraclitic.

Dacă arta eleatică este expresia artistică a unei realități statice, operă de artă de tip heraclitic „ne sugerează caracterul indefinit și în permanentă desfășurare al realității, este un decupaj într-un proces afectiv mai cuprinzător”.

În sensul accepțiunii dat termenului de Tudor Vianu, se poate aprecia că literatura modernă cunoaște o atracție către tipul heraclitic; cultivarea vagului și a senzației, a sugestiei, preferința către ambiguitate, pe care Umberto Ecco o numea „a doua deschidere a operei” sunt atribute cu care se construiește astfel definiția artei heraclitice, dar și a artei moderne.

Această formulă că barocul exprimă contradicțiile vieții, polaritatea, a fost propusă mai ales de filozofia germană a stilului, în speță de Arthur Hubscher în „Barock als Gestaltung, antithetischen Lebengefuhls” din 1924.

Un spirit de mare deschidere către baroc, Eugenio d’Ors, n-a putut rămâne străin unei astfel de orientări și, ca atare, o admite în „Du baroque”, Paris, 1968.

Viabilitatea barocului la toate nivelele provine și din aceea că legitimează o stare permanentă de „criză”, de tensiune și ambiguitate. Aceasta generează caracterul său dramatic. Pe sublinierea acestei trăsături își construiește Alexandru Ciorănescu excursul său consacrat barocului, – „El barroco o el descumbrimiento del drama” (trad. rom. „Barocul sau

descoperirea dramei", Cluj-Napoca, Dacia, 1980).

Viața trăită sub semnul contradicției interioare, latente „al echilibrului etern instabil" se consumă într-o tonalitate dramatică în care bizarul și anomalia se întrepătrund formând astfel una dintre trăsăturile fundamentale ale spiritului baroc – tensiunea dramatică.

Acest specific „baroc" interior, pendularea și tensiunea interioară, determină exacerbarea tensiunii interioare până la limita exploziei, realizându-se astfel sciziunea definitivă între elementele care contribuie la conturarea și menținerea ordinii și a echilibrului.

Dinamismul ajunge, cu ajutorul barocului la paroxism; contrastul și dezintegrarea se manifestă din plin. De aici decurge senzația de ruptură, spargere, erupere, posibilitățile răsturnărilor sunt mereu sugerate, loviturile de teatru par a fi inevitabile, schimbările de registru și de stil sunt în deplina lor libertate.

Structura omului baroc, a eroului literar baroc, a stilului baroc este supusă permanentei mișcări. Pentru a completa o observație profundă, nu „volta face" și chiar „insospettate face", am adăuga noi.

Denumim astfel elementul de surpriză, noutatea neașteptată la care inevitabil ajunge mișcarea.

Mișcarea înseamnă mobilitate, fluiditate, curgere, nestatornicie. Bernini, exemplu clasic de spiritualitate barocă, avea dreptate să afirme: „Omul nu este niciodată mai asemănător cu sine însuși decât atunci când se mișcă".

Deplasarea continuă, devenirea sunt rezultatul condiției morale contradictorii a omului, sunt alternativa nostalgiilor infinite cu satisfacțiile clipei. De aici barocul își revendică tradiția devenită însușire a deplasării sale spre verticală, impulsul său nelimitat, ascensional. Nu atât admirativ pentru Sancho Panza, cât dorința de contemplare a lui Don Quijote, nu atât cine este Aubrey de Verre, ci mai ales de unde vine și încotro se duce!

Primul care a observat deplasarea pe verticală a impulsului nelimitat al barocului a fost Heinrich Wolfflin. În aceeași ordine de idei, Eugenio d'Ors denumea barocul ca fiind „cultul formelor care zboară".

Adrian Marino arăta că schimbările și oscilațiile orizontale derivă și ele din aceleași schimbări specifice lumii în devenirea ei continuă.

Romantismul a făcut, îndeosebi din această calitate a lumii, unul din punctele forte ale esteticii sale (totul trece, totul moare). Ca apartenență a acestei trăsături la specificul barocului, cercetătorul român sesizează o dublă consecință.

În primul rând, prin schimbările și oscilațiile orizontale, barocul consolidează sentimentul profundei melancolii, al elegiacului, al vanității existenței care are termen final moartea. Acest sentiment este specific baroc.

După părerea noastră, sentimentul elegiac, melancolic, de tip romantic este unul despre care cei care îl exprimă se mărturisește că este o moștenire nativă. În schimb, sentimentul vitalității existenței umane, în viziune barocă, se conturează lent, secondând până la acoperire lupta între contrariile sufletești ale omului. Asupra acestei probleme importante a exprimat opinii

Andre Chastel în cartea sa „Le Baroc est la mort”.

În al doilea rând, tot în dimensiune orizontală, pe latura senzorială epicuree, barocul consacră individualitatea înclinată spre expedient, către plăcere și satisfacție imediată, către inconstanță.

Ce carieră a făcut prototipul unei astfel de individualități, întâlnite la Don Juan, începând cu Tirso de Molina, trecând prin toate marile literaturi și ajungând, în urmă cu câțiva ani, până la Nicolae Breban. O analiză a acestei individualități tipic baroce realizează Jean Rousset.

O altă trăsătură a spiritualității baroce care decurge din dualismul ce îl caracterizează pe om este percepția existenței, a realității ca oscilanță, ca amestec de realitate și irealitate, de esență și de aparență.

Adevărul și iluzia devin astfel permanențe tip baroce. Calderon de la Barca spusese ca „viața este vis”. În variantă barocă, visul decurge din necesitatea esențială a cultivării aparențelor, a iluziei, implicațiile și exagerările nu întârzie să apară și se însumează într-o recuzită specifică, jocuri și reflexe de lumină care fascinează, apele și oglinzile pun în evidență marile lor însușiri de a oferi aparențele drept realitate.

Se simte nevoia interioară de o lume care se perindă în imagini continue; imaginile acestea pot trece cu ușurință una în locul celeilalte. Decorurile, gustul pentru magnific, fastul, luxul, splendoarea, feeria, vocația pentru grandios și festiv sunt enumerate de Richard Alewyn ca închegând universul baroc, mereu schimbător al lumii proprii acestei subtilități.

Lumea este completată sub semnul acestei afirmații care va face casă bună cu arta, cu literatura, în speță „el gran teatro de mundo” (Calderon de la Barca).

Barocul nu se va mărgini să vadă lumea sub imperiul unui simplu teatru, ci un teatru plin de ostentație, care să încânte, să emoționeze prin fastul său. Acest gust pentru spectacol atrage după sine și o ordine psihologică, morală, adecvată, căreia îi corespund gustul pentru ostentație, deghizare, mască, mistificare. Omul este ceea ce Ronsard numea „une fable”.

Se simte nevoia substituirii, a schimbării, a enigmei, individualitatea se vrea prezentă peste tot și nicăieri, mereu sub o altă și altă mască. Aceasta ar fi psihologia barocă prin excelență prezidată de cele două arhetipuri. Circe – simbol al metamorfozei, și permanentei modificări și schimbări și Păunul – simbol al ostentației, al decorativului, al fastului.

În altă ordine de idei, prin suprasolicitarea formei se caută ascunderea interiorului. Travestiul, masca, parada devin metode și modalități de existență.

Iluzia obținută prin ostentație este repede răsturnată în deziluzie, pierderea certitudinii realității este însoțită permanent de o inevitabilă decepție. Amăgirea este repede înlocuită de dezamăgire. Trecerea de la amăgire la dezamăgire „răspunde unei plăceri secrete și înnăscute a spiritului omenesc, aceea de a fi înșelat cu ingeniozitate” (E. Tesauro). Se constată efemeritatea minciunii, prin prăbușirea unei lumi construite după bunul plac.

O alta trăsătură a spiritului baroc o constituie dezagregarea lăuntrică,

impulsuri contradictorii, paradoxele definesc teme, situații și alternative specific baroce.

Tradiționalul și raționalul, binele și răul, înțelepciunea și naivitatea, frumosul și urâtul, trupul și sufletul, timpul și eternitatea, viața și moartea sunt antiteze în serie revendicate de spiritul baroc. Chiar Eminescu și alți mari scriitori români, obsedați de miracol și neant, de vocea inimii și de rațiunea intelectului, de infinitul cosmic și de infinitul uman pot să se înscrie în seria spiritelor baroce.

Antagonismul acesta lăuntric generează un antagonism și în plan psihologic, oferind prin aceasta o alta trăsătură a spiritului baroc.

Psihicul apare astfel mișcat, bulversat de forțe în perpetuă tensiune. Rațiunea și pasiunea, spiritul și simțurile, trupul și sufletul apar în permanent dialog discordant.

Dedublarea și interiorizarea, autoreflectarea și introspecția ilustrează duplicitatea, disocierea morală. Astfel de psihologii au conștiința că poartă o mască, că trăiesc într-o iluzie, oricând posibil de a fi spulberată.

Al. Ciorănescu afirma: acest eu dedublat constituie cea mai importantă inovație a artei baroce". Îndrăzneala și ingeniozitatea, prin definiție trăsături ambigui – îi oferă omului șansele prin care să-și valideze oricând, oriunde și oricum imaginația. „Mintea poetică și mâna liberă" vin în ajutorul pornirii omului către libertinaj. Afirmația lui Salvatore Rosa pare să sintetizeze această trăsătură barocă. în plan literar, afirmația s-ar putea modifica, devenind „minte poetică și cuvânt insinuant".

Ceea ce starea poetică realizează prin trăire, cuvântul cel mai adecvat este chemat pentru a insinua, pentru a provoca starea, capacitatea de receptare a stării poetice.

Trăirea intensă, antagonismul contrariilor, spulberarea iluziei converg spre decepție, spre sentimentul accentuat al îndoielii, spre pesimism.

Pare foarte curios că barocul, deși fastuos, manifestă o stare de spirit apăsată de incertitudini. Fastul pornește din îndoială, dar în loc să vindece această stare, o accentuează. Spiritul baroc se simte în fața fastului cuprins de umilință; are conștiința că totul este efemer, că totul este neant. Din această bravă conștiință pornește gestul său către satisfacția imediată, către epicureic, prin care vrea să umple vidul interior. Aparențele, simboluri ale voluptății și ale hedonismului sunt folosite ca măști care ascund ascetismul și esența funerară.

Prin esențializarea acestor trăsături, prin generalizarea lor se poate obține un cumul (oricând pasibil de îmbunătățiri) de note specific baroce în toate domeniile vieții spirituale, în domeniile artei. Desigur, punctul de plecare este plastica, dar teoria literaturii, lingvistica, geografia și istoria și l-au însușit cu îndreptățire, considerând că explică prin aceasta o parte a existenței lor dintotdeauna.

Calendar

Mai

1 mai 2006 – a murit, la Slatina, gazetarul şi poetul **AUREL GAGIU** (n. 25. 12. 1937)
2 mai 1935 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, Olt, poetul şi prozatorul **ION GEORGESCU**
2 mai 1960 – s-a născut, la Lădeşti, Vâlcea, poetul, epigramistul şi ezoteristul **NICOLAE ZĂRNESCU**
3 mai 1957 – s-a născut, la Piatra-Olt, actorul și regizorul **NICU IOAN POPA**
3 mai 2011 – a murit, la Bucureşti, scriitorul, publicistul şi omul de radio **IOAN ION DIACONU** (n. 6. 10. 1937, Balş)
10 mai 1998 – a murit, la Bucureşti, poetul **ION POTOPIN**, pe numele adevărat **ION MAGNEA** (n. 2. 09. 1916, Potopinu-Dobrosloveni, Olt)
15 mai 1881 – s-a născut, la Caracal, pictorul **MARIUS BUNESCU** (m. 31. 03. 1971, Bucureşti)
15 mai 1926 – s-a născut, la Slatina, poeta, prozatoarea, eseista şi traducătoarea **VENERA ANTONESCU**
15 mai 1938 – s-a născut, la Diaconești, Corbu, Olt, prozatorul și gazetarul **IOAN M. BARBU**
16 mai 1949 – s-a născut, la Corabia, poeta, prozatoarea şi gazetara **MIHAELA DUMITRESCU** (m. 05. 01. 1991, Slatina)
17 mai 1909 – a murit, la Bucureşti, etnologul **IOANA CRĂCIUNESCU** (n. 1845, Castranova - Dolj)
18 mai 1954 – s-a născut, la Poboru, Olt, poetul **MARIN RADA**
20 mai 1950 – s-a născut, la Slatina, criticul de artă şi traducătorul **MARIA PALEOLOGU**
21 mai 1836 – a murit, la Bucureşti, poetul **BARBU PARIS MUMULEANU** (n. 1794, Slatina)
21 mai 1968 – s-a născut, la Calafat, Dolj, poetul şi gazetarul **A. C. MIREA**, pe numele adevărat **COSTEL MIREA**
29 mai 1940 – s-a născut, la Bobiceşti, Olt, artistul plastic **OVIDIU BĂRBULESCU**
29 mai 1949 – s-a născut, la Caracal, poetul şi criticul literar **PAUL ARETZU**, pe numele adevărat **PAUL AREȚU**
30 mai 1929 – s-a născut, la Slatina, interpreta de muzică populară **ILEANA CONSTANTINESCU**

Poezie

Daniel Luca

Când

Când am oprit
prima dată
pe drumul pietruit
desfundat
de la marginea ta
am știut
că eu sunt drumul.
Când soarele
mi-a lipit
talpa piciorului
de fundul gropii
am știut
că eu sunt groapa.
Când pisica
a țâșnit
după vrăbii
printre țiglele sparte
am știut că sunt felina.
Când șobolanul
a sărit
prin fereastra deschisă
drept în spinarea
pisicii
am știut că sunt șobolanul.
Când roșcata mai mult dezbrăcată
m-a invitat
să intru
pe ușa fostei școli
și unde acum
chiotele răsună la orice oră
am știut că sunt chiotul.
Când bariera ruptă
de-o căruță trasă de boi
a început
să fâlfâie
în lumina lunii
și mi-a atins brațul
am știut că sunt bariera.
Când rufa luată de vânt
de pe sârma
din balcon
și mototolită
prin noroi
mi-a ajuns pe față
am știut că sunt rufa.
Când te-ai sprijinit
două secunde
în cădere de balustradă
am știut că sunt balustrada.

Cuvinte

Unele cuvinte
nu se pot scrie
nu se pot citi
stau atârnate între noi
pe ramurile
lămâiului mereu verde
din bucătărie
ochii noștri
văd prin ele
zăresc doar niște litere
stacojii
fără substanță.

Fericire S.A.

Numai ce am deschis
mica noastră afacere
în care vindem
fericire
cu picătura.
Cotațiile aurului și diamantelor
au intrat
în vrie.

Casa

Casa aceasta
ce stă într-o rână
o cunosc de undeva
deși nu am mai fost niciodată în capătul acesta al
orașului
unde nu ajunge
niciun tramvai
iar taxiurile
nu îndrăznesc să se avânte până aici.
Mă apropii
o pipăi cu vârful degetelor
în lumina aprigă a lunii.
N-are uși
nici ferestre
ci doar o scară
ce duce pe-acoperiș și care se topește sub primul
meu pas.
Și totuși iese fum
printr-un coș subțire
legănat de vânt.
Și fumul se face nor
se lasă în jos
pe sub tălpi
și mă ridică
mă învăluie
și mă trece prin perete
limba-mi se umple de gust puternic de zahăr
frigul nu îl mai simt
norul mi se desface
în singura odaie
din casa
fără ușă
fără ferestre
dar cu un coș îngust
prin care se strecoară
norul
fum.

Furtuna

Când o iei la goană
nu te pot ajunge
nici cu trenul –
se oprește între stații
zdruncinat de furtuna
ochilor tăi.

Proză

O aniversare

Viorel DIANU

Sărbătorirea unei aniversări are loc într-o zi, dar gândurile şi pregătirile durează o săptămână, o lună… Pe Caterina o frământase gândul ca anul acesta să treacă peste ziua ei de naştere, iar de aici încolo s-o mai rărească.

— Sunt bătrână, Alexandru, ce-mi mai trebuie mie bairam?

— Ce spui? Fata mea, bătrână?...

— Şi, totodată, pregătirile mă obosesc. Pentru voi, bărbaţii, trudesc femeile, dar noi ne îngrijim singure şi de ziua noastră. Şi muncim mai dihai ca oricând.

— Să mergem la restaurant.

Reflectase şi ea la varianta asta, însă o eliminase din calcul.

— La restaurant nu e ca la tine acasă: acolo eşti obligat să păstrezi eticheta, să stai băţ; ori în casa ta faci ce pofteşti. Iar tu, nu te cunoşti?, după două-trei ceasuri, când te moleşeşti, te întinzi zece-cincisprezece minute în pat, să te remontezi. Deci…

— Nu, peste o zi atât de însemnată nu trecem, ia-ţi gândul. Că nu e numai după cum vrem noi. Copiii abia o aşteaptă. Ţi-au bătut apropouri.

— O aşteaptă pentru că i-am învăţat să-i servim cu de toate, să aibă pe masă belşug. Şi să le dăm şi pentru acasă.

— Bine, voi munci cot la cot cu tine.

— Au!...

— Ba, mai vârtos.

Sâmbătă, pe 2 septembrie, era ziua. Ca atare, au luat-o cu treaba de joi, când au mers la piaţă. Au cumpărat aperitivele, iar pentru gătit: carne tocată de curcan şi aripi, varză acră, muşchiuleţ, ceafă şi ciolane de porc, o găină grasă, pulpe de pui… Vineri a urmat robota. A rotunjit şi a învelit Caterina în foi de varză şaizeci de sarmale. Alexandru a tăiat ciolanele şi aripile pentru piftii şi a curăţat patru căpăţâni de usturoi: jumătate din căţei să meargă întregi la fiert, iar jumătate, pisaţi pastă, să fie amestecaţi la sfârşit cu zeama strecurată. Găina, îmbucătăţită tot de el, la ciorbă. Nu a lăsat-o pe Caterina singură o clipă, cum promisese. Sarmalele, piftiile şi găina au fiert până seara, iar după răcit, toate la frigider. Mai ales piftiile aveau nevoie, să se prindă, că de unde ger la început de septembrie? Seara au răsuflat, în parte, uşuraţi. Mai rămânea friptura pentru a doua zi. Pentru că, în fapt, nici în ziua festivă nu o ţii într-o petrecere de la cap la coadă.

Dimineaţa, s-a dus Caterina mai întâi la Patriarhie, să dea acatist părintelui duhovnic Sofian ca să-i citească o rugăciune de mulţumire lui Dumnezeu pentru cei şaptezeci şi trei de ani de viaţă. Alexandru s-a repezit din nou în piaţă, să cumpere băuturile, tortul, cadoul şi florile. Când s-a întors

Caterina: pupături şi felicitări. Primele pe ziua de azi. Cadoul: poşeta de piele pe care şi-o dorea. Apoi au pus la cuptor muşchiuleţul şi ceafa de porc cu pulpele de pui, iar sarmalele şi supa la încălzit. Îndată, Caterina a luat telefonul şi le-a reamintit lui Matei şi Roxanei, fratele şi cumnata lui Alexandru, că îi aşteaptă. De asemenea, copiilor:

— Gata, la ora douăsprezece să fiţi la noi!

A demontat Alexandru masa extensibilă de şase persoane din dormitor – la nevoie şi de şapte, câţi se strângeau ei, cu toate că Ciprian va sta mai mult pe canapea cu tableta în mână – şi a remontat-o în sufragerie. Caterina a învelit-o cu o pânză albă de damasc; dacă mai ţinem bine minte, din lada ei de zestre. Au aşezat împreună farfuriile, tacâmurile, paharele… Acestea – plocoane de pe vremea când lucrau amândoi în învăţământ la Curtea de Argeş.

Venise timpul să se gătească de sărbătoare. Îmbrăcându-se în faţa oglinzii, Caterina îl atenţionă pe Alexandru:

— Să nu care cumva să le ceri copiilor să ne facă fotografii. La vârsta mea nu mai arăt eu de fotografii.

— Cine? Fata mea frumoasă?...

— Ascultă ce-ţi spun şi n-o mai ţine întruna cu…

Nu căpătase totuşi dispoziţia adecvată zilei pe care o serba. Lui Alexandru îi străluci o idee care s-o bine-dispună cât trebuie.

— Soţie, ştii ce vreau eu să-ţi fac?

— Ce?

— O mămăliguţă pe care s-o mănânci fierbinte cu piftie, cum îţi place ţie.

— Îmm!... Şi cu sărmăluţe, mamă-mamă! Cum ţi-a venit? Recunosc că ai câteodată nişte idei…

Îşi schimbase umoarea.

— Dar ştii când? zise ea. După aperitive, ca să fie fierbinte-fierbinte.

— Să-ţi mai spun ceva: la aperitive să renunţăm, să nu ne încărcăm de la început stomacul cu ele. Ce sunt alea, când avem atâtea bunătăţi gătite, pe care n-o să le răzbim?

Caterina îl privi cam dezorientată, limpezindu-se încet-încet.

— Aproape că îţi dau dreptate. Dar să-i întrebăm pe musafiri…

Până se îmbrăcară şi cât mai vorbiră, sunară copiii la telefon. Veniseră prin spatele blocului, unde nu era interfon la uşa de afară. Ieşi Alexandru şi le deschise; uşa de la apartament, fiind lângă cea de pe hol, fusese lăsată întredeschisă; intrară imediat. În antreu se îmbrăţişară şi se sărutară. Sebastian îi întinse Caterinei florile, Andreiana darul, un parfum. Era cam strâmt antreul, dar lung, în zig-zag. Locuiau la parter, având casă pe pământ, cum se lăuda Alexandru, mai puţin Caterina, într-un apartament cu trei camere, compatibil cu doi profesori pensionari, destul de spaţios pentru nişte bătrâni. Până în urmă cu câţiva ani, se descurcaseră singuri la curăţenie, apoi angajaseră o femeie care venea periodic şi le lăsa casa lună, cunoscându-i toate ungherele.

Intrară bărbaţii în sufragerie, drept înainte, doamnele în bucătărie, spre dreapta, să inspecteze oalele de pe aragaz şi friptura de la cuptor. Bucătăria era largă, tot cât o cameră, cu o

masă mai mare decât cealaltă, de asemenea extensibilă, de douăsprezece persoane. În primii ani bucureşteni, de zilele aniversare sau la alte sărbători, când îi invitau la petreceri şi pe părinţii Caterinei şi pe fratele cel mare al lui Alexandru, din Piteşti, dimpreună cu soţia, aici se aşezau. Că zisese o dată Marta: „Tot în bucătărie?...” In schimb, Roxana, soţia lui Matei: „Ce bucătărie luminoasă aveţi voi!...” Pe Toader şi Marta, care trecuseră de optzeci de ani, nu-i mai puneau pe drumuri în ultimul timp, iar părinţii Caterinei s-au stins din viaţă amândoi. Mai apoi au schimbat locul petrecerilor fie în sufragerie, ca acum, fie în dormitor, când vin numai copiii, fără să mai mute masa de acolo.

Se auzi sunând interfonul: Matei şi Roxana desigur, la uşa din faţă a blocului. Alexandru se duse în întâmpinarea lor: avantajele de a locui la parter. Un taxi tocmai întorcea să plece. Aha, să ia aminte, îşi zise, ca la plecare să le comande el altul, să-i ducă acasă. O sărutară şi ei pe Caterina, întinzându-i florile, şi îi salutară pe copii, dar mai grozav o surprinseră pe sărbătorită când îşi despachetă cadoul: un pardesiu lucrat la atelierul de modă pe care îl patrona Augustina, fata lor. Când îl probă Caterina, îi venea chiar ca pe comandă.

— Ah, dar ce bine îmi cunoaşteţi măsura!... Mulţumesc, mulţumesc!

Nou veniţii ocupară latura mesei vizavi de copii, iar Alexandru capătul dinspre bibliotecă. Dincoace, spre ieşire, va sta Caterina, rămasă deocamdată în picioare să servească. Alexandru răspundea cu băutura.

— Mai doriţi aperitive, dragilor, sau începem cu supa de găină?

Caterina îi consultase de fapt doar pe Roxana şi Matei, pentru că părerea celorlalţi o aflase.

— Cu supa, categoric! răspunseră ei.

Când fu adus castronul şi aşezat în mijlocul mesei, Alexandru ridică paharul cu coniac:

— Trăiască soţia mea cea tânără şi frumoasă!

— Trăiască! Trăiască! îi urară cu toţii, ciocnind paharele.

Îşi puse fiecare în farfurie câtă supă dori. Găina fiartă cu fidea şi cu ouă era o bunătate. O lăudară bărbaţii pe rând. Alexandru, renumit ca ciorbagiu, ar fi mai dorit un polonic, dar ştiind câte feluri mai urmează, se abţinu. Şi mai era ceva: avea o trebuşoară urgentă de săvârşit. Se sculă şi merse la bucătărie, unde ceaunul cu apă şi mălai se afla deja pe foc şi clocotea, deci se apucă de mestecat. Osteni destul. Spre sfârşit turnă puţin ulei pe deasupra şi continuă mestecatul. Când se arătă mulţumit, răsturnă mămăliga într-un castron mare, luând însă şi coşul cu pâine feliată. Caterina, cu platoul de piftii, o porni înainte spre sufragerie.

— A pregătit soţul meu iubit o surpriză. Mie îmi place mămăliguţa fierbinte cu piftie, de mă prăpădesc. Dar voi alegeţi… Aveţi şi pâine.

Cezienii cei tineri cunoşteau pofta mamei, dar când văzu Roxana mămăliga făcu nişte ochi… Şi ea şi Matei aşteptară să vadă cum se mănâncă. Păi, cum? Caterina îşi puse pe farfurie o porţie de răcituri şi un linguroi de mămăligă moale aburindă şi începu să guste din fiecare. Alexandru şi copiii procedară la fel, doar Ciprian refuzând mămăliga: era un

mofturos băiatul ăsta de nu s-a pomenit… Ia să vedem, domnule! îşi ziseră oaspeţii cei de soi: ambasadorul cu a lui doamnă. Încercară. Dar ştii că mergea?

— Cum vă place?

— Bună! N-am mai mâncat niciodată, nu ne aşteptam.

— Păi, vouă, prin străinătăţuri pe unde aţi colindat, cine să vă dea? Se pomeneşte în Indonezia aşa ceva?

Auzind Ciprian de Indonezia, atât îi trebui.

— V-aţi dus să vizitaţi, acolo, Templul de la Borobudur?

Matei tăcu, diplomat!, lăsând-o pe Roxana să răspundă.

— Absolut. Cum să ajungi în Indonezia şi să nu vizitezi Borobudurul?

Cât îi mai invidie băiatul!

— Lasă, puiule, îl consolă Caterina, că sigur o să-l vizitezi şi tu. Noi nu am reuşit în tinereţile noastre să ajungem decât până la Moscova şi Berlinul democrat, dar voi, tinerii de astăzi…

Lăsându-i să povestească despre Borobudur, cu paharele pline, Caterina cu Andreiana plecară cu platoul şi farfuriile goale la bucătărie să le clătească şi se întoarseră cu sarmalele.

— Să vedem despre sărmăluţe ce o să spuneţi.

— Tot cu mămăliguţă?

— Altminteri cum?

Ca să dea exemplu, Caterina îşi luă două dinainte, aşezând lângă ele mămăliguţa, iar pentru a le spori pofta adăugă şi un ardei iute de pe farfurioară.

— Cu iuţimile aţi luat cunoştinţă în Mexic.

Mexic! se miră iarăşi Ciprian.

— Aţi fost şi acolo şi aţi urcat pe Piramida lui Quetzalcoatl?

— Cine ajunge în Mexic şi nu urcă pe Piramida lui Quetzalcoatl?

— Lasă-i puiule, să mănânce, că ai să urci şi tu…

Roxana îl servi pe Matei, apoi îşi puse şi sieşi. Sebastian cu Alexandru suplimentară la trei numărul sarmalelor, suplimentând corespunzător şi mămăliga. Andreiana şi Ciprian reveniră la două, dar mofturosul persistă cu pâinea.

Când se înteţi masa, Alexandru turnă din nou vin alb în pahare, înălţându-l pe al său:

— Sărut mâinile, bucătăreasă măiastră. La mulţi ani!

— La mulţi ani! La mulţi ani! repetară şi ceilalţi, copilul ciocnind cu apă, ca şi până acum.

După care, se ridică de pe scaun:

— Tableta pe unde o ţii, tataie?

— În dormitor, la capul patului. Dar nu se mai deschide…

— Oi fi apăsat cine ştie pe ce, zise Andreiana.

— Sau ai uitat s-o încarci, îl ironiză şi Sebastian.

— E posibil, se dezvinovăţi cu candoare Alexandru.

De când îi făcuse Ciprian cadou tableta pe care o câştigase ca premiu la Concursul Naţional de Chimie – fiindcă mai avea două –, seara, după o zi de lucru la romanul său, ascultând şi comentariile la televizor, se deconecta cu jocurile. Deprinsese unul chinezesc, *MahJong*, pe care îl dusese până la cota 105, unde jocul se repeta şi, dacă îl greşea de mai multe ori, îl retrograda cu două trepte – una facilă, alta foarte enervantă – obligându-l să le reuşească pentru a urca iarăşi la cota maximă, cea mai dragă, şi…, tot aşa. Dar i se

întâmpla uneori ca tableta să se blocheze, ori să se stingă, şi nu reuşea s-o repornească. După o zi, două, o lua din loc, ca şi când nu ar fi avut nimic. De data asta se încăpăţâna să stea încremenită de mai multe zile.

— Uite, tataie, merge! veni băiatul să-i arate.

Pufniră toţi în râs.

— Bine, mulţumesc.

Şi Ciprian se reîntoarse în dormitor să atace propriile jocuri. Văzând isteţimea copilului, Roxana avu brusc o aducere aminte:

— Cum s-a mai descurcat băiatul vostru cu olimpiadele? îi întrebă pe părinţi.

Abia aştepta Andreiana să se aducă vorba, pentru a-l lăuda pe Ciprian cu laurii dobândiţi estimp la Olimpiadele Naţionale de Matematică, Fizică şi Chimie. Ceilalţi îi cântară în strună, întărind cu toţii ideea că în clanul Cezienilor se născuse un exemplar superdotat care să le înalţe şi să le ducă mai departe faima.

— La ce liceu îl daţi?

— Să termine clasa a VIII-a şi să susţină examenele de capacitate, apoi hotărâm. La unul bun, în orice caz.

— Iar facultatea în străinătate, desigur.

— Da, da…, în străinătate: Anglia, America…

După ce plutiră o zăbavă în visările lor mirobolante, Caterina îi coborî cu minţile în bucătăria ei.

— Aducem friptura?

Îi venise timpul. Andreiana se sculă s-o ajute şi strigă la Ciprian să termine jocul. Alexandru schimbă vinul alb cu vin roşu. Pulpele de pui, bucăţile de muşchiuleţ şi ceafă de porc cu cartofi prăjiţi, garnisite cu gogoşari conservaţi în oţet şi castraveciori muraţi, nu avură nici o şansă să reziste pe platou. Însă atâtea mâncăruri răzbite unele după altele la o singură masă începeau să-şi arate efectele. Ar fi fost necesară o mică pauză pentru siestă; pe Alexandru îl încerca toropeala obişnuită şi se gândea cum să se retragă câteva minuţele să pună capul pe o pernă. Nu prea avea cum. Ar fi însemnat să-i părăsească la masă pe Matei şi Roxana, care duceau în spate cinci-şase ani în plus faţă de el. Şi-l aminti pe Toader, celălalt frate, cum se furişa iepureşte să se întindă o jumătate de oră pe recamierul din cămăruţa de scris. Dar el?... Era mai tânăr decât amândoi fraţii. Să-şi vină în fire.

— Despre tine, Alexandru, nu ne spui nimic? îl iscodi pe neaşteptate Roxana. Ce mai scrii, ce mai publici…

Îi zbură subit lâncezeala. Dacă îl potopiseră adineauri cu laude pe Ciprian, nu avea şi el niscaiva succese cu care să se fălească? Ei!...

— Scriu, scriu… Sunt aproape să dau gata un roman pe care sper să-l public la sfârşitul toamnei.

Răspunsese dintr-o răsuflare. Mai multe nu avea de pus pe tavă, să fie mulţumiţi cu aproximaţiile astea: „aproape”, „sper”… Totuşi, depăşindu-şi reticenţele, rămânea dator să întreţină atmosfera şi se însufleţi dintr-odată:

— Ia caută şi pune puţină muzică, Sebastiane! Iar tu, Andreiana, pregăteşte nişte cafele, dintr-alea bune, cum ne-ai răsfăţat mereu.

Dacă se impunea o pauză, să fie antrenantă, iar muzica pica de minune. Niciodată nu o uitau, dar trebuia să-i sosească momentul. Iacătă-l! Sebastian luă în primire calculatorul, adoptând rolul de DJ-ei. Era specialist să aleagă

genul de muzică preferat de Caterina şi, se constatase, pe placul tuturor, fiindcă aşa se distrau ei ori de câte ori se încingea o petrecere în această casă. Deci se mutară pe fotolii şi canapea, să se destindă un răgaz, iar Sebastian deschise programul cu un potpuriu de romanţe: *Unde e Târgovişteа?*, cu gara în care poposeşte o măicuţă de la ţară, venită să-şi întâlnească feciorii, apoi *De ce m-ai părăsit?*, sau *Aş vrea iar anii tinereţii...*, melodii patetice, de înmuiau inimile. Urmară cântece de pahar şi voie bună: *Hai să bem!*, *Astă-seară nimeni să nu doarmă!*, *Bun e vinul ghiurghiuliu*…, care îl sculară pe Alexandru de pe scaun, cu paharul în mână:

— La mulţi ani, nevestică dragă! Să trăiască iubirea noastră!

Veniră la rând şi melodiile folk: *Floare de Colţ, Unde dragoste nu e, nimic nu e, Eu te-am iubit atât de mult*…, una şi una. Dar când o dădu Sebastian pe *Zaraza, Căsuţa noastră, Prieten drag*…, nu mai adăstă Alexandru şi o invită pe Caterina la dans. La asemenea scenă, puteai s-o opreşti pe Andreiana să nu fotografieze cu telefonul?... Exclus! Îi arătă sărbătoritei pozele când se aşeză istovită la masă.

— Ai ieşit bine, mamă!

Da, conveni şi Caterina, ceea ce îi demonstra că era prea exigentă cu sine… Alexandru îi făcu semn Andreianei să-l urmeze. La bucătărie scoaseră şampania de la frigider şi tortul, în care înfipseră trei lumânări şi le aprinseră. El cu sticlele, ea cu tortul, ţinându-l sus, intrară în sufragerie cântând :

La mulţi ani cu sănătate,
Să vă dea Domnul tot ce doriţi:
Zile senine şi fericite,
La mulţi ani să trăiţi!

Bineînţeles că întreaga adunare susţinu cântarea. Alexandru îşi sărută iarăşi soţia duios pe obraji. Apoi ea tăie feliile de tort, împărţindu-le la fiecare, iar el turnă şampania în cupe.

Seara, după plecarea oaspeţilor, Caterina recunoscu:

— Ai fost deştept, Alexandru, că m-ai încurajat să-mi sărbătoresc şi aniversarea asta. E bine uneori să asculte femeia de bărbat.

Didactica

De vorbă cu un nasture

Aurel TINCA

Poveste, temă pentru clasa a VII-a, spusă la rugămintea unui elev de la Școala Negreni

Într-o seară de iarnă, citeam fermecat *Povești și povestiri* de H.Chr. Andersen. Am adormit cu cartea lângă inimă și cu gândul la lumea de basm ieșită din imaginația marelui povestitor danez.

Atunci, am avut un vis care nu se poate uita. Mă visam copil și vorbeam cu nasturele cel mai de sus de la haina celebrului scriitor. M-am adresat sfios, acestui nasture aurit:

— Dragă nasture, ferice de tine că ai stat lângă o inimă atât de gingașă și de nobilă care a bătut pentru toți copiii lumii.

— Da, dragă copile, am avut această fericire. Am simțit și știu cât de puternic bătea această inimă de aur, atunci când mintea scriitorului găsea subiectul, pe care numaidecât îl așternea pe hârtie.

— Ai fost, așadar, martorul zămislirii întregii sale creații?

— Desigur, dar nu în totalitate. Cât am stat însă lângă inima scriitorului, am fost de față când din (de sub) pălăria neagră a fanteziei sale, se iveau prinți și prințese, palate de cleștar și soldați de plumb, pajiști înflorite și peisaje marine mirifice, sănii și păduri înzăpezite din mult iubita și curata sa Danemarcă.

— Dar nu înțeleg, dragă nasture, cum poate exista o inimă atât de fierbinte și o imaginație atât de înflăcărată și de bogată într-o țară în care totul ar trebui să înghețe.

— Află, dragă copile, că tot ce naște și generează căldura unei inimi: iubirea de (pentru) Iisus, cu bunătatea, gingășia, mila, generozitatea, toleranța, setea de adevăr și de dreptate, care izvorăsc și se hrănesc din această sfântă iubire, toate acestea nu sunt influențate și nu sunt perturbate de zona climaterică, ele pot fi găsite la orice om de pe Pământ, cu condiția ca el să vrea să rămână Om.

— Da, au dreptate, dragă nasture, fiindcă lacrimile din povestea *Fetița cu chibrituri* ar putea topi gheața nu numai a oricărei inimi din lume, ci orice calotă glaciară a Pământului.

— Ce zici, copile drag, de *Hainele cele noi ale împăratului*? Situațiile, atitudinile și comportamentul oamenilor de acolo își mai păstrează ele tâlcul și în epoca voastră?

— Da, dragă nasture, fiindcă – deși între vremea voastră și a noastră stau cam o sută cinzeci de ani – omul, în esența lui, nu s-a schimbat, el rămâne tot atât de fals, fățartic, prost și hoț ca și pe timpul nostru. *Formele se schimbară, dar răul a rămas*, cum zice, cu un scepticism amar, marele nostru poet național, Eminescu, pe care nimeni nu îl mai ia în seamă.

— Cum, copile, omul nu a progresat moral chiar deloc de când marele danez a scris *Hainele cele noi ale împaratului?* Rămâne la fel de ipocrit, fricos în fața adevărului, căutând să pună vălul minciunii asupra lucrurilor?

— Da, dragă nasture, pe vremea noastră, mult mai mult decât înainte, el, omul, se complace în a căuta ca aparența să treacă drept adevăr, falsitatea – drept autenticitate, lingușește pe cei mari și puternici, aplaudă cu frenezie, ca un automat, minciuna și goliciunea sufletului, nu îndrăznește să spună negrului negru și că împăratul este gol...

— Am aflat, dragă copile, că tuturor acestora le-ați găsit și un nume (cam pretențios): *manipularea opiniei publice*.

— Așa este, dragă nasture, și de vină pentru aceasta, este, mai ales, o invenție pe care a anticipat-o un alt faimos scriitor, Jules Vernes, într-o carte a cărei acțiune se petrece chiar pe meleagurile noastre – *Castelul din Carpați*.

— Vai, dragă copile, s-ar răsuci în mormânt stăpânul meu dacă ar afla că poveștile și povestirile sale nu v-au făcut mai buni!

— Dragă nasture, copiii din vremea noastră nu mai adorm cu cartea lui Andersen lângă inimă, ci cască și (a)dorm în fața televizorului și citesc, cel mult pe *Harry Potter,* în timp ce părinții lor se prăpădesc după *Codul lui Da Vinci*.

— Copilul meu, copilul meu! Nenorocite vremuri ați ajuns să trăiți, dacă voi, niște efemeride, ați ajuns să întinați chiar și imaginea Blândului Miel cel Etern!

— Da, dragă nasture, în vremurile noastre s-au amestecat toate valorile în așa fel încât nu mai pot deosebi adevărul de minciună, binele de rău, frumosul de urât, ideea de sacru și etern a dispărut, omul trăind doar clipa celui mai degradant hedonism.

— Ah, dragă copile, ce aud este halucinant, terifiant, teratologic. Vă chem, din nou, să citiți poveștile și povestirile lui Andersen și încă o carte, *Micul Prinț* de Antoine de Saint-Exupery, și inimile voastre vor redeveni curate, ca de copil.

— Aș vrea – din toată inima – să fac lucrul acesta, dragă nasture.

— Și încă ceva, copile dragă. Alt remediu, ca să redeveniți buni, ar fi să ieșiți din casele voastre de beton în natură, pentru că stăpânul meu mi-a spus că țara voastră este una dintre cele mai frumoase din Lume, cu păduri întinse care ocupă cam o treime din suprafața ei, cu ape cristaline, cu aer curat, ozonat și înmiresmat.

— Așa a fost odată (ca niciodată), dragă nasture. Acum, țara noastră este urâțită, fiindcă vestitul țăran de la Dunăre a făcut din fiecare arbore un dușman al său personal și până nu-l culcă la pământ cu drujba sau toporul nu are odihnă; apele sunt murdare și murdărite mereu și ne dușmănesc și ele pentru că peștii nu mai viețuiesc în ele; aerul este, uneori, irespirabil; animalele sunt chinuite, schilodite și distruse; ogoarele sunt năpădite de ciulini; Sahara lăuntrică, cea din inimi, iese afară, ne cuprinde și se așterne peste țară, peste tot.

— Încă o dată vă spun, copile, scoateti-vă inima cea rea și repuneți, cu toții în piept, inima de copil.

— Dragă nasture, fetița noastră cu chibrituri a murit doar de frig, malnutriție și indiferența oamenilor avuți. Mulți copii din România noastră de azi mor nu atât de foame și frig, ci, mai ales, de frică: de frica pedofililor, care nu se pomeneau pe vremea lui H.Chr. Andersen și nici pe timpul lui Antoine de Saint-Exupery; mor de groaza traficanților de organe, care nu existau nici în cele mai înfricoșătoare basme cu căpcăuni; mor de inimă rea și de dorul părinților care s-au destărat și au plecat la muncă în Spania și în Italia (în Italia lui Mario – din povestirea *De la Apenini la Anzi*, de Edmondo de Amicis – care, de dorul mamei sale – împinsă tot de sărăcie, să plece de acasă – întreprinde o adevărată odisee în America, mor terorizați la gândul că acolo părinții lor s-ar putea despărți, că aceștia vor fi umiliți și omorâți; mor de teama că vor rămâne, în cel mai bun caz, pe mâna unor bunici sătui de viață, care le vor aplica mici corecții în numele principiului educativ bătrânesc *bătaia e ruptă din Rai.*

— Observ, dragă copile, că, în conversația noastră revine atât de des cuvântul *inimă.* Da, inima care la noi, în țările scandinave, încă mai reușește – și astăzi chiar – să topească gheața; Da, inima contemporanilor voștri din România și Italia, în care au coborât ghețurile Scandinaviei noastre...

Visul s-a destrămat; nasturele lui Andersen a dispărut; frigul – care mă pătrunsese până în inimă – m-a trezit în *cea mai bună din toate lumile posibile*, așa cum o considera marele filosof și savant german Leibniz, pe al cărui optimism absurd, miop și ipocrit îl contrazice Voltaire, cu nelipsitul său surâs permanent batjocoritor, satirizându-l in *Candide* – celebra povestire filosofică, pusă multă vreme la index de fățărnicia unor biserici, de falsa pudoare a unor asociații americane ale bibliotecilor și de obediența față de acestea a unor vameși (ai culturii).

Meridiane lirice

Maria Rosaria MADONNA
(1942, Palermo, Italia - Paris, 2002)

În acea poziție a cadranului
între orar și minutar
a venit destinul la braț cu drumul lui de fier
pe unde trec convoaiele de marfare.

In quella posizione del quadrante
tra la lancetta delle ore e quella dei minuti
è convenuto il destino con la sua strada ferrata
dove passano i convogli dei treni merci.

(traducerea: Costel DREJOI)

Contrapunct

Dialogul eului cu sinele (II)

Nicolae ROTARU

Care ar fi abc-ul existenţei umane? ● ABC-ul etern al existenţei e reprezentat de trinitatea: Adevăr, Bine, Credinţă. ● *Ce crezi c-a acumulat generaţia tânără?* ● O vastă incultură. ● *Toată?!* ● Vasta majoritate. Excepţiile sclipitoare confirmă de fapt spusele. ● *Tu cui aparţii?* ● Sunt la fel ca majoritatea din minoritatea pensionarilor. ● *Cred, după cum eşti prezent pe facebook, c-ai ales să te distrezi, cu preponderenţă.* ● Da, din păcate, am ales distracţia care ucide. Treptat şi sigur. ● *Regreţi c-ai trecut pe lângă unele lucruri?* ● Da, dar prefer să merg înainte, convins că tot ce se află în faţă e mai interesant decât ceea ce am lăsat în urmă. ● *Crezi că poţi trăi până la adânci bătrâneţe fără să iubeşti persoana cu care eşti împreună?* ● Persoana! Nu femeia? ● *Sper că nu ţi-ai schimbat opţiunile sexuale.* ● Şi eu tot de aceea am cerut această precizare. Mai ales că CEDO s-a exprimat clar şi în unanimitate: gay mariage este ilegal! ● *Bun. Crezi?* ● Nu cred, dar se mai întâmplă. Mai ales în cazul demenţilor care nu mai ştiu că duc viaţă în doi, chit că trăiesc împreună. În zadar împreunătate dacă nu e unire şi empatie în conviviu. ● *Ce ai mai multe: convingeri sau îndoieli?* ● Sunt un obsedat al dubiului. ● *Crezi c-ai să schimbi ceva prin votul tău?* ● Nimic niciodată. Vorba lui Twain: „Dacă votul nostru ar putea schimba ceva, nimeni nu ne-ar mai lăsa să votăm.” ● *Ce-ai vrea să ai?* ● Exact ceea ce-mi lipseşte. ● *Adică?* ● Sănătate, tinereţe, amoruri, bani, favoruri, libertate sau măcar largheţe. ● *Ce-ai vrea să furi de te-ai hoţi?* ● Zborul din păsări şi invizibilitatea îngerilor. ● *Nu ţi se pare că inima ta a început să divulge secrete?* ● Ba da, însă nu i-am încredinţat prea multe, iar creierul care m-ar putea trăda asemănător, a început să uite angro. ● *Dacă n-ai avea un brad de Crăciun cu ce l-ai înlocui?* ● Cu un brand, respectiv un maldăr de cărţi. ● *Nu ţi se pare că uneori copleşeşti auditoriul cu prezenţa ta?* ● Nu, acum îi onorez cu absenţa mea. ● *Te-ai gândit c-ai fi putut fi minoritate în ţara ta?* ● Păi nu sunt! Aparţin minorităţii scriitorilor. E drept că am două... cetăţenii: şi scriitor şi jurnalist. ● *Cred că uneori ai remuşcări când ţi-aminteşti cum au fost scoşi din viaţă conducătorii statului român, în decembrie cel de-acum aproape 30 de ani.* ● Am remuşcări mereu, cu toate că pe madam Belciug (căsătorită Ceauşescu) n-o puteam suferi. ● *Care crezi că este tara cea mai vizibilă a neamului nostru.* ● Circumstanţa „lasă-mă să te las” şi ipostaza împinsului de la spate. Ambele, caracteristici ale unui neam sărac cu duhul. ● *Te crezi urmaş de proletar sau de cooperator, de muncitor sau de ţăran?* ● Cu tată electrician şi mamă legumicultoare cred că sunt un fel de burjui cu epoleţi. ● *Lucrezi după*

proiecte? ● După sute de proiecte, ale căror ciorne se tot completează, rescriu, apdatează. ● *Nu te-ai suspectat că eşti pândit de fanatism?* ● Nu sunt pândit: chiar sunt un fanatic, în unele domenii precum legalitatea, ordinea, credinţa, adevărul, corectitudinea, demnitatea, patriotismul. ● *Cam în ce procent mai iubeşti?* ● Asemănător, dacă nu cumva ceva mai mult decât urăsc. ● *Ce te deranjează la o acţiune inedită?* ● Consecinţele şi concluziile. ● *Care e principiul coexistenţei tale?* ● Cooperarea acolo unde e posibil şi confruntarea atunci când e necesar. Replică şi revanşă, nu răzbunare şi ranchiună. Nemesis cu faţă umană, ca să zic aşa. ● *Ce te incomodează ca deja bătrân?* ● Îmi pare rău, vorba poetului, că nu mai am de unde muri. Cu aşa puţină sfoară rămasă pe ghem ce să faci mai întâi şi când să mai termini un proiect mereu amânat, ca scrierea unei piese de teatru? ● *Păi, parca-i intrat în politică...* ● Ai dreptate, alt teatru mai absurd şi mai cu priză la public, mai ceva ca circul în antichitate, nu există. De ce să mai scriu eu dramolete şi comedii, când se joacă zilnic cu „casa închisă" tragi-comedia blestemului existenţial carpatin. ● *Te-ai surprins învinuindu-i pe alţii, dar dezvinovăţindu-te pe tine?* ● Arătatul cu degetul şi pâra e sport naţional. Şi eu sunt deseori, dacă nu jucător în echipa naţională, măcar chibiţ în tribună. ● *Nu te-ai plictisit să fii nostalgic?* ● Ba da, am început să fiu elegiac. ● *De ce eşti tentat să spui că anotimpul bătrâneţii e cel mai frumos?* ● Fiindcă iarna este cea care îmi barează evadările şi drumurile, drept care pot parcurge reverii şi cărări de vis prin scris şi lecturi! ● *Crezi în gustul şi puterea bucuriei?* ● Sigur că da. Veselia este cel mai bun leac, panaceu. Ea n-are doar un gust, ci gusturi. ● *Crezi că gândurile se pot raporta la simţuri?* ● Bineînţeles. Am tot scris că aud gândurile trosnind de sănătate şi văd idei ce se nasc din pântecele lor. ● *Ce părere ai despre defrişări: se vor înlocui cu împăduriri?* ● Nicidecum. În ţara asta se tot fabrică pe bandă rulantă cozi de topor. Nu cozi de hârleţe. ● *Ce părere ai despre alegerile cu care românii tot dau chix?* ● Una foarte proastă despre alegători în primul rând şi în al doilea rând despre aleşi. Mai bine zis despre desemnaţii pentru a fi votaţi! ● *Ce părere ai despre natalitatea noastră?* ● În ritmul ăsta de scădere nici ţiganii nu mai fac faţă. Va trebui să importăm masiv asiatici şi musulmani! ● *Te consideri umorist?* ● Nu, sunt donator de zâmbete. ● *Care crezi că e caracteristica presei noastre actuale?* ● Senzaţionalismul ieftin, precaritatea informaţională, ambiguitatea stilistică şi infirmitatea gramaticală. ● *Deci un cvartet de caracteristici. Dar în privinţa beletristicii?* ● Neglijenţa narativă, vulgaritatea expresiei, schematismul creativ şi subţirimea factologică. ● *Ce tip de lecturi mai practici?* ● Cititul printre rânduri. ● *Îţi place să donezi?* ● Da, sunt un constant donator de vise şi iluzii. ● *Alege trei litere succesive în alfabet.* ● KLM! ● *Le poţi da şi o semnificaţie?* ● Da: Kant, Lobacevski şi Marx. ● *Şi de-ar fi să alegi din tagma scriitorilor...* ● Kafka, Lorca, Montale. ● *Îţi plac oximoroanele şi calambururile. Mai experimentezi asemenea construcţii lingvistice?* ● Da, fac digresiuni agresiv-regresive şi agresiuni digresiv-reversive. ● *Nebunii sănătos-maladive.* ● Ca mai ieri în neant, la

Ninive. ● *Cu 13-olologia cum mai stai?* ● Vreau să recurg la prima antologie de versuri, din zecile de volume sau partiţii de poeme şi mă gândesc să o botez treisprezecian: *Grup de grupaje*. Sau *Grupare de atac*. ● *Apartenenţa la PCR atârnă ca tinichea?* ● Recursul la eschiva „ca militar eram obligat să" este pentru Yanuşi. Eu m-am luptat s-ajung membru de partid pentru a fi la... înălţimea viitoarei soţii, care ajunsese, ca profesoară, comunistă înaintea mea. Mi-asum tinicheaua şi-o port cu demnitatea ruşinii rurale. ● *Cum sărbătoreşti aniversarea din mărţişor?* ● În viteză şi cu... motorul defect: cu glicemia mărită, cu burta dolofană, cu greutatea mai mare cu 20 de kilograme decât normal, cu tensiunea imposibil de stăpânit, cu proiectele rămase alandala. Dar, cum spuneam, sunt grăbit să termin manuscrisul de poeme şi să scot la lumina tiparului textele din espectanţa editorială. ● *Ce fel de democraţie se practică la noi?* ● Democraţie globală de ecran, de tribună, de agora. Pe româneşte: de hau-hau! ● *Te consideri vraci de suflete?* ● Chiar vindecător. ● *Ce crezi că e de fapt un viol?* ● Rezultatul nedorit al unor dorinţe: a bărbatului de a încerca şi a femeii de a ademeni. ● *Ştii ce este zborul invizibil al îngerilor?* ● Un mers pe aripi, ca să invoc un titlu de carte a regretatului meu prieten, Tomozei. ● *Să-nţeleg că înotul e un mers pe valuri?* ● Da, e o plutire pe ape. ● *Eşti uneori deprimat?* ● Deseori. ● *Şi ce faci?* ● Poieticesc, încercând să-mi peticesc sufletul. ● *Ai îmbătrânit sigur, dacă inventariezi fotografii.* ● Da, şi chiar simt un soi de ruşine, fiindcă mulţi din aceste poze au furat startul spre lumea de dincolo. ● *Ai trecut la scriitura scurtisimă. De ce?* ● Din motive de grabă, de memorie şi de Cehov, care spunea: „Într-o povestire, tăiaţi începutul şi sfârşitul. Acolo se minte cel mai mult." ● *Cum este în cazul tău speranţa?* ● Nu ştiu. O să-ţi spun după ce o trăiesc până la capăt. Până la capătul ei! ● *Ştiu c-ai iubit şi cântat steaua roşie. Acum ai trecut la cea galbenă?* ● Ce-ţi veni! Iubesc steaua identificată de Nichita cu palma cu cinci degete cu care colinda ca vestitor al Naşterii Mântuitorului. ● *Cum ai vrea să primeşti bucuriile, vrac sau la pachet?* ● În teancuri, fişicuri sau în... conturi. ● *Ce faci atunci când nu-ţi place ceea ce vezi?* ● Regardez, lukuiesc, ochesc şi vizez! ● *Cu ce lipsuri te confrunţi în ultimul timp?* ● Cu lipsa minţii, cu pierderea memoriei, cu decrepitudinea galopantă. ● *De-ar fi să alegi doar o zi care să te satisfacă din toate punctele de vedere, care ar fi aceea?* ● Păi cea în care ne aflăm, Crăciunul, de n-ar fi marcată de stigmatul unei crime oribile asupra şefului statului comunist şi a soţiei sale, din acel sângeros 1989. ● *Te consideri fidel?* ● Ca o oglindă mincinoasă. ● *Mai preferi esenţele?* ● Nu, am trecut la quintesenţe. ● *Dac-ar trebui să cinsteşti un pahar, ce-ai prefera: o ţuică fiartă sau un vin fiert?* ● Un vin stat din fiert. ● *Este România o gară?* ● Nu, e un triaj. O ţară a selecţiilor, a alegerilor, a opţiunilor. Acarii sunt români năimiţi, dar şefii... feroviari sunt venetici. ● *Care crezi că e cel mai mare rang pe care l-ai purtat?* ● Rangul de nimeni. ● *Îţi place unde locuieşti?* ● Şi centrul unei margini de Bucureşti tot urban se cheamă. Suburban e traiul şi comportamentul

vecinilor! Dar aşa ceva nu se înscrie în cartea de identitate. ● *Ştiu cum ziceai cândva că ai manii?* ● Da, mă suspectez de manii salingeriene. Suspectez pe unii prieteni că-mi vor binele. ● *Ce crezi că mai e de vânzare în România?* ● A spus-o un oficial ONU: după pământ, păduri, subsol, ape, grâne, urmează să fie scos la licitaţie sufletul românesc. ● *Mai înjuri?* ● Ca, birjarii cu două licenţe şi un doctorat în arta conversaţiei. ● *Eşti un grăsan, dar nu-ţi temperezi poftele culinare.* ● Da, am stomacul nedomolit, ca al lui Sadoveanu, cu care sunt deseori comparat şi la numărul de cărţi tipărite. ● *Crezi că ţi-a venit mintea la cap?* ● Cum aşa?! Păi acum unde o aveam? Dacă o aveam. ● *Mai înţepi mult cu cuvintele?* ● Da, mi s-a cam tocit acul slovelor, dar mă folosesc de un degetar pe care-l am din tinereţe, ca să împung. ● *Cum te mai descurci cu democraţia?* ● Foarte bine, fiindcă democraţia este drumul pavat cu bune intenţii, care nu duce nicăieri. ● *Ce au fost amorurile tale din juneţe?* ● Băi de carne caldă şi aromată. ● *Poţi să-nşirui repede câteva romane fundamentale de la noi?* ● Baltagul, Ion, Moromeţii, Groapa, Orgolii, Cronica de familie, Animale bolnave, Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război, Desculţ, Scrinul negru, Ingerul a strigat, Maytrei, Drumul câinelui, Setea, Nişte ţărani, Insulele, Lumea în două zile, Biblioteca din Alexandria, Cuscrii, Salvaţi sufletele noastre şi Zmeura de câmpie. ● *21 de cărţi ca 21 de salve de tun româneşti. Spune-mi, te consideri un scriitor, mai ales un poet liber?* ● Nu, versul este uneori liber, aşa zis alb, ca într-un marş fără cadenţă, dar eu sunt înregimentat, un ascultător de mine în primul rând, care mă ţin între propriile hulube şi care mă trag de propriile hăţuri. ● *Ce ai fost pentru inimile înflăcărate: pompier cumva?* ● Nicidecum. Mai degrabă incendiator. ● *Piroman de sentimente?* ● Se poate spune şi aşa. ● *Iar acum?* ● Sunt pacient într-un spital... al amorului. Unul de arşi. ● *Ce peşte ai vrea să fii, dacă ar fi să fie?* ● Păstrăv. ● *De ce?* ● Fiindcă înoată împotriva curentului ● *Care crezi că e boala scriitorilor?* ● Invidia şi ranchiuna. Ambele incurabile. ● *Ce profesie crezi c-ar trebui să ocupe loc explicit în nomenclatorul de meserii?* ● Apărător de ţară sau patriot profesionist! ● *Ştii de ce se sinucid unii poeţi?* ● Nu. Eu ştiu că vreau să trăiesc. Pesemne n-am ajuns încă poet! ● *Ce faci când eşti fericit?* ● Mă minunez şi mă ciupesc să văd dacă mai sunt viu.

Poezie

Lavinia Elena Niculicea

Ştii, Mamă!...

Ştii, Mamă,
viaţa are prea multe indicatoare,
dar niciunul de întoarcere,
să mă ducă la naşterea mea,
să-ţi simt plânsul de stea,
să mai pot fi copil,
când mă ţineai de inimă
să nu scap visurile.

Acum clipa ţipă şi eu tac,
vreau să-ţi aud cântecul de leagăn,
iubirea să mă legene pe genunchii tăi,
tainele lumii să-mi adoarmă pe buze.

Mamă, eşti o rugăciune venită
din suflet de copil,
înălţată către stele pe un fir de durere,
o lacrimă de dor,
pe care o caut în ochii lui Dumnezeu.
Mă rog, Doamne, să mai plângi,
să o pot cuprinde în palmele clipei,
să se nască-n cuvânt.

Ştii, Mamă, zilele sunt întrebări
ce-şi caută rostul,
eu un punct în infinitul vieţii.
Ţi-am fotografiat surâsul,
îl developez de câte ori mi-e dor.
E în alb şi negru, dar îl colorez
c-un „Te iubesc”!

Radiografia visului

Amân mereu începutul
timpul îmi amână primăvara până
voi învăţa să fac echitaţie
cu visul.

În plânsul iernii
aud herghelii de lotuşi
ascund sub copite
un gram de fericire.

Aştept cuvintele să dea
ora exactă în iubire.

Nu le strivesc veşnicia, accept
să-mi bată în piept
tainele lumii...

Descopăr constelații

Alerg prin viață herghelii de cuvinte
Ce nechează când dorul le dă bice.
Le înham la o caleașcă de simțăminte,
Să descopăr constelații, deși sunt o novice.

Duc pe umerii clipei stele nepereche,
Vâslind vise într-un ciob de nenoroc...
Trec iceberguri prin a timpului ureche
Și țes continente așteptând al iubirii soroc.

Îmi culc capul în poalele unui răsărit,
Să mă mângâie mama c-un dor genune
Ce întoarce clepsidra unde am copilărit
Când fugăream cu ochii închiși o minune.

Azi cade o secundă asemeni unei frunze.
Îmi spun: E o renunțare la timp, la izbândă!
Și-n moarte pășește c-un zâmbet pe buze,
Pe nicio pseudo-primăvară nu vrea să se vândă.

A opta minune

Zgomotul își scutură taina
pe pământ și în noi.
Dau volumul tăcerilor noastre
mai tare…
Parcă aud Cerul!...
Nu am mască pentru acest
bal al deşertăciunii.
Doamne, dă-mi un zâmbet,

să camuflez ridurile,
prin care respiră brazdele timpului.
Mă strânge pielea şi ţip!
Tu taci înapoia iernii
gârbovit de ninsori.
Niciunul din noi n-a îmblânzit zăpezile,
doar ghioceii au reuşit,
incitând lumina
să le coboare în vene.

Într-o scoică de trăire
se ascunde a opta minune
pe țărmul visului românesc.

Înger trist

Sunt un înger trist
când mă gândesc la noi.
Alunec de pe coamele
regretelor,
pe un fir de vis…
Întreb toţi norii
eu unde cobor,
ce ploaie mă va biciui.
Aripile mă strâng,
vreau încă o pereche
pe măsura acestei iubiri,
zborul să-mi fie ca al unei păsări
ieşite din cuib de senin.
Tac, să-mi auzi lacrima
cum se sparge la fiecare bătaie
de aripă.
Culege-o,
din cochilia durerii!
S-a copt (ne)liniştea,
are gustul unei inimi care bate.

Un înger se iscăleşte
pe trupul toamnei,
cu tăceri de cer.

Critice

„Singurătăţi” domaniene

Serghie BUCUR

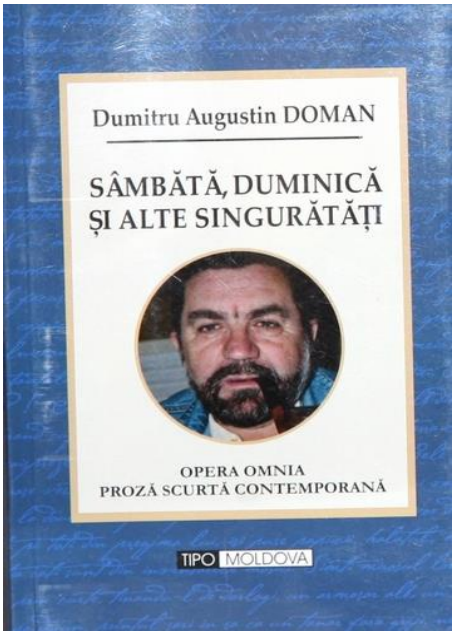

Când jurnalismul îmbracă, subtil şi rafinat, straie epice, fuziunea cu literatura este garantată şi de un stenic bun augur.

Oximoronică (mustind de adevăruri usturătoare, epocale), *Proza scurtă contemporană* a scriitorului Dumitru Augustin Doman, redactorul-şef al hebdomadarului ARGEŞ, construieşte un fastuos labirint, astfel încât meandrele şi tâlcurile sonorizează clocotul terestru al existenţei. De pe puntea navei sale, de observator fie cu ochiul liber, fie cu lentila microscopică a detaşării bine temperate, Augustin Doman proiectează, între coperţile impresionantei sale cărţi, SÂMBĂTĂ, DUMINICĂ ŞI ALTE SINGURĂTĂŢI (editura TipoMoldova, 2015, 724 pagini), o vastă şi românească „comedie umană” care se petrece în jurul omului de presă, de litere şi de caracter.

Avem, prin impozanta „cărămidă” epică astfel intitulată, încă „Un nume adunat pe-o carte”, unul de rezonantă anvergură, nu doar pentru că durează de-a lungul şi de-a latul a peste 700 de pagini, dar, şi mai ales, datorită polifoniei ce saturează spiritul prin evanescenţa ideatică şi ritmica romanescă a omenescului şi umbrelor lui, zugrăveşte i-moralitatea – în esenţe ale diversităţii terestre: socială, politică, erotică, artistică, culturală, economică – într-un devastator „Turn Babel” caracterologic. Proteică şi tragic-savuroasă, „proza scurtă” domaniană edifică un muzeu sui-generis al unor, în fond, istorice „Singurătăţi”, deopotrivă ale autorului şi ale cititorului lor. „Singurătăţile” domaniene desenează pe ordonata şi abscisa societăţii româneşti ante ’89, la scara defunctei ere ideologice, previzibile şi totuşi inevitabile acţiuni ale personajelor de o sinergetică nulitate. Prin urmare, cartea devine o panoplie a viziunilor domaniene. Avem sub priviri un „Perpetuum mobile” înzestrat cu forţa, cu darul şi vocaţia extragerii sensurilor din radicalii fiecărei întâmplări, fiecărui act, fiecărui fapt călăuzit de idiosincraziile şi abuzivele sforării ale luptei pentru

supraviețuire într-o lume condamnată de ipocriziile ceauşismului „a-toate-biruitor”. Despuind existenţe umane de poleiul demagogiei, cu sarcasmul ironiei adesea dureroase, SINGURĂTĂŢILE domnului Dumitru Augustin Doman cauterizează, în faţa instanţei numită Cititor, infirmităţile societăţii stalinizate vreme de-o juma de secol, prin mecanisme ale analizei, portretizării, confruntării şi ale iminentei prăbuşiri, prin incandescente conflicte povestite acaparant.

Ca şi cum aş fi privit un oraş de pe acoperişul cel mai înalt al vreunui bloc (blockhaus – ştiam din copilărie), să îi zăresc şi cea mai îndepărtată stradelă sau cel mai mărginaş cartier (mahala, îmi mai aminteşte memoria), SINGURĂTĂŢILE povestite de prolificul autor, cu o înverşunată stilistică teatrală, exaltă privirea filmic şi animă imaginaţia dramatic. Arta secvenţializării edifică, sugerează şi consună paradigmatic: *Povestiri cu contrapunct*, la anul d. H. 1985; *Meseria de a muri*, la anul d. H. 2001; *Concetăţenii lui Urmuz*, la anul d. H. 2007; *Moartea noastră cea de toate zilele*, la anul d. H. 2008, apoi, drept „the end”, *Din periodice*. Eclatantă structură prozastică domaniană!

Poet, jurnalist şi literat, Doman resuscită, cu o elegant-delicată ironistică, spiritul critic, publicând SÂMBĂTĂ, DUMINICĂ ŞI ALTE SINGURĂTĂŢI drept sumă a nervurilor seismografului propriu, al alter-ego-ului de veghe la evoluția dezastrului etic al individului care, într-o societate aidoma „groapei cu lei” din zicală, acesta se aseamănă accelerat semenilor lui, pe care, prin infestarea cauzal-mentală, îi trage după el. Nervurile sunt scrierile ce alcătuiesc vigoarea literară a cărţii unei anume specii de SINGURĂTĂŢI: ele „traduc” nenumăratele aspecte dintr-o epocă extrem de vulcanică, cu precădere din istoria ante-1989. Hermeneutica marca Dumitru Augustin Doman preface vremurile şi oamenii în studii antropolgice, cum avem, de exemplu, episodul din nuvela *Sfârşitul epocii cartofilor* (datată 1999), pe care o credem cea mai literară operă a domniei sale:

„După ce trec pe sub uriaşul şopron unde la poalele muntelui de cartofi, zilierii moţăie fumând sau aruncând apatici cu cartofi în câte un şobolan, Nae şi Vasile (întâmplător, citind opera, m-am dus cu gândul la realii predecesori ai acestora, întâlniţi exact într-o atare scenă, la ce-a-pe-ul unde a robotit sărmana mea Mamă!, prin contrast, la marii actori Nae Lăzărescu şi Vasile Morau – n. red.) se uită întrebători unul la celălalt. „Ei, ce facem acum?” par a spune privirile lor. Şi Nae chiar răspunde cu voce tare: „Mergem în birou să mai bem o vodcă. Ce mama dracului am putea face? Să-i intrăm în joc lui Ciocolată (şeful lor – n. red.)? Să se mai ducă dracului cu Securitatea lui cu tot!” (pag. 142).

Jemanfişismul ajuns în 1989 modus-ul vivendi al majorităţii românilor, decretat de sintagma „noi ne facem că muncim, ei se fac că ne plătesc!”, capătă sclipiri urmuziene, pe toată desfășurarea nuvelei-capodoperă despre cartofii ceauşişti. Atmosfera surprinsă epocal de maestrul DAD întoarce – iată-l regăsit, excepţional pus în racla lui Kronos – un timp sodomic, căruia, prin fixul agasant al lui Tică Nebunul – „Lasă, mă, cartofii, că te-mpuşc! Lasă cartofii!”, „iepoca dă aur” şi-a găsit mottoul definitoriu!

Panoramarea jigodismului ca „stil de viaţă” instaurat de activiştii lui Ceauşescu, deprinde dimenisuni apocaliptice, în planul comportamentelor şi al gândirii personajelor care animă nuvela-odisee a cartofilor carpatini: „N-au ajuns aici niciodată prim-secretarul de sector şi nici ceilalţi activişti de partid în desele lor vizite prin depozit. „S-avem şi noi un loc unde să ne spălăm rufele de familie, zicea dom’ Nelu. Ce, şefu ăl mare (şi se uită cu falsă pioşenie în tavan) îşi bea vinul pe vreo terasă de pe Calea Victoriei, să-l vadă mitocănimea?” (p. 62) Sau: „Lucraţi tare şi învăţaţi să falsificaţi semnăturile întregii comisii. (...) Daţi-i bătaie! Dudu ţine legătura între rampa de descărcare şi birouri. Tot el caută tăbliţele cu judeţele Harghita, Covasna, Suceava, de unde ne vin cartofii. Dacă apare vreodată un delegat nemulţumit de recepţie, Dudu pune automat tăbliţa într-una din grămezile de cartofi mici şi prăpădiţi. Mare atenţie, că de aici mâncăm o pâine, pasca mă-sii! Că salariul, ştiţi şi voi cu toţii, e doar o mică atenţie din partea statului. Şi acum, la treabă!” (p. 64) Ori: „Mă, ce-ar fi să furăm toţi cartofii din depozit? Oare, l-am ajunge la hoţie şi la avere pe ministru’ de interne? Ne-am trage o vilă la Neptun, lângă a lui nea Nicu. Vara am face nudism împreună, (...) iar nea Nicu ar face mai la vale nudism cu Leana lui cea uscată, cu pieile atârnându-i” (p. 104). Şi încă: „Mai târziu, dom’ Nelu i-a luat lângă el pe Nae şi pe Vasile şi le-a spus: „Mă, fraţilor, hai să vă spun o chestie. Ne mai perfecţionăm dracului şi noi. (...) Căscaţi ochii la bătrânul vostru Nelu! Fiecare aviz este tras în patru exemplare, nu? Ei, eu am aranjat cu fetele de la magazie ca din loc în loc să-mi numeroteze un aviz în cinci exemplare. Deci, când vrei să dai o gaură, iei al cincilea exemplar, îl completezi cu cartofii din maşina cuiva, treci cantitatea exactă, corect, cum ar veni, iar după ce aprozaristul descarcă cartofii şi-i amestecă cu ceilalţi, rupe avizul şi împărţim banii. Ce ziceţi? Este că-i băiat deştept şeful vostru?” (p.p. 108-110).

Tarele care macină şi astăzi mentalităţile şi societatea românească, sunt cu geniu reconstituite în scene, evenimente şi situaţii cu actanţii rămaşi în amintirile noastre şi încă şi după „Sfârşitul epocii cartofilor”, intacţi şi la fel de „pitoreşti” printre noi! Au rămas şi se clonează în climatul politicianist, care, corupt pe faţă, le amplifică monstruozităţile.

Operă literară autentică, inclusiv în pasajele cu echilibrată licenţiozitate – precara modalitate a personajelor din depozitul cu munţii de cartofi, de a etala, ludic, scabroşenia cu o dexteritate lubrică, SFÂRŞITUL EPOCII CARTOFILOR este proza emblematică a SINGURĂTĂŢILOR domaniene; o impecabilă articulare artistică ce defineşte măiestria epică topită în arta narativă a lui Dumitru Augustin Doman!

O trecere în revistă a titlurilor „Singurătăţilor” relevă, caleidoscopic, eticul şi teatralul, unite pe canavaua literară, cu persuasive resurse endemic sarcatisce. Am traversat, de la primul paragraf la ultimul, planurile unui subteran roman, descoperindu-l nu din slăbicunea mea prozastică, ci pentru că i-am auzit, din cărţile lor, pe un Marin Preda (din *Viaţa ca o pradă*, din *Risipitorii*, din *Moromeţii*), pe un Liviu Rebreanu (din *Ion*, din *Amândoi*, din

Gorila), dar şi pe Caragiale (din *Păcat*, din *La hanul lui Mânjoală*, din *O scrisoare pierdută*, din *CFR*): *Bacalaureat, Ţuică mirosind a ţărână, Ce este acela un Urmuz?, Mortalul premiu prezidenţial, Nenorocit de un milion de dolari, Aşteptând metroul în dulap, la etajul doi, Şpagă şi striptease, Ministrul din Olteniţa, Nes, macroeconomie şi creştere zero, Clepsidra cu nisip negru, Fanfara cultivatorilor de căpşuni din cartierul Progresul, Moartea ca un tren albastru, Alaiul de joi dimineaţa* – arcadă epică de tip DAD, care zidesc un imperiu imagistic, un acvariu brownian premergător – dacă, Doamne fereşte!, conservăm pe mai departe „croiala" ţesută critic, cu înnăscut har literar, de maestrul DAD – deja vehement-conturatului FAHRENHEIT 451 prevestit de Ray Bradbury.

Câteva „Singurătăţi" pot fi deduse şi din mega-titluri ca acestea: *Influenţa hotărâtoare a epocii Onofrei, Doroftei şi Dosoftei asupra restaurantelor din Rusia postsovietică*; *Povestea combinatului siderurgic cvasi invizibil, de lângă furnica măreaţă; Cum nu se intră în partidul de guvernământ; Prea trista poveste a nunţii Monei, damă blondă de companie, cu japonezul Mikovashi, maestru al artei plastice extrem-orientale.*

De un romantism acid, nemărginite în sinestezia lor funciar filozofică, prozele scurte domaniene rezonează într-un imens arpegiu caragialesc-cehovian, dislocând umorul subţire semănat între straturile ingratelor lumi atavice de ieri, de azi şi următoare. Aproape că, după fiecare scriere citită, după punctul final, simţi că, abia de-acolo în colo, prozatorul Augustin Doman sigur continuă povestea/ povestirile, intuind un evident roman. A-l compara cu un prozator de ieri ori de azi, surpriza e una singură: prozele grupate în SINGURĂTĂŢILE domniei sale, de scriitorul Dumitru Augustin Doman, rămân unice şi francamente originale în literatura autohtonă a începutului de secol XXI, preconizând, ca-n urmă cu un veac, Bădia Mihail, sadovenianismul, proza domaniană: domanismul !

Blagovești. Practici magice și sensuri de viață

Claudia BALAȘ

Cultura populară românească a acumulat în timp și spațiu practici și obiceiuri, rituri și credințe legate de anumite momente ale calendarului care de-a lungul anilor au căpătat valori de unicat, de adevăr imuabil, de primordialitate în viața țăranului. Sunt practici cu scop benefic, apotropaic, de fertilitate și fecunditate, rolul lor reieșind din explozia ființei în bucuria ritului, când ceva unic, minunat, se întâmplă pe pământ, când se face o punte între profan și sacru, între cer și pământ. Luna martie este foarte bogată în astfel de obiceiuri, acte rituale și practici de mare vechime și frumusețe. Lucrul acesta este ușor de explicat dacă ținem cont de faptul că până în urmă cu trei secole, la nivel popular Anul Nou se serba la începutul primăverii, că el coincidea așadar cu debutul unui nou ciclu al vegetației, mai exact, cu începutul unui nou ciclu agrar.

La romani, după rânduiala Calendarului vechi, Anul Nou începea la 1 martie și cel vechi se termina la 23 februarie. Abia în anul 153 î. Hr. se fixează la Roma oficial data Anului Nou la 1 ianuarie. Totuși, în Franța, în timpul dinastiei merovingienilor (481 – 751), Anul Nou este sărbătorit la 1 martie. Și la Veneția ziua de 1 martie se menține ca zi de Anul Nou până în 1797. La ruși, până în secolul al XIII –lea, Anul Nou începe tot la 1 martie și se numește Noviciok. În Europa Occidentală, data începerii anului la 1 ianuarie se introduce oficial abia în 1691. Se pare că și noi am păstrat, în Ziua Dochiei și în Zilele Babelor de la începutul lunii martie, urmele începerii anului nou în primăvară, data oficială a fixării Anului Nou la 1 ianuarie fiind 1701.

După cum vedem, la romani, începutul Anului Nou de la 1 martie la 1 ianuarie a fost mutat printr-o măsură administrativă, dar a continuat să se mențină, în formă populară, la începutul primăverii, la multe popoare europene, până târziu.

Începutul anului agrar a fost marcat de datini și obiceiuri de consacrare, în care se îmbină ceremonialul religios cu reminiscențe păgâne, reminiscențe al căror punct de pornire este greu de precizat.

Au loc o mulțime de practici de pregătire, de întâmpinare și de asigurare a belșugului în noul an agrar, adevărate „praguri de trecere”: 40 de mucenici (9 martie), Sfântul Alexie (17 martie), Buna Vestire (25 martie), Sfântul Gheorghe (23 aprilie).

Ziua de 9 martie este foarte bogată în practici rituale magice, care îmbracă forme și mijloace de veche esență simbolică, chiar precreștină .

În ziua de 9 martie se consideră că toți sfinții se adună pentru a participa la un grandios sobor de dezghețare a pământului și de slobozire a apelor. Acum se crede că sfinții bat cu ciomegele în pământ pentru a slobozi

căldura; este ziua în care femeile încep a semăna ceapa, usturoiul sau varza. Acum, într-o concentrare de substanță psiho-spirituală care justifică acest moment, se strânge apă de ploaie sau zăpadă care, peste an, vor fi bune de leac. Se prognozează timpul pe o durată mai lungă: cum va fi vremea în această zi, așa va rămâne timp de 40 de zile; dacă în ziua de 9 martie va tuna, anul va fi roditor. Multe gesturi au substrat magic, de purificare, fertilizare sau de apărare contra calamităților.

La 9 martie este scos în fața casei carul cu toate acareturile necesare aratului. Plugarii trag o brazdă de probă în curte sau în grădină. Toate aceste rituri, în credința țăranului îi vor asigura un rod bogat.

Un alt moment important din calendarul popular, la început de ciclu agrar, este data de 17 martie (Sfântul Alexie), când – în credința populară – se deschide pământul pentru ieșirea tuturor vietăților, fiind cea mai importantă zi de aprindere a focurilor rituale. Sunt rituri cu scop apotropaic, în care rolul purificator al focului iese pregnant în evidență.

Practicile de pregătire, de întâmpinare și de asigurare a belșugului în noul an continuă și de Blagoveștenie, ziua echinocțiului de primăvară în calendarul popular, peste care Biserica creștină a suprapus Buna Vestire, vestea adusă de către Arhanghelul Gavril că se va naște fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos. În această zi, considerată o sărbătoare foarte mare, nici bărbații, nici femeile nu lucrează.

Ca și în ziua celor 40 de sfinți se efectuau acte de purificare a spațiului, de alungare a șerpilor de pe lângă casă, a insectelor și a omizilor din livezi prin diferite practici: femeile dădeau ocol caselor cu fum de tămâie, aprindeau focuri prin grădini sau printre pomii fructiferi, ca să rodească. Tot acum se produceau zgomote pentru alungarea forțelor malefice. Fertilitatea în noul an agrar era invocată prin stropitul rădăcinii pomilor fructiferi cu țuică și prin amenințarea cu securea a pomilor fructiferi că vor fi tăiați dacă nu rodesc. Blagoveștenia era un timp favorabil pentru aflarea norocului și pentru previziuni meteorologice și cu caracter oracular. Se spune că așa cum va fi timpul în ziua de Blagoveștenie, așa va fi și în ziua de Paște, iar dacă răsare soarele dimineața, va fi recoltă bună la porumb. Femeile strângeau în această zi apa provenită din neaua topită pentru a fi folosită în practicile de medicină și cosmetică populară.

Ziua de Blagoveștenie era neprielnică pentru rodul păsărilor și animalelor, de aceea în această zi nu se puneau cloștile sau se credea că din ouăle ouate la Blagoveștenie nu vor ieși pui.

Tot acum erau scoși stupii (știubeiele) de la iernat la soare, dacă nu au fost scoși la Mucenici sau la Alexii. Ritualul începutului de an apicol cuprindea elemente etnografice de mare vechime: purificarea stupilor prin stropirea lor cu apă sfințită (agheasmă) și afumarea lor cu tămâie.

Importanța sărbătorii este subliniată de sacrificiul peștelui care este mâncat de toată lumea. În credința populară, cine mănâncă pește de Blagoveștenie și de Florii va avea numai realizări, deoarece peștele merge numai înainte. În această zi pescarii se trezesc de dimineață și merg la baltă pentru a încerca să prindă un pește înainte de răsăritul soarelui, pe care îl descântă și apoi îl mănâncă crud, pe stomacul gol, ca să le aducă noroc la pescuit de-a lungul anului.

În Calendarul popular, Blagoveștenia, ziua echinocțiului de primăvară

este sinonimă cu Ziua Cucului. Se spune că acum se dezleagă limba păsărilor și începe să cânte cucul.

Dintre toate păsările care înfruntă rigorile iernii specifice climatului nostru temperat-continental sau care poposesc aici pentru vărat, cucul ocupă în tradițiile populare un loc cu totul privilegiat. Nu există pasăre căreia poporul să-i fi dedicat atâtea legende, povestiri, cântece și proverbe. Cucul nu este o pasăre cântătoare și nici nu încântă prin coloritul penelor sale. Fiind o pasăre mică, aportul ei la distrugerea insectelor este neglijabil. Își depune ouăle prin cuiburile altor păsări, iar puii săi, mai robuști, își răstoarnă frații vitregi pentru a profita de un surplus de hrană și a se dezvolta mai rapid. Cucul nu-și face cuib, nu-și clocește ouăle și nu-și hrănește puii. Fiind simbolul primăverii, al timpului frumos și al dragostei pătimașe, poporul îi iartă totul. În povestiri populare de o rară frumusețe, cucul apare antropomorfizat: argat, slugă, tâlhar, haiduc, părinte, soț, amant, etc..

În unele povestiri cucul este o pasăre miraculoasă, cu pene de aur, metal prețios și strălucitor simbolizând Soarele. Aflând de infidelitatea soției, pornește în altă lume, spunându-i acesteia să-l caute și să-l strige între Blagoveștenie și Sânziene. Recunoscându-și greșelile, soția îl caută în fiecare an între 25 martie și 24 iunie, zburând din creangă în creangă și strigând: Cucu, Cucu! Cu siguranță că această pasăre ar fi rămas necunoscută în folclorul românesc, dacă prin comportamentul său, începutul și sfârșitul cântecului la date fixe, nu ar marca succesiunea a două fenomene astronomice: echinocțiul de primăvară (la Blagoveștenie) și solstițiul de vară (la Sânziene sau Sânpetru).

Cucul prevestește prin cântecul său nu numai venirea primăverii, ci și norocul omului pe acel an. Primul cântec al cucului era întâmpinat de țărani prin cuvinte care implorau avuția, fericirea, sănătatea, norocul: „Mulți ani buni cu sănătate/ Și noroc să am la toate,/ Să fii oricând voios/ fericit și bucuros!”.

Oamenii aveau grijă să nu iasă din casă înainte de a mânca ceva, ca să nu-i spurce cucul și să le meargă rău tot anul. La auzul primului cântec al cucului toți doreau să fie veseli, curat îmbrăcați, bine hrăniți și cu bani în buzunar ca să aibă noroc tot anul.

În credința populară cucul este o pasăre prezicătoare. Supremul ei simbol este scurgerea neîntreruptă a timpului și repetarea anuală a scenariului din ciclul vieții: nașterea (primul cântec) și moartea (ultimul cântat). El are tainice legături cu viața omului: locul de unde se aude prima dată cântecul (în spate, în față, în stânga, în dreapta) sau unde este așezat (pe o ramură uscată, pe o movilă, pe o grămadă de gunoi), aproape sau departe de casă, repetabilitatea cântecului etc., reprezintă semne bune sau rele pentru om: noroc, sănătate, boală, moarte, căsătorie. Tot în legătură cu păsările, dacă vedeai în ziua de Buna Vestire barza în zbor se credea că vei fi sănătos și ușor, iar dacă era așezată pe pământ, vei fi obosit și bolnav tot anul. Dacă un om vede mai multe berze în această zi, va face multe care cu porumb, iar cei care văd o singură barză vor rămâne singuri sau necăsătoriți în anul respectiv.

Toate acestea sunt datini și credințe moștenite din bătrâni, adevărate acte de identitate ale etnicității noastre, care uneori umplu goluri ce nu pot fi suplinite de sute de documente scrise.

Folclor

Basmul

Daniela BĂBU

Legătura dintre om și animal și ritualizarea morții și a învierii

Cândva, filosoful Lucian Blaga spunea că realitatea e *ruina unui basm.* Acest aspect a fost îmbrățișat și de către Mircea Eliade, în lucrarea *Sacrul și profanul*: „nostalgia *originilor* este așadar de natură religioasă. Omul dorește să regăsească prezența activă a zeilor, dorește să trăiască în Lumea proaspătă, curată și *puternică*, așa cum a ieșit ea din mâinile Creatorului. Nostalgia perfecțiunii începuturilor explică în mare parte întoarcerea periodică în *illo tempore.*[1] Tot Mircea Eliade în *Imagini și simboluri* afirmă că „putem camufla, mutila, degrada, însă niciodată extirpa. Ar merita efortul de a fi studiată supraviețuirea marilor mituri (...) umile, minimalizate, condamnate să-și modifice mereu semnificațiile, miturile au rezistat acestei letargii, datorită literaturii."[2]

Referindu-ne la ritualuri, trebuie să menționăm că și astăzi în lume, există ritualuri care pentru ochiul modern, pot părea de neînțeles. De la ritualuri agonizante în care neofiții trebuie să-și dovedească dexteritatea, curajul și maturitatea cu prețul unor dureri extreme, la serbări prin care se celebrează vânarea și uciderea unui animal, toate acestea există și fac parte din cultura anumitor popoare. Ceea ce pentru o cultură, o anumită manifestare poate fi considerată tabu, pentru altă cultură, poate însemna tradiție: „Când o datină sau credinţă nu mai are o explicaţie logică şi întrebi de ce se zice sau se face aşa, ţi se răspunde simplu: pentru că aşa am apucat, aşa au făcut sau au zis părinţii sau moşii. Iată de ce avem un folclor bogat şi variat, cu un amestec puternic de păgânism şi creştinism", scria profesorul Avram Cristea, cercetător al tradiţiilor din judeţul Alba, în cartea *Obiceiuri de iarnă pe Valea Mureşului Mijlociu. Studiu şi antologie de colinde*.

Convieţuim cu animalele dintotdeauna. Pe unele ni le-am apropiat, domesticindu-le și divinizându-le, altele au rămas sălbatice, ducându-şi viaţa departe de casele noastre, dar nu şi de cultura noastră. Adesea, animalele sunt personificate, umanizate; dețin, precum omul, calități și defecte. În mitologii animalele sunt caracterizate în termeni omenești: bune sau rele, virtuoase sau imorale, harnice sau leneșe. Din legătura dintre om, natură și animale, au luat naștere animismul și totemismul, forme primitive ale religiei, bunăoară credința în spirite și în existența unor duhuri ale obiectelor. Legătura presupunea

[1] Eliade, 1995: Capitolul II, *Timpul sacru și miturile,* în format electronic: http://gawrylyta.files.wordpress.com/2011/10/sacrul-si-profanul-eliade.pdf

[2] ELIADE, Mircea, *Imagini şi simboluri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994, pag. 14

o interdependență, astfel încât sănătatea omului să depindă de sănătatea animalului, iar când animalul murea, omul să moară și el.[3] Totemul este în viziunea lui George Frazer, recipientul în care cineva își păstrează viața. Astfel, mai spune Frazer „iacuții din Siberia cred că orice șaman sau vrăjitor își păstrează sufletul, sau unul dintre sufletele sale, încarnat într-un animal ascuns cu grijă de oricine l-ar putea vedea”.[4] De la strânsa legătură dintre om și animal, nu a mai fost decât un pas către ritualizarea morții și a învierii, un teren vast care se explorează cu mare interes și în zilele noastre. Acest ritual al morții și al învierii implică băieții tineri aflați la vârsta pubertății. Ritualul constă în simularea omorârii flăcăului (starea de transă asemănătoare morții) și readucerii lui la viață. Astfel, precizează George Frazer, aceste ritualuri de inițiere „ar fi un schimb de viață sau de suflete între om și totemul său (...) Credința primitivă în posibilitatea unui asemenea schimb de suflete apare în mod limpede în povestirea unui vânător basc ce afirma că a fost ucis de un urs, iar ursul, după ce l-a omorât, i-a insuflat propriul său suflet, astfel încât corpul ursului se afla mort, în schimb el era însuși urs, deoarece fusese însuflețit cu sufletul ursului”.[5] Rezultă că flăcăul moare ca om și reînvie ca animal. Ritualul continua cu o simulare a *înghițirii.* La tribul kai, candidații erau obligați să treacă pe sub un eșafod unde un bărbat care „mimează înghițirea”, sorbea câte o dușcă de apă. Bărbatul lasă să treacă pe sub el un novice. Monstrul se îmblânzește și își vomită victima; omul care îl reprezintă pe monstru acceptă darul în numele aceluia; se aude un gâlgâit și apa înghițită mai înainte e împroșcată asupra novicelui. Aceasta înseamnă că tânărul a fost eliberat din pântecul monstrului.[6] Însă cea mai dureroasă operație, menționează Frazer, este cea a circumciziei ce urmează. Tăietura de cuțit este echivalentul mușcăturii fiarei imaginare la scuiparea din pântec. Dacă vreunul dintre flăcăi nu rezistă operației și moare este înmormântat în secret în pădure și i se spune mamei îndurerate că monstrul are un pântec de porc, nu numai de om, și din nenorocire, fiul ei a alunecat în pântecele alăturat de unde a fost cu neputință să fie eliberat.[7] De aceeași opinie este și Vladimir Propp care în lucrarea sa *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic* afirmă că: „învelirea neofitului într-o piele de animal poate fi întâlnită în riturile inițierii, simbolizând consubstanțialitatea dintre neofit și animal. Neofiții dansau îmbrăcați în piei de lup, urs, bivol, imitând mișcările animalelor respective și jucând astfel rolul animalului totemic”.[8] După ce mureau, se obișnuia ca morții să fie înveliți în pielea animalului care i-a fost totem. Astfel omul devenea nemuritor. Acest ritual de trecere era practicat îndeosebi în comunitatea crescătorilor de animale, ceea ce reflectă din plin un stadiu istoric al păstoritului: legătura dintre om și animal după moarte. Ulterior, spune,

---

[3] James George Frazer, *Creanga de aur*, capitolul V, Editura Minerva, 1980, pag. 125

[4] *Ibidem,* pag. 126

[5] *Ibidem,* pag. 143

[6] *Ibidem,* pp. 147-148

[7] *Ibidem,* pp. 148

[8] Propp, Vladimir Yakovlevich, *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*, traducere de Radu Nicolau, prefață de Nicolae Roșianu, București: Editura Univers, 1973, pag. 253

Vladimir Propp, nu mortul a mai fost învelit în piele de animal, ci preotul care săvârșea ceremonia înhumării. Ceea ce uimește este mentalul asemănător al popoarelor, căci „suntem în prezenţa unei geografii sacre şi mitice, singura efectiv reală, şi a unei geografii profane, *obiective*, într-un fel abstracte şi ne-esenţiale, construcţie teoretică a unui spaţiu şi a unei lumi pe care nu le locuim şi pe care deci nu le cunoaştem. În geografia mitică, spaţiul sacru este spaţiul real prin excelenţă”.[9] Deși spațiile geografice diferă, în folclorul nostru (îndeobște în basmele românești) există exemple de erou înghiţit şi scuipat de trei ori afară, motiv care reflectă arhaicul ritual de înghiţire urmat de renaşterea iniţiatică. Dintre toate păsările câte se găsesc în basmele noastre, *pasărea măiastră* poartă un grad simbolistic major, însemnând un cărăuș, o ființă de legătură cu *tărâmul celălalt*.

Revenind la ritualurile poporului nostru, din ansamblul obiceiurilor şi ritualurilor Crăciunului şi ale Anului Nou, *Ceata de feciori* amintește cel mai bine de ritualul inițiatic al morții și al reînvierii. Mircea Eliade, în studiul său „Dacii şi lupii", pleacă de la ipoteza că, pentru a deveni un războinic redutabil, se asimila magic comportamentul fiarei în special cel al lupului după care se îmbrăca ritualic pielea lupului, fie pentru a împărtăși felul de a fi al unui carnasier, fie pentru a semnifica pre-schimbarea în „lup”. Toţi aceşti tineri se comportau ca „lupii" şi erau numiţi „lupi" și se bucurau de protecţia unui zeu-lup. Astfel, felul carnasierelor se împărtășește prin descendența dintr-un Animal mitic, prin îmbrăcarea rituală a unei piei de fiară ce duce la transformarea în acel animal, prin experiența inițierii militare.[10] Ceremoniile, mai ales în timpul celor douăsprezece zile din ajunul Crăciunului până la Boboteză, aveau în centrul lor, cetele de feciori care îmbrăcau tot felul de măşti de animale: cal, capră, lup, urs. Până nu demult, la priveghiul de dinaintea înmormântării, în zone precum Vrancea, Hunedoara sau Apuseni, tinerii îşi puneau pe faţă măşti înfiorătoare. Flăcăii se înnegreau pe faţă cu cărbuni sau se albeau cu făină, îşi puneau căciuli şi se îmbrăcau în zdrenţe. Ei înveseleau lumea, punând în scenă o lume întoarsă pe dos care stârnea râsul. În plus, oamenii considerau că înmormântarea era ultima petrecere a mortului. La nuntă, feciorii stăteau în jurul unui steag frumos împodobit care avea atârnată o piele de animal sălbatic (lup, cerb, vulpe). Costumaţia feciorilor era alcătuită din opinci, cioareci, cojoace, căciuli, la care puneau semne specifice. Cu toţii purtau la căciulă o panglică cu „cârlionţ" alb (panglică şerpuită), pene de păun sau de fazan, iar la picioare zdrâncane (zurgălăi). Băţul-steag, ca brad şi ca „buzdugan" poate fi regăsit la confreria paramilitară a Junilor braşoveni. În acest caz, susţine Octavian Buhoci, se pare că e vorba de o „armă" de bătălie, la fel ca beţele din mâna căluşarilor.

Lingvistul Max Müler aprecia că metafora este o „maladie a limbajului” și că odată cu aceasta s-a născut mitul dintr-o „insuficiență a limbajului” prea sărac pentru a putea exprima aspecte ale realului. Deci, metafora reprezintă o viziune antropomorfică. Existența me-

[9] ELIADE, Mircea, *Imagini şi simboluri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994, pag. 49

[10] ELIADE, Mircea *De la Zalmoxis la Ginghis Han*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980

taforei dovedește că există adevăruri care se adresează sensibilității noastre prin imagini, o consecință a acestui fapt fiind *încifrarea sensului prin imagine*. Prin urmare, basmul sau legenda sunt valori estetice și aparțin câmpului frumosului. Tema basmelor este reprezentată de lupta binelui împotriva răului, încheiată cu victoria binelui în care personajele parcurg o aventură eroică imaginară, un drum al maturizării morale și etice presărat de diferite probe și obstacole. Două dintre basmele noastre cunoscute care abordează tema ritualului inițiatic sunt *Povestea lui Harap-Alb* și *Povestea porcului* de Ion Creangă. Basmele mai sus-menționate se dezvoltă prin trimiterea eroului într-o căutare. În *Povestea lui Harap-Alb*, protagonistul este fiul Craiului, iar în *Povestea porcului*, eroina este fiica împăratului care nu depășește proba răbdării și a supunerii și-i aruncă alesului pielea de porc în foc. Astfel, pornind de la caracterul primordial al călătoriei, putem interpreta inițierea ca fiind drumul pe care eroul îl parcurge de la starea de profan la cea de inițiat, trecând prin mai multe probe, fiecare superioară celei anterioare. În *Povestea porcului* avem de-a face cu o magie, o legare de dragoste: *Purcelul toată ziua mușluia prin casă, după obiceiul său, iară noaptea, la culcare, lepăda pielea cea de porc și rămânea un fecior de împărat foarte frumos!* Amintim că în legendele grecești, vrăjitoarea Circe avea obiceiul să-i prefacă pe bărbații care o sufocau cu dragostea lor în porci. Purceluşii pot reprezenta fertilitatea, iar imaginea scroafei este asociată Mamei distructive. În poveştile lui Ion Creangă eroii pleacă dintr-un punct pentru a-şi împlini gândul de cunoaştere, în devenirea lor. Metafora „*drumului*" începe cu drumul moşneagului spre împărat ca să-i aducă vestea că fiul său (un purcel în ale cărui capacități animaliere nu credea nimeni) va construi podul. Are loc împlinirea făgăduinţei: „*Şi podul, cu toate cele poruncite, era acum gata*…". După nunta cu fata promisă a împăratului, tânăra împărătească este sfătuită de mamă să-i arunce în foc pielea de porc (sub care era ascuns prin vrajă, Făt-Frumos). În aceste împrejurări, începe drumul lui Făt-Frumos spre Mănăstirea-de-Tămâie, părăsindu-şi soața. Drumul soației în căutarea celui pierdut are ca scop iniţierea, cunoaşterea lumii acesteia și însoțirea până dincolo de moarte: *În sfârşit, s-a hotărât a se duce în toată lumea, să-şi caute bărbatul…*

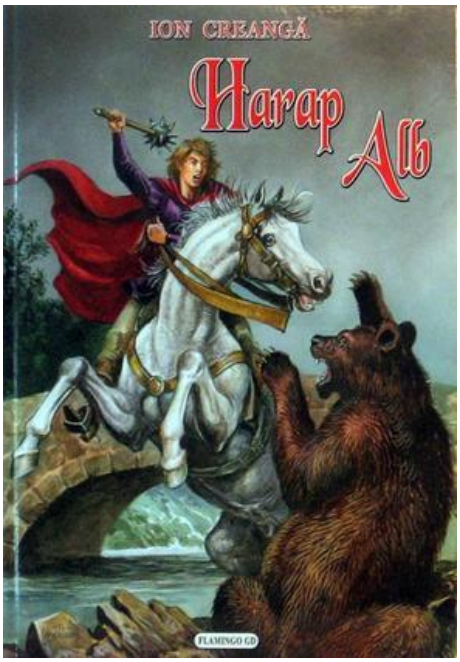

În basmul *Povestea lui Harap-Alb*, Craiul, *Marele inițiat*, devenit inițiator, își supune fiii unei probe fundamentale, esențiale în procesul de inițiere: le iese în cale, îmbrăcat în haină de urs și îi îndeamnă la luptă, speriindu-i. Singurul care reușește să depășească proba este mezinul. Drept recunoștință, Craiul îi oferă binecuvântarea pornirii spre o

lume nouă, precum și pielea de urs de care feciorul se va folosi la rândul său în depășirea altei probe. Pielea de urs, poate reprezenta în acest caz, un simbol al lumii superioare din care mezinul provine și care îi va facilita drumul spre maturizare:

Craiul însă, vrând să-l ispitească, tace molcum și, pe înserate, se îmbracă pe ascuns într-o piele de urs (...) Și, prin dreptul podului, numai iaca îi iese și lui ursul înainte, mornăind înfricoșat. Calul atunci dă năvală asupra ursului, și fiul craiului, ridicând buzduganul să dea, numai iaca ce aude glas de om zicând:

— Dragul tatei, nu da, că eu sunt. (...) Mergi de-acum tot înainte, că tu ești vrednic de împărat. (...) Na-ți acum și pielea asta de urs, că ți-a prinde bine vreodată.

De ce este ales ursul și nu alt animal? Ursul este simbolul curajului și al puterii. Culturile siberiene consideră că ursul este o călăuză a șamanilor. Având în vedere că ursul hibernează, el poate însemna înviere când revine la viață. Cândva se credea că ursul are puteri mistice de vindecare, iar în psihanaliză ursul reprezintă pericolele inconștientului. Pe teritoriul țării noastre, în ziua de Macabei se mai serbează (mai ales în rândul păstorilor) *Ziua Ursului*. E ziua când oierii mănâncă o lingură cu miere dimineața și postesc pentru a alunga temutul animal din zona turmelor. Este un exemplu de simbioză între credințele păgâne și cele creștine. Tot în credința păstorilor români, exista cândva obiceiul ca băiatul nou-născut să fie uns cu seu de urs pe piept pentru a fi puternic și neînfricat precum ursul. Între timp, acest obicei, pare-se, a dispărut. Cunoscut și practicat încă pe teritoriul țării noastre este și *Jocul urșilor* un vechi obicei cu originea într-un ritual păgân care se practică în ajunul Anului Nou, îndeosebi în Moldova și care constă în interpretarea unui ritual de către o ceată de urători. Ceata urătorilor care merg cu ursul este alcătuită din urători deghizați în urs, ursari, fluierari, toboșari; fiecare dintre ei interpretând un anume rol. Uneori în ceată pot fi acompaniați de irozi sau mascați. În jocul ursului, acesta moare și învie evocând motivul renașterii în paralelism reînnoirea timpului, Anul Nou luându-i locul anului vechi.

Iată, așadar, cum eposul popoarelor, literatura scrisă, religia, credințele locale, toate acestea influențează tematica basmului care mai păstrează în substraturile sale urme ale păgânismului antic, reminiscențe ale obiceiurilor și datinilor străvechi.

BIBLIOGRAFIE

PROPP, Vladimir Yakovlevich, *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*, traducere de Radu Nicolau, prefaţă de Nicolae Roşianu, Bucureşti: Editura Univers, 1973

ELIADE, Mircea, *Imagini şi simboluri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994

ELIADE, Mircea *De la Zalmoxis la Ginghis Han*, Ed. Ştiinţifică şi Encliclopedică, Bucureşti, 1980

Eliade, 1995: Capitolul II, *Timpul sacru și miturile,* în format electronic: http://gawrylyta.files.wordpress.com/2011/10/sacrul-si-profanul-eliade.pdf

ELIADE, Mircea, *Imagini şi simboluri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994

James George Frazer, *Creanga de aur*, capitolul V, Editura Minerva, 1980

Poezie

Ovidiu Dinică

Bem

pasărea fără aripi
se aşază la masă cu noi;
are ciocul îmbibat în sângele scurs,
uimitor,
peste timpul rănit pe care îl cercetăm
prin ecranul cu peşti toxici, alături
de halba cu bere sortită
să aducă aerul bolnav al
raţiei de viaţă.
Liniştita prăbuşire ne inundă venele
la New York se moare.

Mâine este ziua mea.

Unsprezece Septembrie 2

turnați în cenușă

Ciocul păsării se înfige în trupul de sticlă
în zbor dezarticulat cu aripi risipite.
Bolnav pasărea sapă în
cercul înfierbântat al aerului otrăvit,
se rup cuvintele pământului care frânge
cerul rănit în compasul incandescent.
Inimi planează și se strivesc de betonul încins
tremură carnea lăsată să curgă
cu izvor tăcut se împlinește destinul
plecării din trup.
Cei ce devin zi rup groaza în silabe
sunt fiii neajunși ai tăcerii
se nasc în oceanul de ochi
cu brațe desprinse, turnați în cenușă
vocile lor hașurate
traversează versetul topirii întru ființă.

Unsprezece septembrie 3

Primele Ore

În sângele învolburat frica bântuie
în perfuzii.
Văzduhul înghite suflarea.
se așterne tăcerea în copaci.
Ninge peste apa interzisă
Umbra vieții miroase a duhoare,
fuga continuă din timpul suferind
spre colindul de iarnă.
Vânătorul sună din goarnă,
căprioare traversează orașul,
într-un decor pustiit
rujul iubirii
își tulbură culoarea.
Se aud primele sirene,
iarba va răsări prin ciment.

Unsprezece Septembrie 4

Aripile noastre

Sânul tău gust al piersicii plânge
în epava unui vis răstignit
expus zborului neterminat
nu-ți fie frică,
norii poartă chipul nostru
vom avea aripi
din tencuială trupurile captive
se vor desface în lumină
ușile deschise
vor lăsa iarna în toamnă
este timpul
să abdicăm
din visul care decora altădată cerul
în căutarea primăverii.
Nu-ți alunga zâmbetul
vreau să-l păstrez
în ființa care se zămislește
din foc și cuvinte
în liniștea așternută
vom avea aripi

Unsprezece Septembrie 5

Gândul fiului

De astăzi mama va împleti aşteptarea
în părul păpuşilor din geam
cu cârlionți de mătase din pletele lunii
pe buze le va pune ruj din praful de stele
îşi va dori la masă fiul
dar acesta nu va mai avea suficientă lumină să
învețe numărătoarea secundelor în drumul spre casă.
în mod permanent
ea va locui în salonul dimineților albastre,
căluții de mare și berzele o vor însoți.
Din coșul lui cu rufe purtate
va scoate cântecul de patefon pe care îl ascultau împreună,
apoi meticuloasă îl va înveli în straie
de duminică.
După amiaza va pregăti cina pentru timpul
șchiop

Telefonul 6

La capătul firului
sunt secunde pe care timpul le înrămează
spaima de a nu pierde zâmbetul bogat al toamnei
desprinde silabe din carnea cuvintelor
se naște strigătul de iarnă al fricii stăpâne din sânge
întunericul iscălește vocale pe diapazonul vocii
clinchetul metalic îmbracă stingher singura chemare
stinsă în marea de foc a zborului

Pompierul 7

sângele se preschimbă în durere
aerul toxic te învăluie gata
să acopere sirena ce te orbeşte
cu sunetul ei
de la capăt sunt rândurile
arate în toamnă în care berzele
îşi au cuibul în cuvinte
totul sună atât de straniu
încât ecoul se pierde
sub lespezi de apă fierbinte
am pieptul încordat de căutare
platoşa grea de nerespirat
striveşte numele tău Doamne

Proză

Domnul Marin Pârvu

C. VOINESCU

Marin Pârvu nu prea plecase din sat, nu trecuse dincolo de Corbu, unde, regulat, se ducea marţea, fie să vândă, fie să cumpere, fie să bage de seamă cum mai merge târgul şi să aibă ce vorbi cu Postea, peste gard, pe seară, când râneau la vite şi aruncau bălegarul la un loc, în aceeaşi grămadă din spatele fânarului, o singură dată a ieşit Marin Pârvu din sat şi s-a dus mult mai departe de Corbu, în ´77, când a plecat la război cu turcul, şi-a lăsat muierea jelindu-se, Ho, fă, ho, că mă-ntorc pân´ la cules, nu mă prăpădesc eu p-acolo, ai şi tu grijă p-aci de copii, de vitele astea, trebuie să mă duc, n-am încotro, nu vezi că pleacă tot leatul meu, ba şi ăi mai bătrâni, şi ăi mai tineri ca mine. S-a rupt de sat, de plug, de vite, de copii, de muiere şi de ce mai avea el pe acolo şi s-a dus să spele ţara de turc, Cum, mă, zicea el, mai mult s-o potolească pe-a lui din jelit, cum să nu punem noi pe fugă pe turc, uite-aşa cum mă vezi, în cămaşă şi izmene, cu parul ăsta de pus porumb în mână îl punem pe fugă şi pe iaca-cui – nu zicea dracu niciodată – darmite pe blestematul de turc, şi s-a dus. I-au dat o puşcă, nu cu parul i-a bătut el pe turci, însă i-a bătut şi s-a întors acasă aşa cum promisese, nu chiar la cules, dar s-a întors şi sănătos, şi mulţumit, Vezi, fă, că am venit, acu´ de ce te mai jeleşti, l-am terminat pe turc, hai, că avem treabă, ia uite, vitele alea n-au apă, Ai venit, ai venit, zicea femeia, ai avut zile, omule, trăi-te-ar Dumnezeu, şi se legăna când încolo, când încolo, mai mult se răsucea pe loc şi îşi ştergea ochii cu colţul dermelei, o fi mai bine acu´, o da Dumnezeu să fie mai bine, pupa-i-aş tălpile, Mai bine o fi sau n-o fi, om mai vedea noi, da barim nu mai e turcu peste noi, cu al tău te mai învoieşti, te mai crede, te mai înţelege, gândea el atunci când l-au chemat să-i facă o poză, aşa cam cât o icoană d-aia mică, şi i-au băgat-o într-un carton care se închidea şi se deschidea ca o carte, au scris acolo ce ştiau ei, au pus mai multe parafe şi i-au dat-o s-o aibă la mână, la o adică, nu ştia ce zice acolo, se uita, vorba lu´ Sentoiu, ca pisica în călindar, numai poza şi-o recunoştea, era el, cu barba cât firul ierbii după ce se ia bine zăpada, cu mustaţa stufoasă şi lăsată pe după colţurile gurii, cu capul gol, de ce îi dăduseră jos căciula nu ştia, osos, cu privirea ageră, proptită sec în cutia ăluia de-l poza, părea chiar mândru, cum nu fusese niciodată până atunci, nici chiar când se luase cu a lui şi le citise popa în biserică. Îi dăduse muierea o cămaşă nouă, albă, încheiată strâns la gât cu doi nasturi şi vesta a neagră de care aninase decoraţiile, vreo patru, să numere ştia, una, două, trei, patru, ştia şi el cât îi trebuia, să nu-l păcălească alţii. Când au dat mâna cu el şi i-au dat carnetul, a întrebat curios, ca tot omul, la ce e bun carnetul ăla roşu ca cerul la scăpătatul soarelui, încolo spre Areca, i-au spus că are voie să meargă gratis pe chefere cu trenul, să meargă, da´ unde, că el din sat nu pleca decât la război, iar marţea la târg, dacă nu se ducea pe picioare, înjuga boii la căruţă, n-avea nevoie de tren şi de unde să ia tren, să admitem că îi venea chef de

tren – dacă pe acolo nu trecea trenul. A luat cartonul cu poza, l-a luat, ce era să facă, Lasă-l aci, nu se ştie, o fi bun şi ăsta la ceva, s-o băga tren vreodată şi pe la noi, cine ştie, nu vrei, părinte, să-mi citeşti ce au scris ăi de mă pozară, Veterani, aşa sta scris, carevasăzică acolo, pe prima copertă, cu litere de-o şchioapă, Veterani, adică de ăştia care luptarăţi cu turcul, explica popa, aşa era, luptase cu turcul, ba îl mai şi pusese pe fugă, Ia zi-i părinte, mai încolo ce mai scrie, că văz că mai scrie ceva, Legătoria de cărţi N. Alfandari, Bucureşti, citea popa ca din evanghelie, Cum adică vine asta, păi de ce, că vedea şi el nişte litere mari şi groase pe faţa ailaltă a copertei, mai mari şi mai groase decât alea de scriseseră cu ele Veterani, Cine e ăsta, Alindare sau cum îi zice, n-a auzit de el, n-a fost acolo la război cu turcul, de ce s-a scris pe cartonul cu poza lui, de unde e şi ce face el? Auzi, zicea popa, auzi ce zice mai încolo, Calea Victoriei, Pasajul Nifon, vizavi de librăria Alcalay, execută orice lucrări atingătoare de această branşă, precum registre, broşuri, cărţi de lux şi Bibliotecă, pasporturi, hărţi întinse pe pânză, planuri etc., etc. Deviza atelierului este PROMPT, BUN şi EFTIN.

A, păi asta e, hărţi, de ce nu spuseşi, părinte, de la început, că de hărţi e vorba, văzuse el la un căpitan o hartă întinsă pe pânză, se uita mereu pe ea, era aşa ca o foaie însemnată cu plaivasul, zicea, Aici se ascunde turcul şi plimba deştul pe hârtie, noi atacăm de aci, trecem peste deal, o luăm încolo, încolo, după ei mereu şi după liniile alea trase ca brazdele primăvara pe pământul crud, harta aia o făcuse Alandare ăsta şi d-aia se scrisese pe carnetul lui de veteran, altfel nu se poate, Bine, părinte, acu înţelesei ce scrie pe carton, da´ pe poza mea ce zice, că văz că zice ceva şi acolo, şi pe faţă şi pe dos, Uite, aici, pe colţul ăsta al pozei, scrie aşa, Certifică veteranul Marin Pârvu prevăzut în fotografia de faţă a făcut Campania anului 1877/78 cu Batalionul patru Vânători, Comandant Batalion de Rezervă Argeş Căpitan C. Ionescu şi trei ştampile, una cu batalionul de-l încorporase şi cu care îi bătuse pe turci, cum să nu ştie, şi pe căpitan îl ştia, alta cu Ministerul de Război şi una cu Căile Ferate Române, aproape că nu se mai vedea poza de ştampilele astea, da aşa trebuia, fără ştampile nu te credea nimeni că eşti tu şi că ai trecut pe acolo. Pe dosul pozei scrie aşa, zicea popa, cine putea să pună la îndoială ce zicea el, Ministerul de Război, ăştia puneau războiul la cale şi chemau ţara sub arme, Bilet de identitate no. 2876, Domnul Marin Pârvu, Auzi, domnul, stai niţel, părinte, cum adică domnul, domnul… Marin Pârvu, nu se poate, el, ţăran d-aci din sat, de la coarnele plugului, auzi, domn! Domni erau ăia de la Bucureşti de treceau în trăsuri, îi văzuse el când defila pe acolo în drum spre război şi după aia, în drum spre casă, erau îmbrăcaţi boiereşte, nu ca el în opinci şi cu căciulă, Domn, auzi! Eh, dacă aşa sta scris acolo unde citea popa, înseamnă că aşa era, adică domnul Marin Pârvu, şi mai departe ce mai zice, părinte? Mai departe zice este veteran din 1877/78, Asta aşa e, veteran e, n-ai cum să nu crezi, da domn nu prea îi venea să creadă că e şi nici n-avea cu cine să se mai pună în contră, popa n-avea nicio vină, el doar citea ce scria acolo, uite aici, iar ştampile şi nişte iscălituri lungi şi împletite, două-trei şi alea, una singură lipsea, lipsea una, unde scria, zicea popa, semnătura veteranului, acolo nu era nici o iscălitură, fiindcă el iscălea cu deştul, domnul Marin Pârvu iscălea cu deştul şi d-aia nu înţelegea cum devine cazul de ajunsese domn, dacă punea deştul.

Interviu

Joile Corinei

Anca IVAN

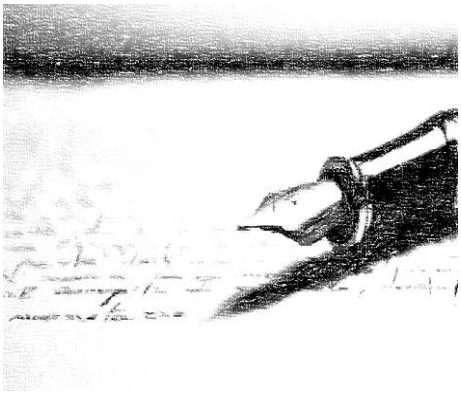

Îmi propusesem cândva să pun anumite întrebări, să am aşa… un fel de convorbire cu unii dintre contemporanii mei, creatori de câte un ceva fiecare, mai ales după ce am avut ocazia să-i cunosc şi altfel datorită Revistei Oltart. Doream să-i cunosc, să-i cunoaştem mai bine întrebându-i, dându-le posibilitatea ca prin răspuns să producă în continuare artă, graţie cuvântului exprimat despre sine şi mai cu seamă despre creaţia fiecăruia.

E joi. O zi mohorâtă, de pijama, de ochii larg deschişi în tavane. E joia Corinei. Încep cu ea!

Anul trecut, Corina Monea a fost prezentă cu poezie în paginile Oltart (îmi place extraordinar s-o numesc de câte ori am ocazia, singura revistă de cultură la nivel judeţean), care ajunge în toate colţurile ţării şi, deci, cititorii revistei au remarcat-o, citindu-i poezia.

Corina! Ai vrea să îmi răspunzi iar eu să li te arăt?

Anca, te descopăr pe tine, femeie cu gând împletit, înăuntrul fiecărui cuvânt pe care mi-l spui, atât de frumoasă, atât de sclipitoare în inteligență, încât vreau să fac parte din toate locurile comune pe care cu generozitate îngerească mi le oferi spre firească și onorantă (pentru mine) prietenie.

Ai debutat în 2017. Critica te-a primit bine, iar primul volum te-a obligat, sunt convinsă. Ai intrat în lumea şlefuitorilor de suflete, prin cuvânt, ca să rămâi?

Intru în fiecare clipă, de un an încoace, într-o respirație universală a esteticului din care cu aviditate îmi trag oxigenul. Că scriu este o permanentă uimire pentru mine, un act de creație este o piatră de hotar de la care plec, spre care plec, într-un zilnic flux și reflux al patimii de a nu mă mai putea împotrivi datului. Am un pătrat modest de existență, frumos până la durere, tocmai pentru că între laturile lui mă regăsesc mereu și mereu cerc de cuvânt (care nu știu de unde vine, dar vine ca o mântuire a eului).

„îmi iau pantofii, sufletul, rujul, dispar” , titlul primului meu volum, nu este *(sau este?) o întâmplare. Zic eu că reprezintă primul strigăt al femeii însetate de*

nelimitare, al femeii care se dezbracă de hainele vechi, grele, carceră de spirit și care pleacă albă, cuminte, arc cambrat spre oriunde înainte. Nu știu dacă merit titlul de „șlefuitor de suflete", vreau să cred că sunt o mână care scrie, iubește, plânge întru și între autogăsire și cer.

Rămân.

Poezia ta este caracterizată de simplitate (explicând cuvântul ales prin ideea de uşurinţă cu care atinge, pătrunde), dar în acelaşi timp încărcată de stare. Şi de culori. De tristeţi, „de iubiri, de măriri, de căderi", de întuneric… şi în final de atât de multă lumină ca tendinţă de echilibru şi armonie. E complicat?

Voi începe prin „depinde". Depinde de stare, uneori atât de limpede, alteori tulburată de un necesar dezechilibru... Nu am momente fixe de scriitură, nu mă așez pe liniștea mea să scriu, nici pe dezlănțuită furtună, pentru că ele nu vin separat niciodată, ele îmi există simultan într-o siameză și firească „fiire". Uneori se rup zăgazurile și năvălește apa, altădată nu sting incendii, e o patimă de aer care vine să mă îmbrace. Și scriu. Atât. Îndrăznesc. Cutez să îi chem deopotrivă pe Dumnezeu și Satan, prietenă cu amândoi fiind, slujind ideea de frăție a lor în veșnicie, făcându-mă glas divin sau satanic, ană sau antiană, virgulă sau punct. Am toane, sunt dificilă cu mine însămi până la a nu mă mai recunoaște. Înseamnă „complicat"? Poate că e un „ pur și simplu" personal.

Ai deja mulţi cititori, fani chiar. Mulţi se regăsesc în ceea ce exprimi. Se întâmplă un transfer de stare – esenţial, cred, într-un act creator – care devine comună, dar nu şi colectivă, pentru că trebuie să rămânem la un nivel de transmisie-recepţie de natură subiectivă. Tu cum simţi transferul, dacă, desigur, crezi că are loc?

Este un drum frumos între mine și cei care îmi citesc cuvântul, cu două sensuri egale. Facebookul ușurează călătoria, legătura se face rapid, simt că după fiecare reacție mă îmbogățesc, că ideea mea „prinde" și naște noi înțelesuri, că am lectori de elită care frământă ca și mine aluatul poemului. Și primesc feedbackuri motivante, unele mă obligă, altele mă incită, pro și chiar contra, dar le iubesc pe toate pentru că stârnesc în mine acel impuls de a căuta „mai multul". Primesc, într-adevăr, de la cititori cuvintele acelea prin care spun că se identifică pe sine în poemele mele și, recunosc, este o senzație de atingere a tălpii lui Dumnezeu atunci. Înseamnă că El a vrut ca eu să pot, să fiu, să deschid uși. Se întâmplă firesc, fără trucuri, cu simplitate, o rețea de trăiri.

Eşti filolog. Ai predat limba şi literatura română. Dacă te-ai întoarce la catedră, cum ar decurge o oră de limba română? Ai încuraja tinerii de astăzi în vreun sens al creaţiei ? Nu în ideea câştigului din scris întreb, ci în sensul în care poezia hrăneşte şi /sau vindecă?

Elevii mei mi-au fost întotdeauna prieteni. Îmi sunt mereu, deși au devenit copii cu copii, prinși în ale lor. Orele mele erau (și probabil ar fi și în continuare) ateliere vii de comunicare, de descoperire a ființei care este limba română, a minunii care este literatura. M-aș plictisi și aș plictisi altfel. Am descoperit elevi în fața cărora aș sta mereu în genunchii admirației pentru dăruirea lor față de Carte, față de Cuvânt. Talente autentice. Și am lucrat împreună, am răscolit

adevăruri și întrebări ale creației, am căutat esența, uneori am găsit-o. Nu există „câștig", din poezie, decât acela al catarsisului. Arderea continuă care înalță.

Pe pagina ta de socializare, ne prezinţi poezia într-o imagine tridimensională. Eşti tu, cuvântul, imaginea (poza, desenul, tabloul). E ca un joc, dar, în fapt, e triunghiul stării complete şi perfecte pe care ne-o dai. Cum le potriveşti?

Le potrivesc? Aș vrea să fie așa. Un băieţel, cel mai drag cititor al meu, este piatra mea de încercare. Ce poate fi mai copleșitor pentru mine decât să știu că un băiat de 7 ani o roagă pe mama lui să îi citească la culcare poemele fetei aceleia „care pune vorbe frumoase lângă poze frumoase"? Acesta este, da, triunghiul unei stări complete, firea, cuvântul, ochiul. Mulțumesc, copile!

Mi-ar plăcea un final ca al Eugeniei Vodă în *Profesioniştii*. Ador aceste finaluri. Am să-ţi adresez o ultimă întrebare pe care am s-o întrerup când voi considera.

Îi dedici al doilea volum lui Daniel Dăian! Eu cred că, dându-ţi posibilitatea să răspunzi „de ce?”, ni te descoperi încă.

Daniel Dăian. Da. Ne-am descoperit reciproc. Eu la începutul scriiturii mele, el după 22 de ani de poezie. Eu am văzut în el prototipul Ideei, al Poemului, el în mine, probabil, un lăstar ce merită altoit pentru a da „mărul" mai bun. Astfel, s-a creat o relație absolut specială, minunat spirituală. În altruismul care îl caracterizează s-a oferit să îmi scrie prefața la primul volum, fără de care cartea mea ar fi fost săracă, mi-a dăruit și cel mai frumos tablou al lui (este și un exceptional pictor) spre a-mi fi coperta întâi. La cel de al doilea volum, în curs de apariție, „antifericire cu aripi", mi-a scris postfața, pe care am ținut să o atașez ca pe o inimă lângă fotografia mea de pe ultima copertă. Daniel este marcă înregistrată a geniului în poezie și în pictură, îi ating cu gândul tâmpla a mulțumire că este, că se întâmplă în viața mea de poet și de om. Dacă îmi dai voie, continuarea acestui răspuns ar putea fi un poem. Nu al meu, ci al lui DANIEL DĂIAN:

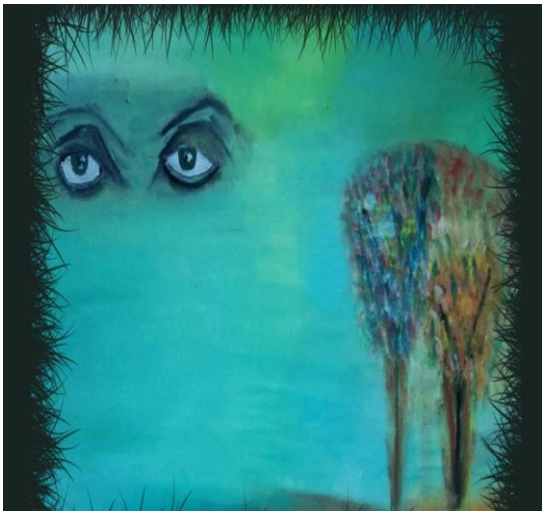

Am lătrat în ea ca un descreierat. Până nu am mai simţit corzile vocale. Facerea este un simbol peste care traversează trupurile oamenilor. Mai mult nu văd şi nici nu îmi pasă. Sunt un nume cu mintea goală, care trăieşte de azi pe mâine sufletul unei singure femei. Dezbrăcat până la oase, trăiesc în mâinile doamnei sau o petrec deopotrivă. Mort sau închipuit de moarte. Nu îmi pasă. O posed din toate încheieturile vieţii mele!

N-am fost Eugenia Vodă, dar Corina a fost o profesionistă. N-am tăiat şi n-am întrerupt, ci dimpotrivă las, adăugându-se în curgerea-i, versul:

Ce joi eşti, femeie

Sunt femeie şi îmi plac femeile…
ah, ce poveste de om e o
femeie
atunci când miroase a
pădure
sau când i se încurcă
sălbăticia în păr

îmi plac femeile cu ruj
roşu-curvet,
femeile cu fuste scurte ca
dimineaţa,
femeile care-şi zâmbesc
pe stradă complice
doar pentru că-şi înţeleg
reciproc frumuseţea.

ce joi e o femeie care
aşteaptă,
ce parfum îi cade eşarfă
pe urme,
ah, şi ce lungă e dunga
neagră a ciorapului
între iadul şi raiul unui
picior.

îmi plac femeile flămânde
în creier,
femeile care ies din zid,
femeia-nor
de-un pur şi simplu
neînţeles.

da, îmi plac femeile care
miros a iarbă
şi a nopţi fără lună…

Îţi mulţumesc! De tot!

Calendar

Iunie

1 iunie 1909 – s-a născut, la Slatina, prozatorul şi traducătorul **IONEL MARINESCU** (m. 28. 10. 1983, Bucureşti)
1 iunie 1952 – s-a născut, la Bârza, Olt, poetul **MARIN LANGĂ**
1 iunie 1958 – s-a născut, la Călui, Olt, poetul **GHEORGHE TRUȚĂ**
2 iunie 1964 – a murit, la Bucureşti, criticul, istoricul literar şi folcloristul **DUMITRU CARACOSTEA** (n. 10. 03. 1879, Slatina)
3 iunie 1960 – s-a născut, la Corabia, etnograful, etnomuzicologul şi pedagogul **NICULINA MERCEANU**
6 iunie 1941 – s-a născut, la Strejeşti, Olt, filosoful şi logicianul **ILIE PÂRVU**
6 iunie 1948 – a murit, la Bucureşti, prozatorul şi gazetarul **MIRCEA DAMIAN**, pe numele adevărat **CONSTANTIN MĂTUŞA** (n. 14. 03. 1899, Izvoru-Găneasa, Olt)
9 iunie 2014 – a murit, la Slatina, istoricul **PAUL MATIU** (n. 15. 08. 1951, Râmnicu Sărat)
10 iunie 1896 – s-a născut, la Slatina, istoricul de artă, eseistul, poetul şi publicistul **ALEXANDRU BUSUIOCEANU** (m. 26. 03. 1961, Madrid)
11 iunie 1939 – s-a născut, la Perieți, Olt, poetul, prozatorul, publicistul și traducătorul **ION ANDREIȚĂ**
14 iunie 1970 – a murit, la Bucureşti, **GRIGORE (NIFON) CRIVEANU**, primul mitropolit al Olteniei (n. 20. 02. 1889, Slătioara)
15 iunie 1939 – a murit, la Bucureşti, scriitorul şi gazetarul **NICOLAE M. CONDIESCU** (n. 15. 10. 1880, Craiova)
15 iunie 1998 – a murit, la Slatina, poetul şi gazetarul **GEORGE ENACHE** (n. 30. 10. 1936, Ungheni - Argeş)
16 iunie 1944 – s-a născut, la Stoileşti, Vâlcea, prozatorul **VIOREL DIANU**
18 iunie 2012 – a murit, la Orlea, Olt, poetul și publicistul **GIL PĂSCULESCU,** pe numele adevărat **GICĂ PĂSCULESCU** (n. 3. 03. 1945)
23 iunie 2000 – a murit, la Craiova, poetul, prozatorul şi folcloristul **ION NIJLOVEANU** (n. 27. 09. 1913, Oporelu, Olt)
24 iunie 1940 – a murit, la București, muziciana și poeta **DOINA BUCUR**, pe numele adevărat **FLORICA E. IONESCU** (n. 18. 08. 1896, București)
25 iunie 1957 – s-a născut, la Caracal, poetul şi prozatorul **PAUL SÂRBU**
26 iunie 1904 – s-a născut, la Balş, scriitorul şi eseistul **PETRE PANDREA**, pe numele adevărat **PETRE IOAN MARCU** (m. 8. 07. 1968, Bucureşti)
26 iunie 1942 – s-a născut, la Grădinile, Olt, poetul **CONSTANTIN IANCU**
29 iunie 1935 – s-a născut, la Morunglav, Olt, scriitorul şi publicistul **ADRIAN BUTOI**

Arhitectura

Bruder Klaus

Dan FIROIU

„într-o societate care promovează neesenţialul, arhitectura poate opune rezistenţă, poate contracara utilizarea incorectă a formelor şi înţelesurilor şi poate vorbi propria limbă”[1]

Avem privilegiul, fără să fi conştientizat, să fim contemporani cu unii dintre cei mai prestigioşi arhitecţi, pe care istoria o să îi răsplătească cândva (tardiv) cu osanale; unul dintre aceştia este Peter Zumthor[2] – cu el Istoria Arhitecturii a fost totuşi blândă, căci numărul premiilor primite în timpul vieţii este comparabil cu numărul lucrărilor realizate într-o carieră de peste 40 de ani. Aievea, pentru Peter Zumthor, nu cifrele contează şi nu cantitatea primează; în ciuda ritmului alert pe care viaţa contemporană îl impune, fapt ce duce şi la insuficienţa timpului pentru creaţie, el încă mai găseşte resursele interioare şi liniştea, serenitatea creaţiei şi reflexiile minimaliste pentru a zăbovi ani de zile în desăvârşirea unui singur obiect.

Pentru cei care i-au cunoscut opera, Zumthor este etalonul coerenţei şi al simplităţii fireşti; el este un individ strict, calculat, ascetic ce a reuşit să imprime acelaşi caracter arhitecturii sale. Capela închinată lui *Bruder* Klaus realizată de acesta în 2007, este după mine cea mai frumoasă materializare contemporană a religiozității în Arhitectură, care prin simplitatea și simbolistica ei desăvârșită dă sens locului, aduce pentru o clipă divinitatea mai aproape și înlesnește contactul cu Aceasta; este vorba despre o capelă mică situată la 55 de kilometri de Kőln, aflată pe proprietatea privată a unui fermier german care a apelat la arhitect pentru a construi capela „*drept mulţumire pentru o viaţă bună şi fericită*”, în onoarea lui *Bruder* Klaus[3], un călugăr din secolul XV.

---

[1] Peter Zumthor – Discurs ținut la decernarea premiului Pritzker 2009;

[2] Peter Zumthor (n. 26.04.1943) – este un arhitect elveţian de factură minimalistă, distins printre altele şi cu premiile: *RIBA Royal Gold Medal, Praemium Imperiale-Japan Arts Association, Mies van der Rohe Award, Thomas Jefferson Foundation Medal in Architecture-University of Virginia, SUA, International Prize for Stone Architecture-Fiera di Verona, Italia, Spirit of Nature Wood Architecture Award,* etc.

[3] Bruder (Brother) Klaus – fratele Klaus în traducere, face referire la Sfântul Nicolae din Flüe (germană: Niklaus von Flüe) (1417 - 21 martie 1487) a fost un pustnic elvețian și ascetic devenit sfântul patron al Elveției. El este deseori invocat ca *Bruder Klaus*. În timpul vieții laice a fost cunoscut ca fermier, lider militar, membru al adunării obștești, consilier, judecător și mistic, a fost respectat ca om de o integritate morală completă. Klaus a contribuit și la prevenirea războiului dintre cantoanele elvețiene.

Bruder Klaus Kapelle, Mechernich, Germania

Mitul spune că fratele Klaus, în drumul său inițiatic către Basel, la Liestal face o oprire, unde un țăran care i se arată pe drum îl sfătuiește pe Nicolae (Ni-*klaus*) să nu meargă în străinătate, în pelerinaj ci să-L slujească pe Dumnezeu de acasă. Nicolae își petrece noaptea meditând în aer liber, iar un fulger de lumină îl lovește, provocând o durere ca și cum trupul lui ar fi tăiat și deschis cu un cuțit. După această experiență covârșitoare, cuprins de revelație divină, Nicolae se întoarce spre casă, fără mâncare și fără apă, căutând locul ideal de unde să slujească. Patru lumini îi indică unde ar trebui să se așeze: pe propriul său pământ, la numai câteva sute de metri distanță de casa și familia sa de lângă care plecase nu cu mult timp înainte, pe malul râului Melchaa, în defileul profund al văii Ranft. El petrece acolo iarna, în grotele văii: în frig, post, rugăciune și sărăcie. Iarna următoare țăranii îi construiesc o casă mică și o capelă, unde fermierul Nicolae din Flüe devine pustnicul frate Klaus. Numele său capătă recunoaștere încă din timpul vieții, când mulți oameni veneau la el căutând sfaturi: bărbați și femei, tineri și bătrâni, bogați și săraci, Ducii din Austria, Milano și Veneția țineau legătura cu el, la fel și cantoanele Elveției. Într-un timp plin de intrigi, fratele Klaus s-a ridicat deasupra tuturor partidelor și intereselor vremelnice. Viața lui ascetică și convingătoare i-a dat autoritatea morală cea mai înaltă. După victoria asupra Burgundiei, când Confederația se afla în pragul războiului civil din cauza rivalităților politice, fratele Klaus aduce o contribuție decisivă pentru pace (Tratatul de la Stans 1481 - Stanser Verkommnis). Din acel moment este recunoscut ca făcător de pace și este din ce în ce mai des chemat să arbitreze dispute politice și ecleziastice, cum ar fi, de exemplu, conflictul de reformă privind reînnoirea mănăstirii Klingental din Basel (1482) sau dezacordul între orașul Konstanz și Confederație (1482). Mulțumită fratelui Klaus, Cantoanele au ajuns în 1481 la un acord de pace și unificare sub forma unei confederații durabile. În scrisoarea sa către Consiliul de la Berna, pustnicul ne spune ce înseamnă pacea: „*Ascultarea este cea mai mare onoare din cer și de pe Pământ, de aceea trebuie să vă străduiți, fiți ascultători unul altuia. Pacea este cu siguranță în Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este pace*." Învățătura lui spune că nu poți să poruncești pacea, aceasta fiind un dar; conflictele pot fi rezolvate fructuos doar în respect și supunere reciprocă. Nu există pace fără dreptate, iar în cele din urmă pacea este fondată în unirea mistică cu Dumnezeu (*einig wesen*).

***Bruder* Klaus - Sfântul Nicolae din Flüe, sărbătorit pe 25 septembrie și nimbul său caracteristic[4]**

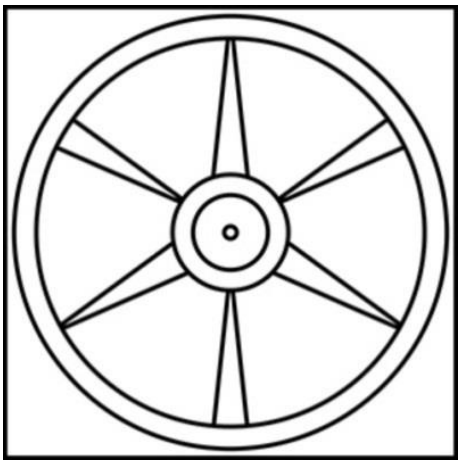

Capela ce îi poartă numele este ridicată tot de fermieri[5], la multe sute de ani și kilometri distanță de locul originar – fermieri care, pătrunși de evlavie și recunoscători pentru învățăturile fratelui Klaus, i-au închinat acestuia un loc unic pentru rugăciune și meditație, asemenea locului mult căutat în timpul vieții.

Peter Zumthor a imaginat forma capelei cu cele 5 fațade neregulate, ridicându-se brusc din pământ, mai sus decât orice element al peisajului, nelăsând niciun indiciu legat de ceea ce se află în interior. Pare impenetrabilă, fațadele lipsite de ferestre te duc cu gândul la o recreare modernă a unui turn de strajă medieval. O potecă îngustă presărată cu pietriş te conduce direct la o uşă masivă din fier, de formă triunghiulară. Singurul lucru care trădează rolul construcţiei este o cruce subţire tăiată în faţadă deasupra intrării. Forma simplă a capelei este mult mai bogată în semnificaţie şi mult mai complexă din punct de vedere al procesului constructiv decât pare să fie la prima vedere.

Turnul înalt de 12 metri este format din 24 de straturi de beton, în care, înainte să fie turnat, s-a sculptat forma interioară a capelei din ceea ce urma să devină cofraj; pentru asta au fost utilizate 112 trunchiuri de copaci, tăiate dintr-o pădure din zonă, aşezate

[4] Dintre numeroasele indicii pe care Sf. Nicholas din Flüe le-a primit în viziunile sale, unul în mod special s-a remarcat ca fiind distinctiv, reprodus adesea într-o formă de logogramă de dimensiuni reduse, sub forma unei roți mistice. Nicholas și-a descris viziunea drept fața Lui Iisus în centrul unui cerc, cu vârfurile a trei săbii atingându-i ochii și gura, în timp ce alte trei radiază spre exterior într-o simetrie de șase elemente care amintește de Sigiliul lui Solomon.

[5] Capela a fost comandată de către fermierul Hermann-Josef Scheidtweiler și soția sa Trudel, în mare parte construită de ei, cu ajutorul prietenilor și meseriașilor pe un câmp din apropierea satului Mechernich - Germania.

în forma unei colibe peste o platformă din beton. Peste structura completă din trunchiuri de copaci au fost turnate 24 de straturi de beton, cu grosimea de 50 cm, fiecare strat fiind turnat la un interval de 24 de zile (reprezentând orele zilei și permițând în același timp maturarea și uscarea corespunzătoare a betonului), pentru obţinerea formei ortogonale, exterioare. După uscarea straturilor din beton, cadrul interior din lemn a fost ars treptat pe o perioadă de trei săptămâni, lemnul transformându-se în cenuşă şi lăsând în urmă o cavitate cu pereţii carbonizaţi şi negri. Pardoseala a fost realizată prin turnarea a patru tone de plumb topit, formând o suprafaţă unică, cu reflexii neașteptate.

într-o dimensiune întunecată. Câţiva paşi în interiorul capelei te trimit într-o baie de lumină ce pătrunde prin interiorul unui oculus în formă de lacrimă aflat in partea superioară. Lumina este intensă, strălucind în podeaua de plumb, căzând în cascadă şi luminând canalele lăsate de trunchiurile de copaci carbonizaţi. Prin pereţii capelei străpung 350 de găuri umplute cu dopuri de sticlă, ce lasă lumina să treacă difuz, sticlind din pereţii înnegriţi de fum. Deschiderea permanentă a capelei către cer controlează mediul interior al construcţiei, ploaia şi razele soarelui penetrând cu uşurinţă deschiderea. Este creată o ambianţă şi o experienţă specifică fiecărui moment al zilei şi al

Montaj fotografic din perioada de construire

Prezenţa impunătoare a turnului singuratic în mijlocul câmpului la prima vedere pare să fie suficientă pentru a lăsa o impresie atractivă, dar dacă păşeşti în interior, prin uşa înaltă de trei metri care se închide în urma ta, te găseşti într-o lume spiritual inspiraţională. Pereţii par să se încline în direcţia ta şi orice urmă de lumină dispare pentru un moment şi te cufundă

anului. În zilele însorite, acest oculus sugerează strălucirea unei stele, atribuită uneia dintre viziunile fratelui Klaus. La zenit fascicole de lumină sunt reflectate de pereții interiori și amplificate până jos, umplând spațiul, conturându-i fiecare denivelare, tăindu-l asemenea fulgerului de lumină care s-a coborât asupra fratelui Klaus în pelerinajul său către Basel.

Montaj fotografic cu interiorul capelei

Interiorul capelei este de dimensiuni reduse, ce nu permite accesul decât a două sau trei persoane și care lasă un sentiment de disconfort, o atmosferă apăsătoare. Un nimb turnat în bronz, similar cu cel al lui *Bruder* Klaus este aşezat în partea superioară a capelei, o statuie din bronz a sfântului este aşezată pe un postament, o bancă sculptată dintr-o singură bucată de lemn de tei, un suport din fier pentru lumânări: acestea sunt singurele obiecte care împodobesc capela, care până la urmă reprezintă un loc de meditaţie şi alinare. Sentimentul sobru şi meditativ transmis în interiorul capelei transformă această construcţie într-una dintre cele mai uimitoare obiecte de arhitectură religioasă din zilele noastre.

Ca prim pas în procesul de proiectare, Peter Zumthor se întreabă ce ar trebui clădirea să fie în esenţa sa, iar răspunsul îşi găseşte întotdeauna expresia în concept. Acesta porneşte de la ideea de bază a construcţiei, fie ea o casă sau orice alt tip de funcțiune: totul pleacă de la concept, de la origini, de la esenţă – care în arhitectura sa reprezintă germenul primordial; el analizează impactul intervenției asupra sitului, dar şi viceversa, încearcă să integreze construcţia în cadrul natural, dar în acelaşi timp să pună în evidenţă şi ceea ce există în jurul ei, refuzând materializarea unei arhitecturi autiste, care să se desfăşoare doar prin ea însăşi şi care să nu se raporteze la contextul învecinat.

Elementele cu care Zumthor lucrează nu sunt neapărat de factură pragmatică, însă obligatoriu necesare pentru crearea unei atmosfere intime, de serenitate, care să faciliteze contemplarea şi contactul vizitatorului cu originile sau cu sacrul; astfel, culoarea, lumina perfect gramată, formele simple, materialele alese cu grijă, toate contribuie la desăvârşirea proiectului de arhitectură, înţeles ca un organism ce va relaţiona cu mediul din care ia naştere nu pentru următorii 100 de ani sau 1000, ci ca şi când ar face parte dintotdeauna din contextul respectiv.

În cazul de față, conceptul lăcașului depășește forma sa simplistă, interiorul mistic și intim care invită la

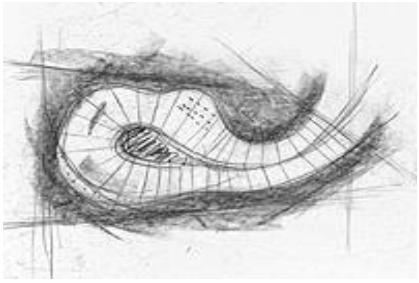

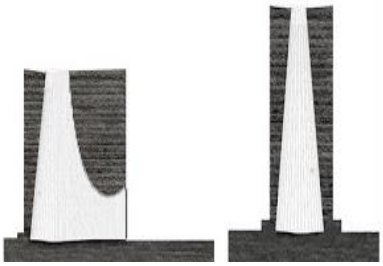

Schițe ale lui Peter Zumthor: secțiuni și plan

reflecție fiind mascat de un exterior dreptunghiular foarte rigid. Construcția nu este dotată cu instalații sau sisteme de preluare a apelor pluviale, natura lăsându-și amprenta activ asupra obiectului, care, asemenea unei peșteri, capătă în timp modificări; este precum un organism viu, care nu se opune patinei timpului, ci se îmbogățește odată cu trecerea acestuia.

Direcționalitatea evidentă a traseului interior duce privirea în sus până la punctul în care acoperișul este deschis spre cer, iar imaginea oferită este una de factură nocturnă. Această diafragmă controlează climatul interior din capelă. Atât lumina soarelui, cât și aerul, ploaia penetrează deschiderea și creează un mediu și o experiență foarte specifică, diferită în funcție de timpul zilei și de sezon. Pe lângă oculus, lumina zilei intră în capelă și prin găurile mici situate în pereții de beton – găuri mulate, conturate după armă-turile din oțel folosite pentru susținerea cofrajelor interioare, înlăturate după procesul de ardere și acoperite mai târziu cu emisfere mici de sticlă.

Pentru desăvârşirea unui astfel de proiect sunt necesare multiple etape de decantare a informaţiei, ce se întind pe parcursul a mai multor ani; acest aspect specific lui Peter Zumthor îi limitează cantitativ cariera, însă fiecare exemplu în sine reprezintă o înfăţişare perfectă pentru întreaga sa operă, ce capătă astfel proprietăţi fractale. Refuzul celebrităţii prin prisma popularităţii şi numărul relativ restrâns de proiecte realizate, fac din Zumthor un architect de nişă, pe care însă posteritatea o să îl plaseze alături de alţi mari arhitecţi deschizători de noi direcţii, căci operele sale au devenit între timp repere pe harta internaţională a obiectelor de studiu arhitectural.

Oculus – vârful neacoperit al capelei

Exteriorul capelei

SURSE BIBLIOGRAFICE:

Peter Zumthor - Atmospheres: Architectural Environments, Surrounding Objects - 2006, editura Birkhäuser;

Peter Zumthor - Thinking Architecture - editia 3 – 2010, editura Birkhäuser;

Peter Zumthor - Works, Birkhäuser, 1998

arh. Sanda Alexandru Costin - *Peter Zumthor*, lucrare de licenţă, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectură, 2012

http://www.pritzkerprize.com

http://www.bruderklaus.com

https://en.wikiarquitectura.com/building/bruder-klaus-field-chapel/

http://zumthor.tumblr.com/

Poezie

Daniela Mărginean

ductil

o apă dulce îşi croieşte izvorul în piept
şi mă umple.

forma de cer în care îmi torni trupul e atât de senină
de parcă s-ar topi Dumnezeu în îmbrăţişările noastre.

însetează-te de mine cu palme, cu buze, cu ochi,
cu gândul însetează-te,
să-ţi stâmpăr cuvinte în sunetul coastei,
să mă mistuie cu insomniile ce mă ţin trează în visele tale

forma asta de cer în care mă torni
eşti tu.

evanghelia tăcerii

întind lumina aceasta
nefiresc de firească
până la capătul de început al nopţii
să simt că trecerea dintre ieri şi azi
e ca o moarte înnodată pe un gând.

noaptea îşi scurge evanghelia tăcerii
prin ceara ce mă topeşte
cu fiecare ardere de păcat.

timpul pare tunelul prin care ne trecem
dezlegarea de trup.

cină de taină

gust din tine
de parcă m-aş înfrupta dintr-o primăvară
şi toţi mugurii ce-mi cresc sub piele
vor înflori ca o ninsoare

o avalanşă de îngeri
în trupul ce se zbate
în ochii acestor zile şi
nopţi
rupte din noi.

să fie lumină!

să fiu, mi-a zis!...
şi de atunci în fiecare dimineaţă
ung ochii lui cu lumină
cum aş unge o felie de pâine cu unt
din care să muşc flămândă.

domino

drumul meu trece prin mine
ca o amintire netulburată
ca lacrima unei tăceri de dimineaţă pustie
seminţele aşteaptă
miracolul germinaţiei
lujerii îşi subţiază creşterea spre lumină
eu mă tulbur de nenumăratele anotimpuri
în care noaptea muşcă nesătulă din viaţă
şi îmi însemn trecerea în cuvânt.

mugur de iarbă

vindecarea ierbii e un ritual precis,
se ia fir cu fir dintr-un vis
şi
se însemnează creșterea pe retină.

vis după vis firele se vor lungi
și își vor colora așteptările
până când vântul va aduna înserări
într-o singură dorință
care se va odihni în iarbă
ca un mânz obosit de fugă.

poate că atunci iarba va fi vindecată
de nerăbdarea de a crește peste trup.

liberul arbitru

ne vom zbate într-un zvon de albastru şi alb
până credinţa va muta munţii
şi umbrele noastre se vor atinge
se vor confunda

ca o sete ne vor soarbe
gemetele unei tăceri sfâşiate
de iarna asta nebună de dragoste.

iele 1

când ating noaptea cu genele
îmi zvâcnesc în piept
copite de cai sălbatici
ce-şi caută pădurea.
singurătatea se dezleagă de trup
şi pleacă în lume să vândă iernii
copaci desfrunziţi.

eu te îmbrăţişez precum setea o ploaie,
şi nu ştiu de ce-mi primăvară.

iele 2

aş trece prin sâmburele fiinţei,
fum albastru, subţire,
să-ţi învălui fiecare gând
şi fiecare rană.

să pătrund prin lăcatul ce-ţi ferecă zborul,
să întorc cheia ruginită,
cu lumina ce-mi eşti şi o port
în ochi ca pe-o duminică.

să pipăi cu degete oarbe
aburul respiraţiei tale,
mistuită de flacăra ce mă vrea,
ce nu mă mai ştie decât flămândă şi vie
ca burta unui peşte răpitor.

m-aş înveli cu trupul, lumina şi umbra ta,
o viaţă şi-o moarte!

Proză

Tanti Lucreția

Veronica BACIU

Uneori fericirea înseamnă atât de puțin... Să te așezi în rostul tău, în lumea care ți se potrivește, care te cheamă oriunde te-ar fi dus împrejurările, accidentele sorții – asta e o fericire. E fericirea care-i ajunge Lucreției. Mereu frământa astfel de gânduri în minte când se trezea dimineața mulțumită, lângă bărbatul ei, și privea pe fereastră în limpezimea dimineții ramurile golașe ale copacilor, vârfurile trandafirilor și tufănicilor. Toate erau ale ei și le rânduise după placul inimii ei. Astfel de gânduri frământa în minte când săvârșea ritualurile fiecărei zile, chiar dacă nu erau întotdeauna cele mai senine zile, chiar dacă bărbatul o mai bodogănea de una – alta, cum fac cei care stau prea mult împreună, chiar dacă mai suferea când de o durere de cap, când de vreun junghi, dureri pe care oricum le suporta mai ușor dacă erau ale ei, decât dacă ar fi fost ale bărbatului ei. Se mai întâmpla uneori, și râdeau de treaba asta care părea absolut verificată, ca durerea, junghiul, apăsarea, usturimea, ce era, să se transmită de la unul la altul. Așa erau ei! Erau un caz fericit de întâlnire dintre doi oameni care nu s-au mai despărțit niciodată. Fără vorbe mari, fără nazuri în privința a cât dă și primește fiecare de la celălalt – o îmbinare potrivită, fără să fie perfectă, atât la fire, cât și la mentalități, că restul s-a adăugat și așezat cu timpul..

Astăzi, Lucreția se trezise cu noaptea în cap și încercând să facă cât mai puțin zgomot se strecură în camera de alături, ce servea de bucătărie, și de acolo, despărțită de bucătărie printr-un zid fals de rigips, ajunse în baie. Totul strălucea de curățenie, era mulțumită, la orice oră ar fi intrat avea nevoie de sentimentul că totul în jurul ei stă în ordine. Își făcu planurile pentru ziua care începea, avea multe de făcut. Era locul în care își punea gândurile în ordine și-i veneau tot felul de idei!

— Asta cum ți-a mai venit, Lucreție, cum te gândiși tu la treaba asta? îi spunea Alexe, bărbatul ei, ori de câte ori o vedea venind împrospătată și plină de avânt, după o scurtă ședere în odaia băii.

— Ei și tu acum... contează de unde-mi vin ? Contează că am idei și ele sunt bune. Ce te-ai face tu fără mine?

Alexe zâmbea pe sub mustăți, ș-o lăsa să-și descarce năduful, deși știa că pe undeva avea dreptate, fără energia ei nimic n-ar fi dus până la capăt. Alexe era un om trecut prin multe: rămas orfan de mamă de la opt ani, nu cunoscuse nici bucuria, nici mângâierea unui cămin. Tatăl lui era un om aspru și foarte zgârcit, pus pe căpătuială, chiar și pe spinarea celor trei băieți ai săi. Alexe era cel mai mic și suporta mai greu, probabil că moștenise și alt aluat, din partea maică-sii, de și-a luat lumea în cap, de la 16 ani, fără să se gândească la ce lasă în urmă. Nici mânia tatălui și a fraților nu fusese prea mare pentru că astfel le

rămânea avere mai mare de împărțit. Taică-său se recăsătorise bătrân fiind, de spaima singurătății, iar ceilalți copii, după ce se convinseseră că averea strânsă cu multă sudoare nu-i mare lucru, și că oricum se împarte după moartea ălui bătrân, au plecat care încotro. Alexe a muncit, s-a mutat dintr-un loc în altul, unde și-a putut găsi de lucru, și-a terminat școala la seral, s-a calificat în chimie industrială, și-a uitat de suferințele din copilărie. Pe unde a lucrat a fost respectat pentru firea lui de om blând, liniștit și modest, foarte respectuos cu oamenii și, mai ales, pentru istețimea lui. A vrut să învețe, și-a dorit să-și facă un rost, să fie pe picioarele lui, să trăiască altfel decât văzuse în casa părintească.

Pe Lucreția o cunoscuse în căminul de nefamiliști al fabricii. Se îndrăgostiseră pe loc, deși nici unul, nici altul nu știa nimic despre dragoste. Lucreției îi era frică să meargă alături de el, îi era frică de ce simte și mai ales se gândea să nu-și dezamăgească mama rămasă singură acasă. Plecase în lume ca și el, cu același scop, dar socotea că era prea devreme pentru dragoste.

Așa gândea ea, dar inima ei era toată în clocot. Alexe era mai mare decât ea cu patru ani și faptul că luase viața în piept de unul singur își spunea cuvântul. Așa a înțeles s-o ocrotească și să aibă răbdare cu ea, să-i spulbere cumva temerile. Cu toate astea relația lor n-a durat decât 3-4 luni, timp în care, cei care-i cunoșteau, colegii, cunoscuții, deja le puseseră zi de nuntă. Așa a fost să fie!

Când după primele zile libere de care beneficia de la angajare, și pe care bineînțeles, împotriva dorinței lui, alesese să și le petreacă acasă la mama ei, s-a întors la fabrică, la căminul unde locuiau majoritatea angajaților, nu l-a mai găsit pe Alexe. Plecase. Fără să-i lase un cuvânt, se transferase în București, într-o uzină de același profil și, așa cum avea să afle mai târziu, se înscrisese deja la cursurile facultății de subingineri. A suferit mult. Toată lumea s-a prăbușit atunci pentru ea. Nu credea c-o să mai iubească vreodată, că o să mai aibă încredere în vorbele frumoase ale unui bărbat. În același timp creștea în ea o nevoie de răzbunare, ambiția de a-l face să regrete decizia lui și mai ales faptul că-i ascunsese totul. Îi venea greu să răspundă întrebărilor celor care-i cunoșteau, îi venea greu să treacă prin locurile în care fuseseră împreună. Dragostea nu trece cu una cu două, chiar dacă obiectul ei nu mai era prezent! Dar pentru el cum o fi? se întreba în nopțile în care somnul nu venea decât înainte de-a se lumina de ziuă. Într-una din aceste nopți a hotărât că trebuie să-și facă bagajele și să se întoarcă acasă, în satul ei.

Acasă a luat hotărârea să se apuce de învățat, să dea examen la școala sanitară, o veche dorința de-a ei din copilărie, de când făcea injecții la păpuși. Și visul i s-a împlinit. A intrat la școală, spre mândria maică-sii, care, în ciuda sacrificiilor pe care le făcea ca s-o țină în școală, era fericită și împăcată că face ceea ce este bine pentru fata ei, singurul sprijin la bătrânețe.

Trecuseră aproape doi ani de când Lucreția se afla la școală, deja obișnuită cu pretențiile unui oraș mare. La Alexe se mai gândea din când în când, ori de câte ori îi da târcoale vreun bărbat, dar nu mai căuta să înțeleagă ce se întâmplase. Era mulțumită cu noua stare de lucruri. Până într-o zi când, venind seara de la practica pe care o făceau după ore, la spital, auzi, intrând în holul apartamentului pe care-l închiriase cu alte două colege de-ale ei,

o voce de bărbat dintr-una din camere... Gândindu-se că poate e o rudă a vreuneia dintre fete, nici măcar nu a intrat să salute. S-a dezbrăcat pe hol și a intrat grăbită în camera ei. La scurt timp s-a pomenit, val-vârtej cu Despina, colega ei, care i-a spus șoptit: *te caută cineva, te așteaptă de mai bine de o oră*, după care a ieșit imediat, lăsând-o confuză și neajutorată. Nu s-a gândit decât la el, așa cum se întâmplă în astfel de cazuri, deși dacă i-ar fi spus cineva că se va întâmpla așa, ar fi negat categoric, spunând că pentru ea Alexe era o poveste moartă și îngropată.

L-a privit drept în față. Ceva în ființa ei îi spunea să se apere de orice emoție, să judece lucrurile la rece, să lase resentimentele deoparte, oricum se întâmplase și nu mai era nimic de făcut. Cu bucurie nedisimulată a privit-o și Alexe, fără vreun sentiment de vinovăție. S-au măsurat din priviri și o clipă, prea lungă, nici unul n-a spus nimic. Trebuiau să cântărească, și unul și altul, dacă mai era ceva de spus între ei... Lucreția a fost cea care a salvat situația, altfel Alexe ar fi plecat probabil așa cum venise, poate și mai amărât, pentru că avea acum în fața lui o mândrețe de femeie, ieșită de acum în lume și conștientă de farmecul ei.

Nu i-a reproșat nimic, nu l-a întrebat pentru ce a venit, doar l-a rugat să iasă să se plimbe, să vorbească ca doi vechi prieteni, dacă tot s-a ostenit, după atâta timp, s-o caute... A fost salvator pentru amândoi și în felul ăsta Lucreția își crea un fel de avantaj, ea era cu inițiativele... Despre momentul ăsta, care i-a detensionat și i-a făcut să înțeleagă că nu-și sunt dușmani și că nu-i puțin lucru dacă după atâta timp își vorbeau și se intuiau unul pe altul ca și când n-ar fi fost despărțiți nicio zi, aveau să vorbească deschis și să-l întoarcă pe toate fețele mult mai târziu...

— Cum n-ai găsit, tu, Alexe, în tot Bucureștiul ăla o fată care să-ți placă și te-ai întors tot la mine ?

— Am găsit eu, chiar mai multe, dar nu s-au lipit de mine... eu știu ce mi-ai făcut tu? Îmi plăcea să fiu cu tine, să te am lângă mine, ori unde aș fi fost.

Aici intervenea Lucreția, era momentul să-și folosească artileria grea :

— Și atunci cum de m-ai lăsat Alexe, și fără un cuvânt? Am fost o doamnă, nu te-am întrebat nimic, te-am lăsat să te scalzi în apele tale, doar-doar o să pricep și eu ceva …

— Ș-ai priceput ?

— Cred că ți-era frică de însurătoare și asta te încurca, tu ai vrut să te realizezi, ai avut ambiții de la început, eu m-am deșteptat mai târziu, dar nu-mi pare rău. În felul ăsta am făcut și una și alta.

— Da' cum m-ai găsit, tu, Alexe, de unde ai știut unde să mă cauți? Aici ezita întotdeauna și-o punea să ghicească până se enerva că nu ghicea niciodată, dar ea o bănuia pe maică-sa, credea c-o căutase la ea în sat și maică-sa, care-i știa povestea, cedase la insistențele lui și-i spusese unde s-o caute.

— Și dacă mă găseai măritată, cu copii, la casa mea, ce făceai?

— Ziceam că n-am avut noroc și mă întorceam cu coada între picioare, râdea el...

Așa era Alexe al ei... sentimentele lui stăteau în gesturi și-n statornicia cu care a urmat-o și cu care s-au sprijinit reciproc... S-au căsătorit mult mai târziu. A urmat repartiția ei, apoi moartea neașteptată a maică-sii, încercarea lui, la insistențele Lucreției, de a se apropia de frații lui, și abia când s-a pus problema să cumpere apartamentul în

care stăteau cu chirie la stat, atunci s-au căsătorit civil, niciodată religios, deși Lucreția era convinsă că în fața lui Dumnezeu ei au fost uniți dintotdeauna.

Când își aminteau uneori întâmplări prin care au trecut, Lucreția turuia ca o moară, mai scăpa și câte o lacrimă, că nu înțelegea ea cum atâta lume s-a dus și cum anii lor nu se mai întorc și nici lumea care le-a fost martoră vieții lor... Alexe tăcea. Chiar dacă nu scotea o vorbă îi plăcea s-o asculte, să lase răspunsurile să se așeze în aerul ce vibra între ei și își mai turna un pahar din vinul negru și amărui, făcut din curtea lor.

Acum, pentru oamenii din sat, erau tanti Lucreția și nea Alexe. Toată lumea avea nevoie de ei și-n curtea lor, la masa din foișorul făcut de Alexe, mereu era cineva în vizită, mereu se punea țara la cale. Veniți în sat, după pensionare, și-au găsit foarte ușor rostul și aici. Alexe era un om foarte priceput, tot timpul meșterea ceva, iar când nu avea ceva de făcut pleca prin bălțile din împrejurimi la pescuit. Uneori, foarte rar, mai vorbea la telefon cu vreunul dintre frați.

Tanti Lucreția era cea care făcea injecții în sat, care oferea, gratuit, primul consult, primele indicații medicale apropiaților ei și, pentru că nu prea greșea, lumea o respecta și apela mereu la serviciile ei. I se părea firesc după experiența pe care o avea într-un spital municipal, la urgență, așa cum lucrase toată viața. Era o femeie deschisă, cumpătată, știa că n-are ce să lase în urmă decât amintirea a ceea ce au fost în lumea asta. De organizarea ei nu scăpa nimeni, nici la nuntă, nici la pomeni, nici la înmormântări – lumea păstrase o parte din obiceiurile cu care crescuse ea.

Acum se grăbea să rânduiască totul acasă, până se trezea Alexe, ca să poată pleca mai la deal, la Marieta, fosta ei colegă de generală, care o pomenea pe soacră-sa. Își înfășură fularul gros în jurul capului și ieși în curte să arunce mâncare la păsări, să vadă dacă totul e în ordine... Mai sorbi o gură de cafea și apa fiartă ce-i rămăsese în ibric o turnă peste apa, care prinsese pojghiță de gheață, a găinilor. Aruncă o privire crizantemelor peste care, cu o noapte în urmă, căzuse bruma.

Trebuia să le taie și să se bucure de ele în casă, mult timp, peste iarnă.

Învățase de copil să se bucure de fiecare anotimp, să-i înțeleagă rostul și să se adapteze la ritmul lui, cum te adaptezi la ritmurile propriului corp. Cumva i se părea că urmând ciclurile astea ale vieții, trăirile ei se apropiau de cele ale copilăriei. Era și acum copilul care bătea câmpurile cu Mica ținând-o de mână . Uneori o visa, cu fruntea ei albă și părul ca un fum, cum se pierdea prin cețurile grădinii ca un suspin... Se trezea fericită și lacrimile-i curgeau ca să-i ușureze sufletul.

***

Sărbătorile trecuseră într-o clipită. Rânduise tanti Lucreția lucrurile așa cum știa numai ea și cum îi spunea sufletul ei curat ca apa vie. Lumea în care trăia se petrecea între rânduielile vechi, păstrate de la părinți, și cele mai noi, pe care le creaseră de atunci generații după generații. Venise gerul Bobotezei, trecuse Sf. Ion și acum satul era cufundat în zăpezi. Tăcerea albă cuprinsese totul...

Simeze

Inside the museum. Marius Cioc

Cristina Bacicu-BOTEZ

Proiectul artistic al pictorului Marius Cioc „inside the museum" reprezintă profesiunea de credință a unui artist tânăr, în plină evoluție creatoare.

Asemeni lui André Malraux, cu al său „Muzeu imaginar", Marius Cioc își alcătuiește o „colecție" dintre capodoperele picturii universale și românești, o suită de opere dintre cele mai reprezentative, din diferite epoci, acoperind mai toate genurile picturii: natura statică, peisajul, compoziția, portretul, coborând în timp până la statuara antică greacă (Miron – „Discobolul"), asupra cărora se decide să mediteze și să se exprime conceptual, plastic.

Ne întâlnim astfel într-un dialog -confruntare cu subiectul, cu istoria, cu maniera și sensibilitatea artiștilor „citați", într-un demers deopotrivă intelectual și plastic.

Pentru un artist, muzeul este templul consacrării, păstrătorul valorilor autentice, garantul calității actului artistic. Poate fi totodată și un deziderat greu de atins.

Deaceea, demersul artistic se petrece „inside" – „în interiorul" nu „la" sau „în" muzeu, pentru că artistul, în căutare de sine, se raportează la valorile consacrate de ierarhia muzeistică prin operele alese pe baza apropierii sale subiective de model.

A debutat ca discipol al maestrului Nicolae Truță, a cărui „amprentă" s-a făcut simțită în creatia picturală a elevului Marius Cioc până la intrarea în Academia de Artă „N. Grigorescu" din București, pe care o absolvă în 2008, iar masterul cu tema „Strategii de creație în pictură", în 2016. A trecut apoi prin inerente experimente abstracte: tașism, fauvism, perioade de creație ulterior renegate. Dar „nevoia de maeștri" s-a perpetuat. De data aceasta vorbim despre o raportare la universal: Velasquez, Bacon, van Gogh, Munch, Luchian. „Decodificarea", în cheie plastică a lucrărilor care au intrat în diferite epoci în conștiința universală, se face din perspectiva secolului XXI în care tehnologia a bulversat percepția senzorială cotidiană și ridică numeroase probleme: „mai avem nevoie de muzee?", „unde se situează artistul în societate?" „ce rol îi rezervă viitorul operei de artă?" „ce ne-am dori să vedem într-o operă de artă?"

Sunt tot atâtea întrebări pe care expoziția „Inside the museum" le ridică.

Plecând de la schiță, trasată sintetic în câteva linii sensibil modulate, tablourile dezvoltă universuri cromatice particulare, dense, cu încărcătură simbolică. Raportarea la modelele clasice este relativă și vag orientativă. Prelucrarea motivelor se face în tușe curajoase, cu fundaluri vibrante, neliniștitoare. Echilibrul compozițiilor este bruiat de anxietatea privirii artistului

Masca

Fishmen

contemporan care parcurge sălile muzeului măcinat de stresul cotidian.

Maniera în care Marius Cioc abordează fiecare subiect în parte ne duce spre un *NOU figurativ,* spre un particular *neoexpresionism de factură postmodernă.*

Forma care ocupă centrul tabloului, ca o magma primordială în care detaliile se pretează unor interpretări ambigui cu sugestii antropomorfe, reprezintă portrete aluzive: „Omul–pește”, „Clownul nebun”, „Chirurgul”, „Papa”, „Țipătul” (după E. Munch)

Materia picturală este densă, bogat texturată, gamele cromatice sunt complexe, pornind de la contraste complementare bine stăpânite. Intervențiile grafice prin zgâriere în masa picturală, interpretarea, prin ritmări liniare ale unor suprafețe intens vibrate, dau intensitate și tensiune lucrărilor. Efecte subtile de culoare sunt obținute și prin suprapunerea grafică a unor puncte sau linii colorate peste materia picturală așternută în straturi multiplu suprapuse, cu zone de ștersături de cârpă ce dau relief picturii.

În portrete, centrul vizual este alcătuit de un conglomerat de culoare, un nod energetic spre care tind și de la care se răsfrâng toate vibrațiile. Relația nucleului central cu spațiul înconjurător este tratată în cheie diferită dela contopire până la contrast, de la tridimensional (omul-pește) la suprafața plană (papa).

Florile-reprezintă bucuria, frenezia culorilor care exced forma. Chiar și atunci când se mențin în registrul monocrom (interpretare „anemone” după Luchian) tonurile închise sau deschise traduc plastic intimismul temei prin aceleași caracteristici.

În peisaj, (interpretare „lanul de grâu” după Vincent van Gogh) o lucrare foarte frumoasă, artistul reține atmosfera toropitoare de căldură, dar transformă dinamica spiralată a maestrului olandez, în mișcarea sugerată de ductul orizontal al liniilor. Zborul corbilor devine o linie, un parcurs, o mișcare, nu mai e figurată pasărea, ca atare. Pe suprafața cerului se reflectă

minunate nuanțe verzi de smarald și ceruleum agrementate cu tușe de roz-lila, o culoare de care artistul e particularmente atașat.

Nudurile apar în compoziții complexe, încadrate de forme geometrice unghiulare, în contrast cu rotunjimile trupului feminin. Apare și aici, ca pretutindeni în opera lui Marius Cioc, predilecția pentru sinteză, pentru esențial și existențial. Căci artistul încearcă să extragă ESENȚA tablourilor pe care le reinterpretează și la care se raportează, paradoxal, tocmai prin desubstanțializare. Astfel narativul, efemerul, forma volatilă, supusă erodării temporale, este transpusă și descompusă plastic în elementele de limbaj propriu-zise: linii, culori, puncte, contraste, vibrații, care o recompun într-o compoziție modernă, specifică sensibilității artistului și epocii noastre de acută superficialitate.

Muzeul lui Marius Cioc este un colț de univers în care capodoperele intră în dialog cu artistul–în-căutare-de-sine. „Paznicul galeriei”, cerberul care păzește intrarea în muzeu este „curatorul” – personificat printr-un câine!

Cu siguranță, așa cum a parcurs până în prezent etapele devenirii sale creatoare, fiecare dintre ele find o cercetare originală și profundă a raportului dintre temă și expresia plastică, tot așa și incursiunea „Inside the museum” îl va duce mai departe în demersul său de autodefinire ca artist.

Cu siguranță vom mai auzi despre Marius Cioc!

---

continuare de la pag. 8

Uscare

Mi-am cultivat pământul și l-am ruinat, am urcat în toate spicele hrană din mine, acum zac, chircită, într-un colț, cătând la cer prin ochii a tot ce a fost să fie. E bine, are un rost.

Despre pietre

Și nu sunt tristă pentru că sunt, ci pentru că a trebuit să fiu. E ploaie, ploaie hrănitoare, melancolică în mine, întoarce-mă, Doamne, cu fața departe de lume, departe de mine, întru umilă împăcare. Nu fâlfâie îngeri nicăieri, nu se aprind sori, suntem pe stâncă aspră de înțelegere și de privire-napoi. De știi să mi te înrădăcinezi aici, așa, vino. Nu doare mai mult decât altundeva, dar e doar durerea înțelegătoare curățată de inutil.

1-2-3-4

Unu-doi-trei-patru, respirația noastră de ceasornice alipite, sincronizate, refugiul nostru precar de păsări călătoare între tot și nimic. Ce minune, ce întâmplare, ce plinătate. Unu-doi-trei-patru recules în noi.

Thalia

Cehov, Molière și Mrożek la Slatina

Corina DAȘOVEANU

Nu credeam că voi îndrăzni să scriu despre Teatru. Nu știu dacă știu să scriu despre această patimă. Teatrul este arena sacră a unei arte sincretice de excelență în care actorul și spectatorul urcă deopotrivă trepte ale modelării spiritului, ale trăirii între aparență și esență și iată-mă acum pe mine, încercând să creionez emoția si încântarea de a fi parte a acestui întreg.

Nu este ușor să deslușești mirajul creat între sala și scena unui spectacol, probabil trebuie un alfabet personal de sensibilitate care să ajute la citirea pe silabe a aplauzelor finale. Stârnit de multiplele semnificații ale textului dramatic, de teatralitatea intrinsecă a scenei, actorul trăiește epifania actului artistic în fiecare clipă dedicată acestei pasiuni.

Am învățat jucând, că spectacolul de teatru trebuie să fie definit de o măsură, de un echilibru care face povestea să fie umană, nu o montare distantă care epatează. Dincolo de forma scrisă a piesei, intervine regizorul, creator al unei versiuni dinamice personale.

Este vorba acum, aici, despre trupa de teatru „Iordache Art" din Slatina, născută din iubirea unor oameni pentru Thalia, pe care i-a grupat sufletește regizorul și actorul Remus Alexandru Iordache.

A juca sub indicațiile acestui regizor nu este facil, dar este extrem de interesant și incitant. El lasă actorii să își contureze caracterele (marile texte au nevoie întotdeauna de actori potriviți și el are simțul selecției), apoi, ca o piatră de încercare, punctează esența interpretării.

Voi discuta pe larg despre cele trei piese în care am avut onoarea să joc rolul principal feminin, sub îndrumarea lui Remus, piese extrem de grele, dar în același timp, puternic ofertante pentru un actor care dorește să își învingă propriile limite.

Unchiul Vanea, de Anton Pavlovici Cehov

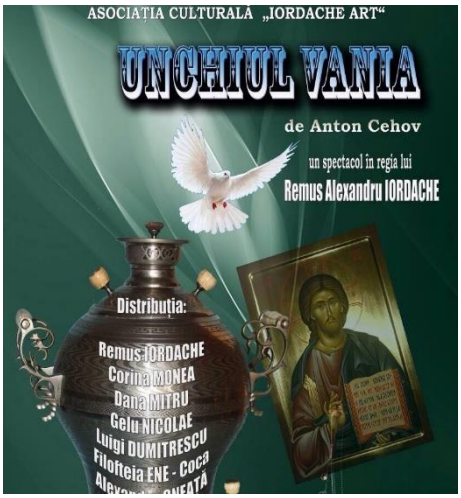

Distribuția a adus în prim-plan actori cunoscuți publicului slătinean, dar și actori noi, aflați la emoția unei duble premiere, a piesei și a lor. Astfel într-un decor simplu, tradițional (pretext pentru o pătrundere cât mai directă a atmosferei cehoviene), au urcat în scenă Remus Iordache, Corina Dașoveanu (Andreea Bădeanu la premieră), Dana Mitru, Gelu Nicolae, Luigi Dumitrescu, Coca Filofteia Ene, Alexandru Oneață.

Jocul dramatic surprinde atmosfera de claustrare a unor destine din care presonajele lui Cehov nu pot ieși, imaginea unei clase sociale în involutie, cu un plictis contagios, aproape tumoral, cu deznădejdi și veșnice renunțări și resemnări.

Personajele, măcinate de insatisfacții, conștientizează propria ratare în plan social, profesional, familial și mai ales sentimental. Remediu temporar, inutil de altfel, este alcoolul. Mediocritatea triumfă, eroii sunt marcați de înfrângere.

Spectacolul a fost bine primit de public care a înțeles de fapt tragismul din lumea personajelor cehoviene. Jocul actorilor a surprins detaliile care intră în compoziția personajelor: obsesii, nehotărâre, dezamăgire, teamă, zbucium, gesturi extreme.

Piesă de atmosferă, de sensibilitate, spectacolul a fost construit cărămidă peste cărămidă, hrană pentru suflet.

Zi de vară, de Slawomir Mrożek

În antagonism cu titlul, relativ banal, piesa este încărcată de tragismul unor existențe marcate de extremele împlinirii sau neîmplinirii personale.

Mecanismele esențiale de funcționare a umanului, relevate prin personajele lui Mrożek, au fost sugestiv subliniate de jocul actorilor Remus Iordache, Corina Dașoveanu, Gelu Nicolae.

Într-un decor minimalist, esențializat, spectacolul vorbește despre cinism, frustrări, sarcasm, despre lupta pentru supraviețuire sau despre tentația suicidului.

Personajele sunt tipologii ale societătii actuale în relații percutante, observarea lor psihologică dezvoltând substanța dramatică.

Deși decupajul dramatic este uneori greu de urmărit, construcțiile conflictuale împletesc în captivant dialog tragicul existențial al unor eroi blazati, dar cu efuziuni sentimentale sau izbucniri sarcastice. Femeia reprezintă centrul dinamic al piesei, simbol al candorii care schimbă istoria, destinele, fluturând o batistă.

Piesa este o pendulare între absurd și psihologic, personajele se autoconstruiesc prin jocul actorilor (care și-au administrat în stil personal, chiar intim, caracterul dramatic).

Spectatorii au fost atrași prin emoție crescândă, prin dorința de descifrare a personajelor (compuse prin atitudinea de mulțumire sau nemulțumire față de propriul destin, până la urmă implacabil).

Starea de sănătate a spectacolului a fost diagnosticată prin intensitatea aplauzelor unui public de elită.

George Dandin sau Soțul păcălit, de Molière

Spectacolul regizat de Remus Alexandru Iordache propune publicului slătinean o comedie de moravuri în montare tradiționalistă, intriga piesei lui Molière, părând a avea o temă mult depășită, dar insistent de actuală.

Jocul actorilor (Remus Iordache, Corina Dașoveanu, Gelu Nicolae, Milică Marian Costea, Coca Filofteia Ene, Edi Stancu, Mimi Băcilă) aduce însă farmec și prospețime subiectului general-uman al încornorării unui soț parvenit, obtuz si arogant, dar atât de ușor de manipulat de o soție tânără, ambițioasă, frumoasă și mai ales drăcoasă.

Personajele emană firescul, naturalul epocii, etalează tare dintotdeauna ale societății: ifosul, parșivenia, interesul, lipsa de scrupule. Piesa frizează grotescul unei societăți mereu bolnave în neputința ei de a ieși din tradiția păcatului, finalul neaducând nicio ameliorare, prevestind o perpetuare a defectelor și a caracterelor tarate.

Publicul a participat euforic la jocul actorilor, spectacolul a fost un succes la rampă, aplauzele recompensând emoția celor de pe scenă.

În finalul acestei cronici (oare așa s-o numi?), mulțumesc Centrului Cultural „Eugen Ionescu” pentru șansa de a oferi Slatinei și actorilor împătimiți de această artă o minunată sală de spectacole, mulțumesc domnului Constantin Voinescu pentru invitația de a scrie despre teatru în revista de cultură Oltart pe care cu atâta dăruire și har o conduce.

Un poem de...

Mădălina Bărbulescu

QUO VADIS, DOMINE?

Ieri, ai deschis nesfârșitul
și ai luat din neștiutul lui
un daimon pentru mine.
Căci eu, devota-Ți, pierdusem cheia
de la cufărul cu suflete.
Amândoi știam că o rătăcisem
în palatul de păpuși.
Mă certai deseori
că iubesc prea mult păpușile,
că le port în cuget ca pe niște nestemate
adâncite în carne de atâta adorație.
Îmi spuneai că ele sunt cenușă și umbră
poleite cu ochii mei, cu sângele-mi
și cu tot gândul meu pătimaș;
îmi spuneai că de-aș fi o Kalahamsa,
ele ar fi undele de apă vie
pe fața cărora aș pluti;
și de aș contempla masa îngerilor,
s-ar preface în petale de lotus,
ca să-mi fie baldachin de lumină;
iar de aș fi o lumânare în viața de apoi,
ele ar fi candelabrul pe care mi-aș lăsa
ultima filă a testamentului de ceară;
că de-aș fi nesfârșitul, ele s-ar sfârși
pentru a ajunge ca mine;
că sunt înșelătoare ca ceața
ce se împrăștie nestingherit pe caldarâm.
Și totuși... nu înțelegeam
de ce iubitele mele păpuși
sunt ocnașele disprețuirii Tale...
Așa că... le-am admirat în taină
de pe treptele Templului-Inimă.
Le vedeam cum colindă grațios
odăile palatului în straiele lor
de brocart, cu șaluri de cașmir,

cum se arcuiesc pe note de liră și vioară,
fascinată fiind de fericirea lor închipuită;
auzeam ca prin vis cum mă ademenesc
să fiu păpușarul lor,
să-mi împilduiesc suflarea cu a lor,
iar ele o să împartă cu mine
povara păzitorului de suflete.
Am început să cobor treptele,
crezând că atunci când mă voi întoarce
Tu vei fi acolo, așteptându-mă.
„Poate sunt și eu o păpușă, gândeam,
un rod al mărginirii lui mâine,
o zbatere a firii lui ieri,
și nu un avatar al timpului Tău!”
Am crezut că minunea lumii
s-a născut în palatul de păpuși...
și m-am contopit cu jocul lor așa cum
zădărnicia se contopește cu păcatul.
Am contenit ceasuri... ceasuri întregi,
până am văzut pustiul că urcă
pe treptele Templului,
pustiul cu cele șapte vedenii ale sale.
„Cine ar fi crezut că
daimonul Tău e pustiul meu?!”
Atunci, am știut că venise împlinirea vremii
și te-am chemat,
am stăruit în chemarea ta
tot drumul întoarcerii,
dar nu ai răspuns;
plecaseși... plecaseși
știind că eu rătăcisem cheia
cufărului cu suflete...
Cu cazna mea am început
să ucid păpușile,
am nimicit chiar și pustiul,
iar el mi-a rodit Calea.
„Quo vadis, Domine?
Quo vadis, Domine?
Dintr-o mie care Te urmează,
unul este al Tău!”, strigat-am.
Și-am plecat în căutarea Ta,
din nou...

Fotodocumente din colecția etnografei Claudia Balaș

Editura Hoffman

www.EdituraHoffman.ro